

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**KENTSEL AÇIK MEKANLARDA KULLANIM SONRASI DEĞERLENDİRME:
TRABZON SAHİL BANDI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Doruk Görkem ÖZKAN

ARALIK 2011

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

KENTSEL AÇIK MEKANLARDA KULLANIM SONRASI DEĞERLENDİRME:
TRABZON SAHİL BANDI ÖRNEĞİ

Doruk Görkem ÖZKAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“PEYZAJ YÜKSEK MİMARİ”
Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 05.12.2011
Tezin Savunma Tarihi : 23.12.2011

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Trabzon 2011

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında

Doruk Görkem ÖZKAN tarafından hazırlanan

**KENTSEL AÇIK MEKÂNLARDA KULLANIM SONRASI DEĞERLENDİRME:
TRABZON SAHİL BANDI ÖRNEĞİ**

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 06 / 12 / 2011 gün ve 1432/8 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

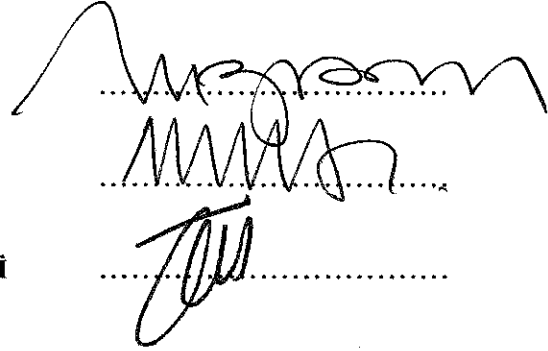
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Üye : Prof. Dr. Ayhan USTA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Tuğba DÜZENLİ

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Kentsel açık mekanlarda kullanım sonrası değerlendirme yaklaşımıyla kullanıcı memnuniyet ve memnuniyetsizliklerinin değişimini incelemeyi amaçladığımız bu tez çalışması KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı yüksek lisans programında hazırlanmıştır.

Yoğun çalışma sürecimde, yorgun ve stresli olduğum zamanlarımda, bana olan destekleriyle her zaman yanımda olduğunu hissettiren değerli insanlara teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. Öncelikle yüksek lisans danışmanlığımı üstlenerek, tez sürecim boyunca yapıcı eleştirileri ve fikirleri ile beni yönlendiren, değerli hocam Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN' e teşekkür ederim.

Alan çalışmalarım için gerekli olan projelere ulaşmamı sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Mustafa Var'a, çalışma sürecimde önemli fikirlerini aldığım, bunaltıcı sorularımı dinlemek için her zaman vakit ayıran değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Serap Yılmaz, Yrd. Doç. Dr. Tuğba Düzenli, Yrd. Doç. Dr. Sema Mumcu ve Yrd. Doç. Dr. Arzu Kalın'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez çalışmam sırasında beni dinlemekten hiç bıkmayan değerli oda arkadaşım Arş.Gör. Elif Merve Akyol'a teşekkür ederim.

Stresli olduğum zamanlarda istemeden kırdığım, yinede her sıkıntılı olduğum süreçte yanımda olan, yanımda olamadıkları zamanlarda bile beni varlıklarıyla umutsuzluğumdan çıkaran sevgili arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Eğitim sürecimde bana inanan, her koşulda sonsuz ilgi ve destekleri ile yanımda olan babam Prof. Dr. Zafer Cemal, ağabeyim İbrahim Ethem ve tez çalışmam sürecinde ne olursa olsun başaracağıma inanan annem Makbule Özkan' a sonsuz teşekkür ederim. Alan çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen öğrencilerime de ayrıca teşekkür ediyorum.

Doruk Görkem ÖZKAN

Trabzon 2011

TEZ BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kentsel Açık Mekanlarda Kullanım Sonrası Değerlendirme: Trabzon Sahil Bandı Örneği” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Doruk Görkem ÖZKAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
TABLolar DİZİNİ.....	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Araştırma Alanının Kuramsal Çatkısı ve Problem Belirleme	1
1.2. İnsan Çevre İlişkisi	7
1.2.1. Çevre Kavramı	7
1.2.2. İnsan - Çevre Etkileşimi.	8
1.3. Kentsel Çevreler	11
1.3.1. Kentsel Açık Mekanlar.....	11
1.3.2. Kentsel Açık Mekanlarda Kullanıcı İhtiyaçları.....	15
1.3.3 Kentsel Açık Mekanın Oluşum Süreci.....	17
1.4. Kullanım Sonrası Değerlendirme	20
1.4.1. Performans.....	23
1.4.2 Kentsel Açık Mekanlarda Kalite	25
1.4.3 Kullanıcı Memnuniyeti.....	28
1.5. Çalışmanın Amaç ve Varsayımlarının Ortaya Koyulması	32
1.6 Araştırma Yöntemi İçinde Yer Alan Teknikler.....	33
1.6.1. Mekansal Analiz	33
1.6.2. Anket	34
2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	37
2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi.....	37
2.2. Çalışma Alanının Seçilmesi ve Tanımlanması.....	39
2.3. Birinci Aşama: Trabzon Sahili Tasarım Ürünü Uygulama Projesi ve Bunların Alanda Gerçekleştirilmiş Uygulamalarının Karşılaştırılarak Farklılıkların Belirlenmesi	43
2.3.1. Mekansal Analiz Süreci.....	45

2.4.	İkinci aşama: Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Performans Değerlerinin Belirlenmesi ve Kullanıcı Memnuniyet ve Memnuniyetsizliklerinin Sınanması	47
2.4.1.	Soruların Belirlenmesi	51
2.4.2.	Anket Süreci	52
2.4.3.	Anket Sonuçlarının Çözümlemler İstatistik Verilere Dönüştürülmesi	52
2.5.	Üçüncü Aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin değerlendirilmesi	53
3.	BULGULAR	54
3.1.	Birinci Aşama: Trabzon Sahili Tasarım Ürünü Uygulama Projesi ve Bunların Alanda Gerçekleştirilmiş Uygulamalarının Karşılaştırılarak Farklılıkların Belirlenmesine İlişkin Bulgular	54
3.2.	İkinci Aşama: Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Performans Değerlerinin Belirlenmesi ve Kullanıcı Memnuniyet ve Memnuniyetsizliklerinin Sınanmasına Yönelik Bulgular	67
3.2.1.	Ankete Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri	67
3.2.2.	Ankete Katılanların Trabzon Sahili Açık Mekânlarını Kullanım Sıklığı ve Kullanım Sürelerine İlişkin Değerler	69
3.2.3.	Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanların Kullanım Düzeyinin Belirlenmesi	71
3.2.4.	Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanlarda Oluşan Mevcut Etkinliklerin Belirlenmesi ve Açık Mekanların Gerçekleşen Etkinliklere Göre Kıyaslanması	72
3.2.5.	Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanlar İçin Tasarımda Belirlenen Fakat Uygulamaya Yansımamış Etkinliklerin Belirlenmesine Yönelik Bulgular	77
3.2.6.	Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanların Performans Değerlerinin Belirlenmesi	82
3.2.7.	Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanlardaki Kullanıcı Memnuniyet Düzeyinin Belirlenmesi	85
3.2.8.	Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanlardaki Kullanıcı Memnuniyetsizliğini Oluşturan Faktörler	86
3.2.9.	Trabzon Sahil Bölgesi Açık Mekanlarındaki Kullanıcı Memnuniyeti ve Mekan Performansı İlişkisi	91
3.2.10.	Trabzon Sahil Bölgesi Açık Mekanlarındaki Kullanıcı Memnuniyeti ile Mekanı Kullanım Sıklığı ve Kullanım Süresi İlişkisi	94
3.3.	Üçüncü aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi; Mekansal Analiz ile Değerlendirilen Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Gerçekleşen Etkinlikler, Mekan Performansları ve Kullanıcı Memnuniyeti Bakımından Karşılaştırılması	94

3.3.1.	Mekansal Analiz Bulguları ile Kentsel Açık Mekanların Kullanım Düzeylerine İlişkin Bulguların Karşılaştırılması.	94
3.3.2.	Mekansal Analizi Gerçekleştirilen Kentsel Açık Mekanların, Kullanım Sıklığı ve Kullanım Süreleri ile Karşılaştırılması.	95
3.3.3.	Mekansal Analizi Gerçekleştirilen Kentsel Açık Mekanların, Gerçekleşen Etkinlikler ve Olması İstenen Etkinlikler Bakımından Karşılaştırılması	96
3.3.4.	Mekansal Analizi Gerçekleştirilen Kentsel Açık Mekanların, Performans Değerleri Açısından Karşılaştırılması.	96
3.3.5.	Mekansal Analizi Gerçekleştirilen Kentsel Açık Mekanların, Kullanıcı Memnuniyeti Açısından Karşılaştırılması.	97
3.3.6.	Trabzon Sahili Kentsel Açık Mekanlarındaki Kullanıcı Memnuniyeti ile Kullanım Sıklığı ve Kullanım Süresinin Karşılaştırılması.	98
4.	TARTIŞMA.....	99
4.1.	Birinci Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: Trabzon Sahili Tasarım Ürünü Uygulama Projesi ve Bunların Alanda Gerçekleştirilmiş Uygulamalarının Karşılaştırılarak Farklılıkların Belirlenmesi.....	100
4.2.	İkinci Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Performans Değerlerinin Belirlenmesi ve Kullanıcı Memnuniyet Memnuniyetsizliklerinin Sınanması.....	101
4.3.	Üçüncü Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi; Mekansal Analiz ile Değerlendirilen Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Gerçekleşen Etkinlikler, Mekan Performansları ve Kullanıcı Memnuniyeti Bakımından Karşılaştırılması.	103
4.3.1.	Kentsel Açık Mekanların Performans Değerlerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	104
4.3.2.	Kentsel Açık Mekanların Kullanım Sıklıkları Ve Kullanım Sürelerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	105
4.3.3.	Kullanıcıların Kentsel Açık Mekanlarda Gerçekleştirdiği Etkinlikler ve Gerçekleştirmek İstedikleri Etkinliklere İlişkin Bulguların Tartışılması.	105
4.3.4.	Kullanıcıların Kentsel Açık Mekanlardaki Memnuniyetsizliklerini Oluşturan Olumsuzluklara İlişkin Bulguların Tartışılması.	107
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER	109
6.	KAYNAKLAR.....	114
7.	EKLER.	119
ÖZGEÇMİŞ		

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

KENTSEL AÇIK MEKANLARDA KULLANIM SONRASI DEĞERLENDİRME: TRABZON SAHİL BANDI ÖRNEĞİ

Doruk Görkem ÖZKAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN
2011, 118 Sayfa, 12 Sayfa Ek

Günümüzde giderek artan yapılaşma sonucu kentsel açık mekanların azalması ve bu mekanların insanlara sağladığı olanaklar, kentsel açık mekanlara olan ihtiyaç ve önemi açıkça göstermektedir. Çeşitli araştırmalarla desteklenen kentsel açık mekanlara duyulan ihtiyaç ve öneme rağmen bazı kentsel açık mekanların istenilen düzeyde kullanılmadıkları görülmektedir. Bu tez çalışmasında, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayacak etkinlik mekanları ve bu etkinliklerin gerçekleşmesine olanak sağlamak amacıyla oluşturulan mekansal örgütlenmelerin neden istenilen düzeyde kullanılmadığını araştırmak amaçlanmıştır. Tasarlanmış ve uygulaması gerçekleştirilmiş mekanların kullanılmaya başladıktan sonra kullanıcı gözüyle değerlendirilmesi amaçlanan bu çalışmada kullanım sonrası değerlendirme yöntemi kullanılarak, kullanıcıların bulundukları mekan ile ilgili değerlendirmeleri alınmıştır. Mekansal örgütlenmeler ve özellikleri açısından birbirine göre farklılıklar gösteren mekanların, performanslarının ölçülmesi, kullanıcı memnuniyetinin ve mekan kullanım düzeyinin artırılması temelinde bir yol izlenen bu çalışma Trabzon sahil bölgesinde yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda oluşturulan araştırma modeli ile, mekan performansının, kullanıcı memnuniyetini ve mekan kullanım düzeyini etkilediği ortaya koyulmuştur. Özellikle yüksek performans gösteren mekanların, daha çok tercih edildiği ve bu mekanların tasarım ürünü uygulama projesine daha fazla bağlı kalınarak uygulandığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Açık Mekanlar, Kullanım Sonrası Değerlendirme, Mekan Performansı, Kullanıcı Memnuniyeti

Master Thesis

SUMMARY

POST OCCUPANCY EVALUATION IN URBAN OPEN SPACES: A CASE STUDY OF TRABZON COAST LINE

Doruk Görkem ÖZKAN

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Landscape Architecture Graduate Program
Supervisor: Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN
2011, 118 Pages, 12 Pages Appendix

As consequence of increasing construction, decrease in urban open spaces and opportunities these spaces offer men have underlined the need for and the prominence of such spaces. In spite of the need for and prominence of urban open spaces emphasized by various research studies, it is a fact that people do not use these urban spaces as much as they are desired to be used. This study focused on why many activity with the quality to meet the needs of their probable users, and the organizations to hold activities for people in such spaces do not derive the desirable interest from the public. The study, dealing with how the designed and ready-for-use spaces were viewed by through the lenses of their users after they were in use, also dwelt on the users assessments of the urban open spaces they used before. The present study, aiming to measure the performance level of urban open spaces which differ from one another in terms of their physical organizations and features, and increase the user satisfaction and improve their performance level, was conducted in the coastal line of Trabzon. It was found that the research model devised by the study influenced the performance level and the frequency of use of these spaces and the user satisfaction in a positive way. It was concluded that place with a high performance were preferred more and these spaces were constructed keeping a delicate balance between the design and their practical uses.

Key Words: Urban Open Spaces, Post Occupancy Evaluation, Space Performance, User Satisfaction

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Araştırmanın teorik çatkısı.....	4
Şekil 2. Çevre – kullanıcı etkileşimi	10
Şekil 3. Maslow’un insan ihtiyaçları hiyerarşisi (Lang,1987).....	16
Şekil 4. Kentsel açık mekanın oluşum süreci (Preiser ve Nasar,2008).....	19
Şekil 5. Araştırma modelinin temel kavramları	20
Şekil 6. Performans kavramı (Preiser,1988)	23
Şekil 7. Kalitenin iki boyutu (Kavrakoğlu, 1996).....	27
Şekil 8. Kullanıcı memnuniyeti modeli	29
Şekil 9. Performans, kalite ve memnuniyet kavramlarının kullanıcı ihtiyaçları ile ilişkisi	30
Şekil 10. Araştırma modeli	31
Şekil 11. Araştırma modeli kapsamında kurgulanan aşamalar	38
Şekil 12. Kıyı bandı batı cephesinden görünümü	40
Şekil 13. Beşirli batı bölgesi bölgesi görünümü	40
Şekil 14. Beşirli doğu bölgesi bölgesi görünümü	40
Şekil 15. Toklu bölgesi görünümü	41
Şekil 16. Ayasofya bölgesi görünümü	41
Şekil 17. Çalışma alanı sınırları	42
Şekil 18. Birinci aşamadan elde edilecek bulguların araştırma modelindeki yeri	43
Şekil 19. I. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular	44
Şekil 20. Mekansal analiz süreci	46
Şekil 21. İkinci aşamadan elde edilecek bulguların araştırma modelindeki yeri.....	49
Şekil 22. II. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular.....	50
Şekil 23. III. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular.....	53
Şekil 24. Beşirli bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları ..	55
Şekil.25. Beşirli bölgesi uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları	55
Şekil 26. Beşirli bölgesi tasarım ürünü uygula projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi...	56
Şekil 27. Toklu bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları ..	57
Şekil 28. Toklu bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları ..	57

Şekil 29. Toklu bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi	57
Şekil 30. Ayasofya bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları	59
Şekil 31. Ayasofya bölgesi uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları	59
Şekil 32. Ayasofya bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi..	59
Şekil 33. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları	61
Şekil 34. Kıyı bölgesi uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları.....	61
Şekil 35. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi	61
Şekil 36. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları	62
Şekil 37. Kıyı bölgesi uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları.....	62
Şekil 38. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi	62
Şekil 39. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları	63
Şekil 40. Kıyı bölgesi uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları.....	63
Şekil 41. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi	63
Şekil 42. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları	64
Şekil 43. Kıyı bölgesi uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları.....	64
Şekil 44. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi	64
Şekil 45. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları	65
Şekil 46. Kıyı bölgesi uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları.....	65
Şekil 47. Kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi	65
Şekil 48. Trabzon sahili açık mekanların kullanım sıklıkları	69
Şekil 49. Trabzon sahili açık mekanlarının kullanım süreleri.....	70
Şekil 50. Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının kullanım yüzdeleri	71
Şekil 51. Kıyı bölgesinde gerçekleşen etkinlikler ve yüzdeleri	73
Şekil 52. Ayasofya bölgesinde gerçekleşen etkinlikler ve yüzdeleri	74
Şekil 53. Toklu bölgesinde gerçekleşen etkinlikler ve yüzdeleri.....	75
Şekil 54. Beşirli bölgesinde gerçekleşen etkinlikler ve yüzdeleri.....	76

Şekil 55. Trabzon sahilinde gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin örnekler.....	77
Şekil 56. Kıyı bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve yüzdeleri	78
Şekil 57. Ayasofya bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve yüzdeleri	79
Şekil 58. Toklu bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve yüzdeleri.....	80
Şekil 59. Beşirli bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve yüzdeleri.....	81
Şekil 60. Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının işlevsel, estetik ve teknik performans değerleri	84
Şekil 61. Bölgelerin performans değerlerinin ortalamaları	84
Şekil 62. Bölgelere göre memnuniyet değerlerinin frekans dağılımları.....	85
Şekil 63. Bölgelere göre memnuniyetsizliği oluşturan faktörlerin yüzdeleri	88
Şekil 64. Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen fakat uygulanmamış veya fonksiyon yüklenilmemiş uygulamalara ilişkin örnekler	90
Şekil 65. Estetik açıdan olumsuzluklara ilişkin bazı örnekler	90
Şekil 66. Bakım ve temizlik çalışmalarındaki eksikliklere ilişkin çeşitli örnekler	91

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Performans kriterleri	24
Tablo 2. Mekansal analiz değerlendirme tablosu	47
Tablo 3. Ankette tutum skalasında yer alan ifadeler.	51
Tablo 4. Beşirli bölgesi tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin belirlenmesi.....	56
Tablo 5. Toklu bölgesi tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin belirlenmesi.....	58
Tablo 6. Ayasofya bölgesi tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin belirlenmesi.....	60
Tablo 7. Kıyı bandı tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin belirlenmesi.....	66
Tablo 8. Katılımcılara ilişkin demografik özelliklerin dağılımları	68
Tablo 9. Trabzon sahili kentsel açık mekan kullanıcılarının kullanım sıklıkları	69
Tablo 10. Trabzon sahili kentsel açık mekan kullanıcılarının kullanım süreleri	70
Tablo 11. Kentsel açık mekanların kullanım yüzdeleri.....	71
Tablo 12. Kıyı bölgesinde gerçekleşen etkinlikler.....	72
Tablo 13. Ayasofya bölgesinde gerçekleşen etkinlikler.....	73
Tablo 14. Toklu bölgesinde gerçekleşen etkinlikler	74
Tablo 15. Beşirli bölgesinde gerçekleşen etkinlikler	75
Tablo 16. Kıyı bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve frekansları	78
Tablo 17. Ayasofya bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve frekansları.....	79
Tablo 18. Toklu bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve frekansları.....	80
Tablo 19. Beşirli bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve frekansları.....	81
Tablo 20. Bölgelerin performans değerleri	82
Tablo 21. (A), (B), (C); Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının işlevsel, estetik ve teknik performans değerleri bakımından düzeyleri	83

Tablo 22. Bölgelere göre memnuniyet değerleri	85
Tablo 23. Bölgeler arasındaki memnuniyet durumunun anlamsal farklılıkları.....	86
Tablo 24. Memnuniyetsizliği oluşturan faktörlerin frekans ve yüzdeleri	88
Tablo 25. Memnuniyetsizliği en fazla oluşturan olumsuzluklar	89
Tablo 26. Performans kriterleri ve memnuniyet arasındaki χ^2 sonuçları.	92
Tablo 27. Kıyı bölgesinde yürütülen χ^2 testi	92
Tablo 28. Ayasofya bölgesinde yürütülen χ^2 testi	93
Tablo 29. Toklu bölgesinde yürütülen χ^2 testi	93
Tablo 30. Beşirli bölgesinde yürütülen χ^2 testi	94
Tablo 31. Mekansal analiz sonucu mekanların uygulanma düzeyine ait bulgular.....	97
Tablo 32. Kentsel açık mekanların performans değerlerine göre sınıflandırılması	97

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Araştırma Alanının Kuramsal Çatısı ve Problem Belirleme

Kullanıcıların, çeşitli ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda, etkinliklerini gerçekleştirdiği hacimler olarak adlandırılan mekan, kent içinde çeşitli niteliklere sahip ortak yaşam ve kullanım mekanlarıdır (Gür, 2000). Bu mekanların en temel özelliği, özel mekanın dışlayıcı yönünün aksine dahil ediciliğidir.

Madanipour (1999)'a göre kentsel açık mekanlar, kentteki farklı bölgeleri birbirine yakınlaştıracak gibi insanları da bütünleştirmekte ve bir toplum olma bilincini geliştirmektedir (Mumcu, 2009). Kaplanlara göre kentsel açık mekanlar toplum olma bilincinin yanında bireylere başka olanaklar da sunarlar.

- İnsanların zihinsel yorgunluklarının azaltılmasına yardımcı olurlar.
- İnsanların farklı bilgi birikimi kazanmalarına olanak sağlarlar.
- İnsanların fiziksel hareketlerini desteklerler.
- Düzen ve karmaşıklığın dengeli bir şekilde kullanıldığı çevre koşulları ve
- İnsanlara konfor, güvenle araştırma ve hareket etme olanağı sağlarlar.

Kentsel açık mekanların içerdiği bu olanaklar, insanların bulunduğu mekanda, ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılaması, bu mekandan memnun olmalarını sağlar. Böylece kullanıcı ihtiyaçlarının karşılandığı, kullanılabilir kentsel açık mekanlar oluşur.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, kentsel açık mekanların istenilen düzeyde kullanılmaması sorunu, bu mekanların kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamadığına işaret etmektedir.

Oysaki çevre tasarımcılarının amacı kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayacak etkinlik mekanları ve bu etkinliklerin gerçekleşmesini sağlayacak mekansal örgütlenmeler oluşturmaktır (Gür 1996).

Tasarımcıların bu amaç doğrultusunda oluşturdukları mekansal örgütlenmelerin, kullanıcı ile uyum sağlaması ve kullanıcıların bu mekandan memnun olmaları beklenir.

Günümüzde tasarımcıların bu amaçlar doğrultusunda hazırladıkları projelerin uygulanması sonucu, bu mekanlar kullanıcılar tarafından istenilen düzeyde kullanılmamaktadır. Bu sorunun nedeninin bulunabilmesi için öncelikle mekanın oluşum sürecinin bilinmesi gereklidir.

Mekanların oluşum süreci bir dizi ileri ve geri beslemeli adımlardan oluşmaktadır. Bu adımlar programlama – tasarlama – uygulama – kullanım – değerlendirme ve yeniden kullanım aşamalarıdır (Preiser, 2005).

Kentsel açık mekanların yaşanabilir olması önemlidir (Preiser, 1991). Bir mekanın yaşanabilirliği, o mekanın algılanan, ölçülen ve tanımlanan performans değeri ile ilgilidir (Aydın, Uysal 2009). Mekanın oluşum süreci performansa dayalı olarak;

- Programlama
- Tasarlama
- Uygulama
- Kullanım
- Değerlendirme ve
- Yeniden kazanım, yeniden kullanım adımları ile tanımlanır (Preiser 2005).

Programlama aşaması tasarımı yönlendirici bilgilerin bütünü olan tasarım öncesi süreçtir. Programlama aşamasında kullanıcı istek ve beklentileri belirlenir. Belirlenen kullanıcı istek ve beklentileri tasarım aşamasına aktarılır. Tasarım sonucu oluşan mekandaki problemlerin tekrar çözülmesi yine programlama aşamasında gerçekleşir. (Preiser 1991, Duerk 1993, İnceoğlu 1982) . Tasarım ürünü uygulama projesi tamamlanmış ve bunların alandaki uygulamaları gerçekleştirildikten sonra kullanım aşamasındaki problemler, tekrar programlama sürecine geri dönüşü izlemektedir. Bu nedenle programlama aşaması; tasarlanmış mekanların uygulanması sonucu oluşan mekanın, kullanım sonucu oluşan problemleri en aza indirmek açısından oldukça önemlidir. Bu tez çalışması kapsamında, kullanım sonucu oluşan problemleri gidermek için gerekli olan programlama verisi nasıl oluşturulacaktır sorusu gündeme gelmektedir.

Tasarlanmış ve uygulaması gerçekleştirilen mekanların, kullanılmaya başladıktan sonra kullanıcı gözüyle değerlendirilmesi, kullanım sonrası değerlendirme (Post occupancy evaluation) işlemidir. Kullanım sonrası değerlendirmeye, kullanıcıların o mekan hakkındaki değerlendirmeleri sonucu alınan bilgiler organize edilerek, programlama sürecine veri oluşturmaktadır. Kısaca, kullanım sonrası değerlendirme çalışmaları, mekan üzerinde etkili olan tasarım ürünü uygulama projesinin, uygulanmasından sonra kullanıcı

gözüyle değerlendirilme işlemidir. Yani bir anlamda tasarımdan uygulamaya yansımış veya yansıyamamış mekanın kullanıcı tarafından değerlendirilme işlemidir. Bu değerlendirmeye alınan programlama verisine ait bilgiler, tasarım sürecine aktararak, tasarlanmış mekanın daha fazla yaşanabilir ve kullanılabilir olması sağlanır. Mekanların kullanım düzeyini ve yaşanabilirliğini arttırmak amaçlı yapılan kullanım sonrası değerlendirme çalışmalarında öncelikle;

- kullanıcı gereksinimlerinin ve
- mekan performansının incelenmesini gerektirmektedir. Bunun sonucunda kaliteli mekanların sağlanıp sağlanamadığı ortaya konulacaktır.

Yaşanabilirlik, kullanılan mekanın algılanan, ölçülen ve tanımlanan performans değeriyle ilişkilidir. Bir başka tanıma göre mekanın yaşanabilirliği ve kalitesi; kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimleri karşısında gösterdiği performansa bağlıdır (Preiser 1988). Performans ise gözlenemeyen soyut bir kavram olan kullanıcı gereksinimlerinin ölçülebilen görünümüdür (Aydın, Uysal, 2009). Yani kullanıcı davranışları ve mekana karşı gösterdiği tutumlardır. Alexander (1967) kullanıcı ihtiyaçlarının kontrol edilemeyen, anket ve gözlemle ortaya çıkarılamayan bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle ihtiyaç kavramının eylemsel karşılığı olan eğilimler dikkate alınabilir. Kullanıcı eğilimleri gözlemlenebilir, yorumlanabilir, genelleştirilebilir ve böylece varsayımlar geliştirilebilir (Alexander, 1967). Buradan da anlaşılabildiği gibi performans; kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyidir.

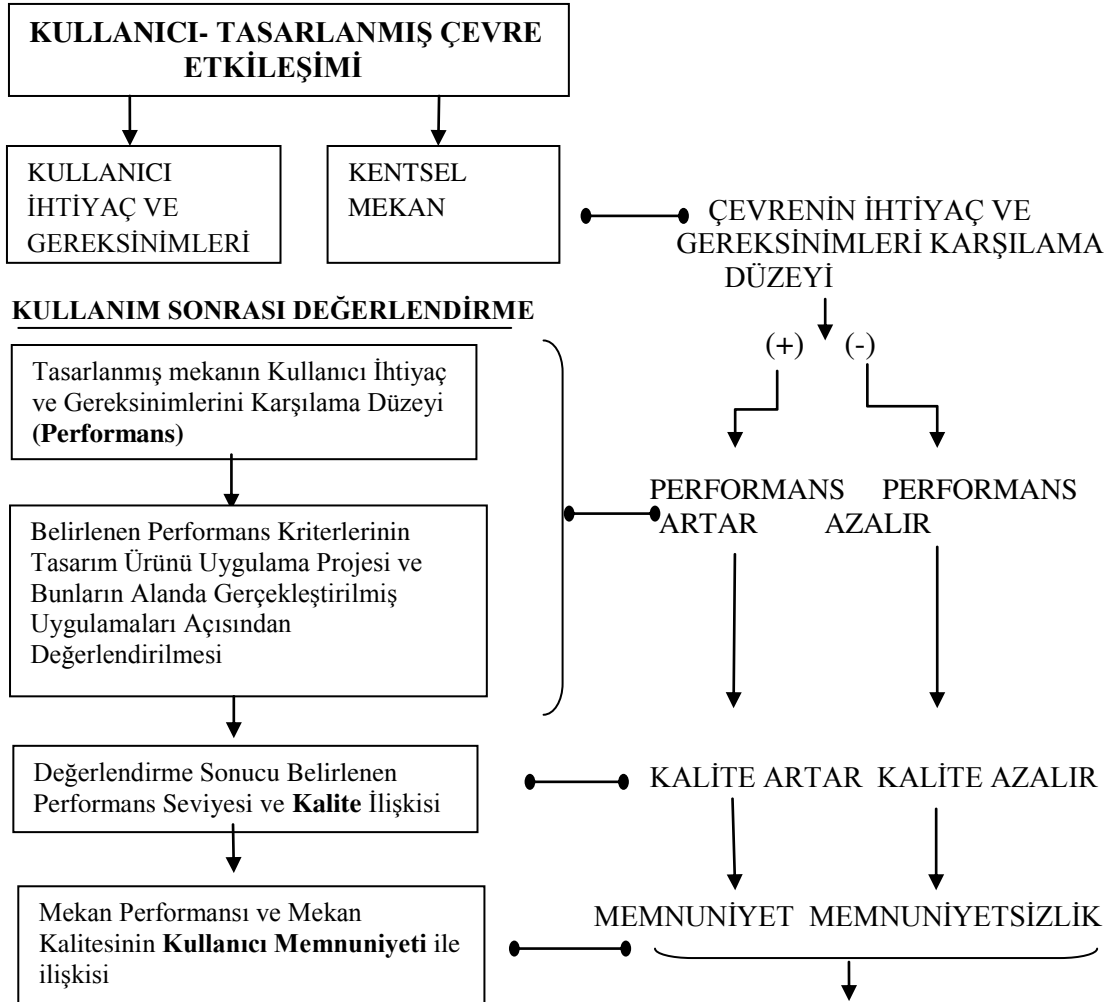
Bir mekanın performansı ve kalitesi, mekanı oluşturan bileşenlere, üreten ve kullanan insanlara ve gerçekleştirilen etkinliklere bağlıdır (Özsoy, 2003). Dolayısıyla, tasarımcının kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamak için tasarladığı mekanların, uygulama sırasında biçimsel ve fonksiyonel değişikliklere uğraması sonucu oluşan mekanlar, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini sağlayamaz. İhtiyaç ve gereksinimleri sağlayamayan mekanın performans değeri düşer. Bunun sonucunda da kullanıcı memnuniyeti olumsuz etkilenir, yaşanabilirlik ve kullanım seviyesi düşer.

Kullanım sürecinde karşılaşılabilen bu sorunlar, kullanım sonrası değerlendirme aşamasında, kullanıcılardan toparlanan bilgilerle programlama aşamasına veri oluşturur. Böylelikle tasarım – uygulama – kullanım aşamalarında oluşan sorunlar kullanım sonrası değerlendirme çalışması yapılarak azaltılmaya çalışılmaktadır.

Günümüzde giderek artan yapılaşma sonucu kentsel açık mekanların azalması ve bu mekanların sağladığı olanaklar, kentsel açık mekanlara olan ihtiyaç ve önemi açıkça

göstermektedir. Kentsel açık mekanlara duyulan ihtiyaç ve öneme rağmen bazı kentsel açık mekanların yeterince kullanılmadıkları görülmektedir. Bu nedenle çalışmada kentsel açık mekanlara duyulan ihtiyaca rağmen, bu mekanların neden istenilen düzeyde kullanılmadığı sorunu üzerinde durulacaktır.

Bu sorun tasarımcıların tasarladığı mekanların, uygulama sürecinde bir takım biçimsel ve fonksiyonel değişikliklere uğramasından kaynaklanmaktadır. Bu sorunlar, tasarımcıların kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini göz önüne alarak yaptıkları projelerin aynen uygulanmasının önemini açıkça göstermektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında kentsel açık mekanların oluşum sürecinin ve evrelerinin, performansa dayalı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirme için, yukarıda değindiğimiz kabuller araştırmaya eklenerek araştırmanın teorik çatkısının oluşması sağlanmıştır (Şekil 1).

Kentsel açık mekanın kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyi olan performans değeri kullanıcı memnuniyet düzeyini etkiler mi

Şekil 1. Araştırmanın teorik çatkısı

Araştırmada bundan sonra yanıtlanması gereken sorular şunlar olmuştur;

- Bir mekanın kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyi olan performans değeri arttıkça, kullanıcı memnuniyeti artar mı?
- Buna bağlı olarak, memnuniyetin artmasıyla, mekanın kullanım düzeyi artar mı?

Bu sorular tez kapsamında, kullanım sonrası değerlendirmeye yönelik olarak kentsel açık mekanlar ve oluşum süreci, kullanıcı gereksinimleri, performans ve kullanıcı memnuniyeti ilişkilerinin irdelenmesini gerektirmiştir.

Çevre tasarımcılarının, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturdukları projelerin uygulanmasıyla oluşan kentsel açık mekanlar, kullanıcılar tarafından zaman zaman kullanılmamaktadır. Bunun nedeni kentsel açık mekanların oluşum süreçlerinden biri olan uygulama aşamasında oluşan sorunların, kullanım aşamasına yansımalarıdır (Lawrence, 1987). Dolayısıyla pek çok tasarlanmış ve uygulaması gerçekleştirilmiş mekanlar, kullanılmayan alanlar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bir tasarım ürününün sonucu olan Trabzon sahili, projenin uygulama aşamasında uğramış olduğu biçimsel ve fonksiyonel değişiklikler, kullanım aşamasına da yansımış ve mekanın kullanım düzeyini etkilemiştir.

Kirk ve Spreckelmeyer (1988)'e göre kullanım sonrası değerlendirme çalışmaları, mimarlar ve çevre tasarımcılarına, mekanın kullanıcılar tarafından nasıl kullanıldığını belirleme olanağı sağlar. Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu oluşan mekanın, kullanıcılar üzerindeki etkileri değerlendirilir. Bu bilgilerin sonucunda bu çalışmada kullanım sonrası değerlendirme yapılmasındaki genel amaç, Trabzon sahilinin tasarımcının belirlediği kullanım potansiyeline neden ulaşmadığını tespit etmek olurken, temel amaçlar ise şunlardır;

- Kentsel açık mekanın oluşumunda etkili olan tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları incelenerek farklılıkları ortaya koymak.
- Kentsel açık mekanın tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları kapsamında, kullanıcıların beklentilerine ne düzeyde cevap verdiğini, kullanıcı görüşlerine dayalı olarak değerlendirmek.
- Kentsel açık mekanın performans değerini ortaya koymak.

- Kentsel açık mekan performansının, kullanıcı memnuniyetinde etkili olup olmadığını ortaya koymak.
- Kullanım sürecinde belirlenecek memnuniyetsizliklerin nedenini araştırmak ve bu memnuniyetsizliklerin tasarımdan uygulamaya yansımış veya yansıyamamış çevre ile ilişkisini incelemek.
- Kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayacak öneriler oluşturarak mekan performansını arttırmak ve kullanıcı memnuniyet düzeyini yükseltmektir.

Çalışma alanımız Trabzon sahilinde tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekan ve donatıların, uygulama aşamasında biçimsel ve fonksiyonel değişikliklere uğraması sonucu, tasarımda kurgulanmış, bir bütünlük içinde işleyen ana felsefe uygulamaya yansıtılamamıştır. Bunun sonucunda kentsel açık mekan, kullanıcılar tarafından bir bütün olarak algılanamamış, etkinlik çeşitliliği azaltılmış ve etkinlikler arasındaki süreklilik oluşturulamamıştır. Bu değişiklikler nedeniyle kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimleri karşılanamamıştır. Sonuç olarak bu çalışma kapsamında şu varsayımlar sınanmaktadır;

- İyi etüt edilip, gerçekçi veriler ve analizler üzerine kurgulanmış Tasarım ürünü uygulama projelerinin, uygulanma aşamasında değiştirilmesi, mekan performansını olumsuz yönde etkilemekte ve kullanıcı memnuniyetini azaltmaktadır.
- Tasarım ürünü uygulama projelerinin aynı şekilde uygulandığı mekanlar, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini daha fazla karşılar. Bu nedenle performans değerleri yüksektir.
- Performans değeri yüksek mekanlar, kullanıcılar tarafından daha fazla kullanılırlar.

Bu doğrultuda araştırmanın teorik çatkısı (Şekil 1)' de ortaya koyulmuştur. Çalışmanın birinci bölümünde genel bilgiler başlığı altında çevre insan ilişkisi kapsamında, kentsel açık mekanlarda değerlendirme, mekan performansı, kalite, kullanıcı memnuniyeti kavramları açıklanmıştır. Bu kavramların kullanıcı gereksinimleriyle olan ilişkisi açıklanarak, mekanın kullanım ve kullanılmamasına etkisi değerlendirilmiştir. Genel bilgilerdeki her başlıkla birlikte gündeme gelen kavram modele eklenerek model geliştirilmiş, literatür aşamasının sonunda tüm model ortaya koyulmuştur.

1.2. İnsan – Çevre İlişkisi

1.2.1. Çevre Kavramı

Çevre genel anlamda bireyin yaşamını ve gelişimini etkileyen tüm dış koşul ve faktörler toplamı olarak tanımlanır (Aydınlı, 1992).

Rapaport (1990) çevreyi nesneler ile nesneler, nesneler ile insanlar ve insanların birbirleri arasındaki bir dizi ilişkiler sistemi olarak tanımlamaktadır. Lawton ise çevreyi beş bileşenli bir ekolojik sistem olarak tanımlar (Kalın, 2004):

- Birey
- Fiziksel Çevre: Coğrafya, iklim, kaynaklar ve insan ürünü oluşan sistem.
- İnsan Çevre: Aile, arkadaş gibi davranış denetim kaynaklarını oluşturan sistem.
- İnsan Üstü Çevre: Yaş, sınıf, yaşam biçimi ve diğer özelliklerin oluşturduğu çevre
- Toplumsal Çevre: Toplumsal norm ve kurumlar çevresi.
- Lang (1994)'e göre ise bütünsel anlamda çevre dört bileşenden oluşmaktadır;
- Yersel çevre: Yeryüzünün doğal yapısı
- Hareketli çevre: Yeryüzünde bulunan canlı organizmalar
- Sosyal çevre: İnsanlar arası ilişkiler
- Kültürel çevre: Toplumsal davranış normları (Birlik, 2006).

Rapaport ve Lang 'in yapmış olduğu sınıflandırmalardan da anlaşılacağı gibi çevre tek boyutlu bir kavram değildir. Çevre “içinde algılayan olarak insanı da içeren, etkileşen bileşenler sistemidir” (Ertürk, 1984). Bu tanımdan yola çıkarak çevre, insanı saran, insan ihtiyaç ve gereksinimlerinin karşılandığı doğal ya da yapay bileşenler sistemi olarak tanımlanabilir. Fiziksel çevrenin, gereksinim duyulan işlev ve işlevleri karşılamak üzere;

- Belirlenmesi
- Sınırlanması
- Çevrelenmesi
- Örtülmesi
- Yalıtılması
- Koşullandırılması
- Düzenlenmesi gereklidir (Gür, 1996).

İnsanların fizyolojik ve psikolojik gereksinmelerine cevap verebilecek şekilde fiziksel bir birimin ya da birimlerin; belirlenmesi, sınırlanması, çevrenmesi, örtülmesi, yalıtılması, koşullandırılması, düzenlenmesi ile oluşturulan, değişime açık ve insan elinin değdiği her türlü yapay çevre fiziksel çevre olarak adlandırılır. Prohansky'e göre (Aydıntan 2005) “ fiziksel çevre, insanın içinde kısa ya da uzun süre yaşadığı, karşılıklı etkileştiği ve eylemlere katıldığı her fiziksel ortamı belirleyen karmaşıklık, kısaca inşa edilmiş çevredir.”

Fiziksel çevreler, kullanıcıları ile karşılaştıkları sırada, insan-çevre etkileşim süreci başlamış demektir. Birey hem çevresinin merkezi, hem de önemli bir parçasıdır. Bu nedenle çevresinden etkilenir ve çevresini de etkiler. Yani insan ve çevresi arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bu nedenle, tez kapsamında tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu oluşan yapıllı çevrenin insan davranışlarına etkilerinin anlaşılabilmesi için öncelikle insan – çevre ilişkisinin anlaşılması gerekmektedir.

1.2.2. İnsan – Çevre Etkileşimi

Bu bölümün amacı, tez çalışması kapsamında, tasarlanmış ve uygulaması gerçekleştirilmiş çevrelerin, kullanıcı ile bütünleştiğinde, karşılıklı etkileşimlerinin nasıl oluştuğunu açıklamaktır.

İnsan doğa içinde var olan ve doğanın desteği olmadan varlığını sürdüremeyen canlı organizmalardan biridir. Çevre ise zaman ve mekan koordinatlarına bağlı olarak yaşamın içinde yer alan ilişkiler ve gerçekleştiği ortamlar bütünüdür (Gürel 1970). O. İmamoğlu (1970)' e göre biz çevremizi şekillendirmekteyiz, sonrada çevremiz bizi şekillendirmektedir. Bu tanımlardan da anlaşılabilceği gibi insan ve çevre arasında bir etkileşim söz konusudur. İnsan – çevre etkileşim sistemi, birbirini dengeleyen iki süreçten oluşur. Bu süreçler;

- çevresinden etkilenen insanın, davranışlarındaki değişiklikleri ölçmek,
- diğeri ise davranışlar sonucu oluşan yeni gereksinimlere göre çevrenin özelliklerini değiştirmektir (Canter, 1973).

Bu bağlamda, çevrenin insan üzerindeki etkisi belirgin olmasa bile; belirli çevrelerin etkinlikleri desteklediği, bazı çevrelerin etkinlikleri körelttiği, kimi çevrelerinde herhangi bir etkide bulunmadıkları açıktır (Deasy, 1974).

Çevrenin insanla olan ilişkileri, çevre açısından genel olarak üç bölümde gelişir (Anon,1974).

- Çevre, insanın ihtiyaçları ve bunlardan doğan amaçları için imkanlar sağlar
- Çevre, insanın amaçlarını gerçekleştirmesi için gerekli olan özel davranış örüntülerine imkan sağlar
- Çevre, insanın amaçlarını gerçekleştirmesinde gerekli olan psikolojik koşulları, belli simgesel ve etkileyici görevleri yerine getirerek destekler (Erkman, 1982).

Bu fonksiyonlar, çevrenin insan ihtiyaçlarını karşılayışının ifadesidir. Bu fonksiyonları yerine getiren ise, bu ihtiyaçları karşılamak üzere düzenlenmiş çevredir. Yani insan çevre ilişkileri kapsamında, insanın gereksinmelerinden kaynaklı, çevresinden bir takım beklentileri söz konusu olmaktadır. Bu gereksinimler Ertürk (1977)'e göre; “ insanın içinde bulunduğu çevrede yaşamını toplumsal, psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklara uğramadan sürdürebileceği ve yaptığı işlerde verimli olmasına yardım edebilecek olanakları veren koşullar” şeklinde tanımlanmaktadır (Aydınlı 1986, Ertürk 1979).

“Sürekli olarak çevresiyle etkileşim içerisinde bulunan insan eylemleri, ihtiyaç ve davranışları ile açık sistem olma durumundadır. Burada insanın kapalı olgusu içinde algılama ve biliş süreçleri bulunur. İnsan bu açık ve kapalı olgularını dönüşümlü olarak çalıştırıp, çevreyle karşılaştığında, ihtiyaç ve dürtüleriyle algıdan etkilenmekte, biliş oluşmakta, çevreye davranışı ile tepki göstermektedir” (Özbilen, 1983).

Appleyard (1973) insan çevre ilişkilerini üç grupta incelemiştir:

1. Kişiler ve onların etkinlikleri
2. Kişilerin gereksinim ve değerleri
3. Algılanan ve etkili olan çevre

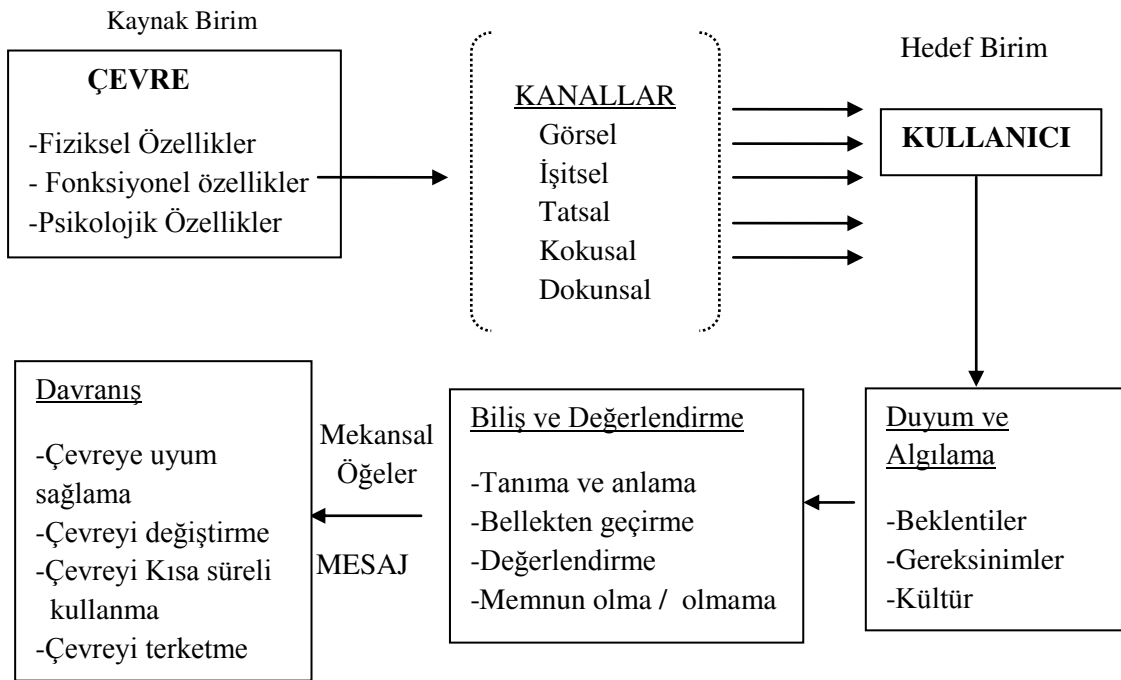
İnsanın ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda biçimlenen fiziksel çevrenin oluşumunda, öncelikle insanın ve davranışının temel yapısını irdelemek gerekmektedir. İnsan gereksinimlerini karşılamak amacıyla davranışta bulunur. Davranış bilimi, çevreden etkilenen insanın davranışlarındaki farklılıkları ölçmeye veya davranışlar sonucu ortaya çıkacak yeni gereksinimlere göre çevrenin özelliklerini değiştirmeye yönelik, insan davranışları ile çevre değişkenleri arasındaki etkileşimi inceler. Ve böylece bu sistem içinde oluşabilecek sorunlara açıklık getirmeye çalışır (Lang, 1987).

- İnsan, çevreyle karşılaştığında, ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda çevresini değerlendirir. Çevrenin barındırdığı özellikler, insanın ihtiyaç ve gereksinimlerini

karşılacak nitelikte ise bireyde memnuniyet duygusu oluşur. Memnuniyet düzeyinde çevreyle kurulan ilişki sonucu birey bulunduğu çevreyi kullanır.

- Fakat çevreyle insan etkileşimi kabul edilir bir noktanın altına düştüğünde ise memnuniyetsizlik oluşur. Bunun sonucunda birey negatif etkiyle, çevresini değiştirir. Bu durumda çevre ile davranış arasında kabul edilir bir duruma gelmek için bir uyumun sağlanması gerekmektedir (Lang, 1994). İnsanın çevresi ile uyum sağlaması sonucunda da yararsal ilişkiler doyuma ulaşırken, çevresinin de olumlu yönde yenilenmesi ile olanaklıdır (Özbilen, 1983).

Bu tez çalışması kapsamında, insan ve çevresi arasındaki uyumun sağlanabilmesi için, tasarlanmış ve uygulaması gerçekleştirilmiş çevrelerin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu nedenle öncelikle insan ve çevre etkileşim modelinin çalışma kapsamında incelenmesi gereklidir.

Şekil 2. Çevre – kullanıcı etkileşimi

Bu ilişki modelinde “algı, çevreye ait görsel bilgiyi, görsel bilgi görsel karakteri belirleyerek bilişi, görsel karakter görsel niteliği belirleyerek yorumu oluşturmakta, tavır ve davranışla çevreye eylem olarak dönüşüp iki yönlü bir süreci belirleyerek geri beslemeyle tekrar algıyı etkilemektedir. Buradaki algı ve biliş süreçleri tanımlamayı, yorumlama süreci de değerlendirmeyi belirlemektedir. Tanımlama ve değerlendirme,

bireyi davranışa yönleltmektedir” (Özbilen 1983). Yani algı ve biliş süreçlerinin ardından değerlendirme aşamasında birey memnun olma ya da olmama yönünde tepki gösterir. Diğer bir deyişle, bir çevrenin objektif özellikleri, insanın bu çevresel özellikleri algılaması ve değerlendirmeleri yoluyla bireyin memnuniyetini etkiler. Fiziksel çevrenin memnuniyet üzerindeki etkisi ve memnuniyetin bireyin davranışı üzerindeki etkisi çevre – insan ilişkilerini açıklamakta önemli bir rol oynar.

İnsan çevre ilişkisini özetleyecek olursak, kültürel, fiziksel ve algısal değişkenlerin karşılıklı etkileşimlerinin bir sonucudur. Bunun sonucu olarak da insanlar gereksinim ve beklentileri doğrultusunda çevrelerine tepkide bulunurlar. Bu tepki uyum sağlama, kullanma, kısa süreli kullanma ve çevreyi değiştirme yani kullanmama şeklinde oluşmaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın bundan sonraki bölümünde araştırmanın temel ilgi alanı olan kentsel açık mekanlar tanımlanacak ve çevre insan ilişkileri açısından, kullanıcıların çevrelerine verdiği tepkilerin oluşumunda etkili olan kullanıcı ihtiyaç ve beklentileri kentsel açık mekanlar kapsamında değerlendirilecektir.

1.3. Kentsel Çevreler

1.3.1. Kentsel Açık Mekanlar

Geçmişten günümüze kadar mekanla ilgili çok çeşitli ve farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Tüm tanımların ortak noktası ise mekan kavramının odağında insan faktörünün yer almasıdır.

Büyük Larousse sözlük ve ansiklopedisinde mekan; ilk anlamıyla “ bir kimsenin, bir şeyin bulunduğu; bir eylemin geçtiği ya da gerçekleştiği yer” , ikinci anlamıyla “ belirli bir kullanıma, işe ayrılmış yer” olarak tanımlanmaktadır.

Mekan en basit anlamıyla bir kişi veya bir grubun “yeri”dir. Mekan insanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı bir boşluktur.

Mekan onu oluşturan ve sınırlayan bileşenlerinin yanında ona anlam kazandıran insan faktörü ile birlikte varlığını sürdürmektedir. Daha geniş anlamda mekan, insanın bir amaca yönelik olarak doğal çevrede oluşturduğu bir sınırlama ve yapay değişimdir. Amaçlanan eylem ve eylemlerin gerçekleşeceği bir alanın sınırlanması ile, bir mekanın yaratılmasıdır (İzgi 1999).

Özünde mimari bir anlam taşımasına rağmen mekanın sınırlandırılması, mimari mekan tanımı ile yapılmıştır. Mimari mekan sonsuz mekan içinde sınırlama ile tanımlanabilen boşluktur. Mimari bir mekan, çevresinden duyularla algılanabilirliği ile tanımlanan ortamdır (Kahvecioğlu, 1988).

Aydınlı (1992)'ye göre mimari mekan, içinde yaşayan kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini karşılayan bir uzay parçasıdır.

Gür ise mekanı, daha geniş bir tanımla, insanın insanla, insanın çevreyle ve nesnenin nesne ile olan aralıklarının, uzaklıklarının ve ilişkilerinin kısacası bizi saran boşluğun üç boyutlu bir anlatımı olarak tanımlamıştır.

Mekan kavramı farklı anlamları ifade ettiği gibi, farklı ölçekleri de kapsamaktadır. Hiyerarşik bir dizi içerisinde kişisel mekandan egemenlik alanına, en küçük ölçekteki iç mekandan en büyük ölçekteki kent mekanına kadar mekan kavramını çeşitli ölçeklerde sınıflandırmak mümkündür (Gür 1996). Kent mekanı da mekanın geniş ölçekli tanımlarından birini oluşturmaktadır.

Kentsel mekan; yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. Kentsel mekan, insan yaşamıyla ilgili dört ana işlevin geçtiği mekanlar bütünüdür. Bu işlevler;

- Barınma
- Çalışma
- Eğlenme/Dinlenme
- Ulaşım.

İnsanın duygusal olarak algıladığı, değerlendirerek kavradığı, yaşamını çevreleyen düzeni yaratan kentsel mekan insan için oluşur. Temelinde insan içgüdü ve yaşamımızın erken evrelerinde edindiğimiz deneyimler yatar.

Mekanı ortaya koyan veya belirginleştiren mekan sınırlayıcılarıdır. Yeryüzü, gökyüzü, çalılar, ağaçlar, yer örtücüler, çiçekler, su öğeleri, duvarlar, tepeler ya da bunların kombinasyonları, çevreyi sınırlandırarak açık mekanın tanımlanmasına katkıda bulunurlar. Kullanıcıların çeşitli ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda davranışlarını gerçekleştirdiği hacimler olarak nitelendirilen mekan, kent içinde çeşitli özelliklere sahip ortak yaşam ve kullanım alanlarıdır. Kentsel açık mekanlar, genel anlamda yapıların dışında kalan mekanlardır. Birey kendi ve yakın çevresiyle ilişki kurduğu özel mekanların dışında, kentsel açık mekanlara da ihtiyaç duymaktadır. Carr, (1992) kentsel açık mekanların kişinin diğer insanlarla sosyal ilişki kurabilmesinde önemli rol oynadığını belirtmiştir. Bu

mekanlar, insanların birey veya grup aktiviteleri için gittikleri, ihtiyaçlarına yönelik olarak ya da toplumsal amaçlarla eylemde bulundukları, eylem yapmalarını destekleyecek donatıların bulunduğu mekanlar olmalıdır. Buradan da anlaşılabildiği gibi kentsel açık mekanlar farklı kullanıcıların bir arada bulunabildiği ve birbirleriyle etkileşim içinde olduğu yani sosyalleşmenin olduğu mekanlardır. Kaplanlara (1987) göre kentsel açık mekanlar sosyalleşmenin yanında bireylere başka olanaklar da sunarlar.

- İnsanların zihinsel yorgunluklarının azaltılmasına yardımcı olurlar.
- İnsanların farklı bilgi birikimi kazanmalarına olanak sağlarlar.
- İnsanların fiziksel hareketlerini desteklerler.
- Düzen ve karmaşıklığın dengeli bir şekilde kullanıldığı çevre koşullarını sağlarlar.
- İnsanlara konfor ve güvenle araştırma ve hareket etme olanağı sağlarlar

Kentsel açık mekanların sağladığı bu olanaklar, insanların bulunduğu mekanda, fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamasını ve bu mekandan memnun olmalarını sağlamaktadır.

Çubuk (1989)'a göre kentsel açık mekanlar, kent insanlarının birbirleriyle karşılaştıkları yerlerdir. Genelde, kentsel açık mekanları oluşturan yapılanmış ve yapılanmamış mekanlarda, kullanıcı gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir. Kentsel açık mekanların karşılaması gereken önemli işlevler vardır. Bunları dört grupta toplayabiliriz;

- Psikolojik gereksinimlerin sağlanması
- Sosyal ilişkilerin sağlanması
- Ekonomik değişimlerin sağlanması
- Yararlı deplasmanların sağlanması (Çubuk 1989).

Günümüzde giderek artan yapılaşma sonucu kentsel açık mekanların azalması ve bu mekanların sağladığı olanaklar, kentsel açık mekanlara olan ihtiyaç ve önemi açıkça göstermektedir. Buna rağmen günümüzde kentsel açık mekanlar istenilen düzeyde kullanılmamaktadır. Bu çalışma kapsamında, oluşturulan birçok kentsel açık mekanın neden istenilen düzeyde kullanılmadığı araştırılacaktır.

Whyte (1980) yaptığı çalışmada en çok kullanılan mekanların sosyalleşme imkanı sunan mekanlar olduğunu belirtmiştir. Gehl (1987) ise çalışmasında sosyalleşmenin, seçmeli etkinliklerin artmasıyla artacağını belirtmiştir.

Gehl (1987) kentsel açık mekanlarda gerçekleşen etkinlikleri üçe ayırmıştır.

1. Zorunlu etkinlikler

2. Seçmeli etkinlikler

3. Sosyal etkinlikler

Gehl (1987) açık mekanlardaki etkinlik mekanlarının fiziksel özellikleri yetersiz olduğunda sadece zorunlu etkinliklerin oluştuğunu, açık mekanlardaki etkinlik mekanlarının fiziksel özellikleri iyi olduğunda ise seçmeli etkinliklerin oluştuğunu belirtmiştir.

Günümüzde kullanım düzeyi yüksek, etkinlik çeşitliliği sunan başarılı kentsel açık mekanlar oldukça azdır. Tasarımcıların kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini göz önüne alarak hazırladığı tasarım ürünü uygulama projelerinin, uygulama aşamasında;

- Tasarım kararlarının uygulanmaması
- Biçimsel ve fonksiyonel değişikliğe uğraması nedeniyle bütünlük ve sürekliliğin sağlanamaması
- Projeden belirlenmediği halde gerçekleştirilen uygulamalar
- Projede kaldırıldığı halde uygulama aşamasında kaldırılmayan alanlar nedeniyle kullanıcıların mekansal kurguyu bütün olarak algılayamadıkları ve belirsizliğin ortaya çıkması sonucu oluşan birçok kentsel açık mekan, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla bu mekanlarda kullanıcı memnuniyeti sağlanamamaktadır. Böylelikle kullanıcılar o mekandaki olaylara, eylemlere kayıtsız kalmakta ve çevresiyle birlikte bu mekanları bir bütün olarak algılayamamaktadır. Bunun sonucunda bu mekanlar kullanıcılar tarafından istenilen düzeyde kullanılmamaktadır. Bu yabancılaşmayla birlikte insanın insanla ve mekanla kurduğu ilişki fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda sağlıklı olmamaktadır (Lang, 1989).

Oysaki çevre tasarımcılarının amacı kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayacak etkinlik mekanları ve bu etkinliklerin gerçekleşmesini sağlayacak mekansal örgütlenmeler oluşturmaktır (Gür 1996).

Bu amaç doğrultusunda oluşturdukları mekansal örgütlenmelerin kullanıcı ile uyum sağlaması ve kullanıcıların bu mekandan memnun olmalarını beklemektedir. Dolayısıyla bu tez kapsamında kentsel açık mekanlardaki kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerinin incelenmesi gerekmektedir.

1.3.2. Kentsel Açık Mekanlarda Kullanıcı İhtiyaçları

Kullanıcı ihtiyaçları, kullanıcıların bir mekan içindeki yaşamını, toplumsal, psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklara uğramadan ve yaptığı işlerde verimli olmasına yardım edecek olanakları veren çevre koşulları şeklinde tanımlanmaktadır (Ertürk, Z 1976). Kullanıcıların amaçlarına ulaşmak için yapma durumunda oldukları davranış ve hareketlerin tümüne kullanıcı eylemleri denir. Eylemler yapılırken ihtiyaç duyulan ve sağlanması gereken çevre koşullarına kullanıcı gereksinimleri denir (Bayazıt, 1994).

Başarılı kentsel açık mekanların oluşturulması, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. dolayısıyla başarısız, yani kullanılmayan kentsel açık mekanların sorunu, kullanıcı istekleriyle uyuşmamalarıdır (Whyte, 1980). Bu nedenle kentsel açık mekanlar oluşturulurken öncelikle kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Carr et. all (1992) kentsel açık mekanlarda kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini beşe ayırmıştır. Bunlar;

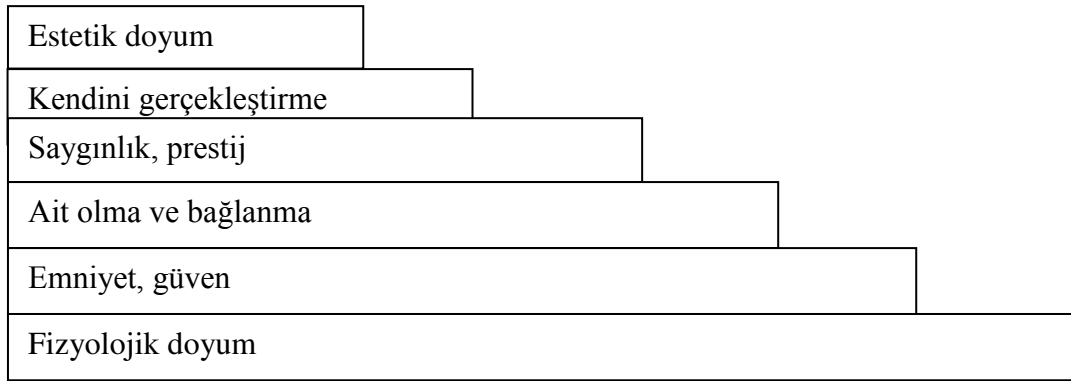
- aktif etkinlik,
- pasif etkinlik,
- konfor,
- dinlenme
- keşfetmedir.

Aktif etkinlikler, insanların mekanla ve insanlarla direk olarak ilişki kurmasına olanak sağlarlar. Mekandaki oyun, spor, sosyalleşme gibi aktif etkinlikler eğlence duygusunu geliştirir, zevk ve sevinci artırır.

Pasif etkinlikler ise dinlenme duygusunu artırır. Bu etkinlikler mekanla aktif katılım olmadan karşılaşmayı sağlar. Oturma, dinlenme, seyretme gibi etkinlikler pasif etkinliklerdir. Whyte (1980)'e göre kentsel açık mekanlardaki en popüler pasif etkinlik insanları seyretmektir.

Kentsel açık mekanların, insanlara ne olanaklar sunması gerektiği konusunda çevresel tasarımcılar tarafından farklı modeller kullanılmaktadır. Bunlardan biri Maslow (1987)'un "İnsan gereksinimleri hiyerarşisi modeli"dir. Tasarımlarında kullanıcı ihtiyaçlarını benimseyen tasarımcılar, Maslow'un belirlediği insan ihtiyaçlarını çalışmalarına adapte etmişlerdir. Bunlar;

1. Fizyolojik ihtiyaçlar; beslenme, giyinme, dinlenme, hareket etme, barınma gibi insan yaşantısındaki temel gereksinimlerdir.
2. Güvenlik ihtiyaçları; tehlikeden uzak olma, güven duygusu gibi gereksinimlerdir.
3. Ait olma ve bağlanma ihtiyaı; bir gruba katılma,sevilme ihtiyaı.
4. Saygınlık prestij ihtiyaçları; farkına varılma arzusu, değer verilme arzusu
5. Kendini gerçekleştirme ihtiyaı; kişisel doygunluk ve tatmin gibi gereksinimler
6. Estetik doyum ihtiyaı; görsel tatmin, kendisi için güzelliğe ihtiyaç (Düzenli, 2010).

şekil 3. Maslow'un insan ihtiyaçları hiyerarşisi (Lang,1987).

Tasarımcıların bu ihtiyaçları doygunluğa ulaştırmak amacıyla hazırladığı projelerin, uygulama sırasında biçimsel ve fonksiyonel değişikliklere uğraması sonucu, oluşan kentsel açık mekanların sağladığı olanaklar yetersiz kalmaktadır. Bunun sonucunda kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayamayan kentsel açık mekanlar oluşmaktadır. Kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayamayan mekanlar istenilen düzeyde kullanılmayan alanlara dönüşmektedir.

Bu sorunlar, tasarımcıların kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini göz önüne alarak yaptıkları projelerin aynen uygulanmasının önemini açıkça göstermektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında, kentsel açık mekanların oluşum sürecinin ve evrelerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sayede kentsel açık mekanların neden istenilen düzeyde kullanılmadığı sorusuna cevap bulunacak ve kullanım seviyesini arttıracak öneriler geliştirilecektir.

1.3.3. Kentsel Açık Mekanın Oluşum Süreci

Tasarımcının görevi, kullanıcının her türlü fiziksel, psikolojik ve sosyal gereksinimlerini karşılayacak mekansal örgütlenmeler oluşturmaktır.

Kullanıcı gereksinimlerinin karşılanması temelinden hareketle, kullanıcıya en uygun mekansal örgütlenmenin nasıl olacağının bilinebilmesi için, öncelikle tasarım sürecinin ve çeşitli evrelerinin değerlendirilmesi gereklidir (Lawrence, 1987). Mekanların oluşum süreci bir dizi ileri ve geri beslemeli adımlardan oluşmaktadır. Bu adımlar;

- Programlama
- Tasarım
- Uygulama
- Kullanım
- Değerlendirme
- Değiştirme
- Yeniden kullanım aşamalarıdır (Preiser, 2005).

Tez çalışması kapsamında değerlendirilecek olan Trabzon sahilinin, programlama ve tasarım süreci tamamlanmıştır. Programlama ve tasarım aşamaları uzmanlar tarafından değerlendirilmiş ve doğruluğu kabul edilmiştir. Bu nedenle bu aşamalar çalışma kapsamında değerlendirilmemiştir.

Tez çalışması kapsamında, Uygulama sürecinin tamamlanmasıyla oluşan mekanın, kullanım sonrası değerlendirmesi yapılacaktır.

Kentsel açık mekanların oluşum sürecinde, tasarıma veri sağlayan ve tasarlanmış mekanların yaşanabilir olması için en gerekli olan aşama programlama aşamasıdır (Preiser, 1991). Programlama aşaması tasarımı yönlendirici bilgilerin bütünü olan tasarım öncesi süreçtir. Yani bilgi toplama evresidir. Bilgi toplama evresi amaç belirleme gerekçesi ile yapılan bir çalışmadır (Aksoy, 1975). Programlama aşamasında kullanıcı istek ve beklentileri belirlenir. Belirlenen kullanıcı istek ve beklentileri tasarım aşamasına aktarılır. Uygulama sonucu oluşan mekandaki problemlerin tekrar çözülmesi yine programlama aşamasında gerçekleşir. (Preiser 1991, Duerk 1993, İnceoğlu 1982). Tasarım ürünü uygulama projesi tamamlanmış ve bunların alandaki uygulamaları gerçekleştirilmiş mekanın kullanılmaya başladıktan sonra karşılaştığı problemler, tekrar programlama sürecine geri dönüşü izlemektedir. Bu nedenle programlama aşaması; tasarlanmış mekanların uygulanması sonucu oluşan mekanın kullanım aşamasındaki problemleri en aza indirmek açısından oldukça önemlidir.

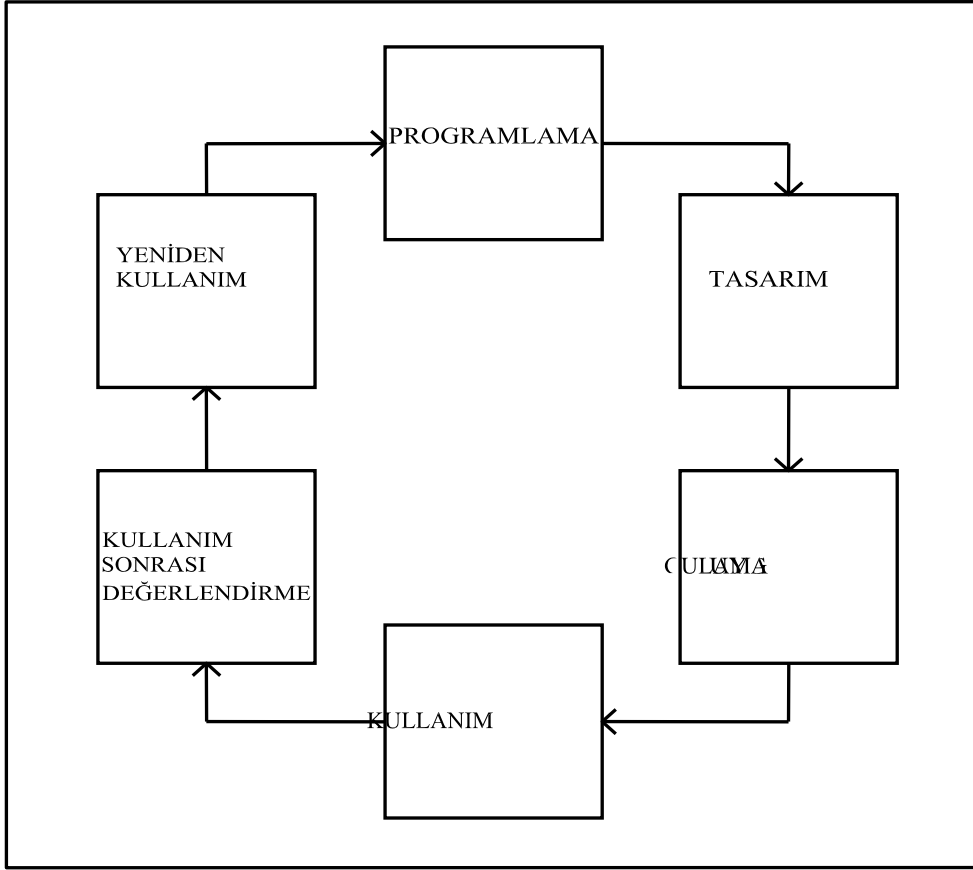
Programlama aşamasında toplanan bilgiler tasarımcı tarafından tasarım sürecine aktırılır. Tasarım, genellikle bir faaliyet için gerekli olan şemaların veya planların hazırlanma süreci olarak tanımlanır (Aksoy, 1975). Best (1969) ‘a göre tasarlama bir çeşitlilik azatlım sürecidir. Çeşitlilik azatlımı, çeşitli çözüm alternatifleri arasından seçim

yapma sürecidir. Aksoy (1975)'e göre tasarlama konusu üzerinde çalışanlar, tasarlama faaliyeti içindeki mimarın karmaşık görevini kolaylaştırmaya yarayacak bazı tekniklerin kullanılıp kullanılmayacağı sorusunu gündeme getirmektedirler. Tez çalışması kapsamında yararlanılan kullanım sonrası değerlendirme yöntemi bu tekniklerden biridir. İzgi (1999) tasarım evresini; “gereksinimleri karşılamak üzere saptanan işlevleri yerine getirecek olan yapı bütünü, onun kurgusunda yer alan tüm öğelerin ve çevresinin,

- Kavramsal
- İşlevsel
- Biçimsel
- Strüktürel
- Eylemsel özelliklerinin ve niteliklerinin, yorumlanması, belirlenmesi ve belgelenmesi” şeklinde tanımlamıştır. Özetle tasarım, ana amaç olan ürünün öngörülen doğrultuda gerçekleştirilmesi için gerekli olan tüm ayrıntıların belgelenmesi, tüm verilerin belirlenmesidir.

Tasarımcının almış olduğu biçimsel ve fonksiyonel kararlarla oluşturduğu mekansal organizasyonlar sonucu uygulama sürecine geçilir. Tamamlanmış olan tasarım aşamasından sonra, sürecin sonuç elde etme evresi olan uygulama aşaması başlar.

Uygulama sürecinin tamamlanmasıyla oluşturulan mekanın kullanım süreci başlar. Oluşturulan mekanın kullanıcılar tarafından kullanılmaya başlama süreci kullanım süreci olarak adlandırılır. Kullanım süreci somut niteliğe ulaşan ürünün, gerçekleştirilmesinin nedeni olan işlevleri karşılamaya başlamasıdır. Amaçlanan olay, toplumla ve birey olarak toplumu oluşturan insanla, bir organizmaya dönüşen mimarlık ürününün karşılıklı etkileşim kurarak yaklaşması, bütünleşmesidir (İzgi, 1999). Daha önce de bahsettiğimiz gibi, kullanıcılar mekan ile karşılaştığında, ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda bir değerlendirme sürecine girer ve davranış olarak mekana tepkide bulunur. Bu şekilde, kullanım aşamasında kullanıcıdan alınacak değerlendirmeler yeniden programlama verisi oluşturur. Böylece kullanıcının olası tepkilerini tahmin etmeye çalışmak yerine, mevcut mekânlarda verdiği tepkileri değerlendirerek gerekli önlemler alınır ve kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayan yeni mekanlar oluşturulur.

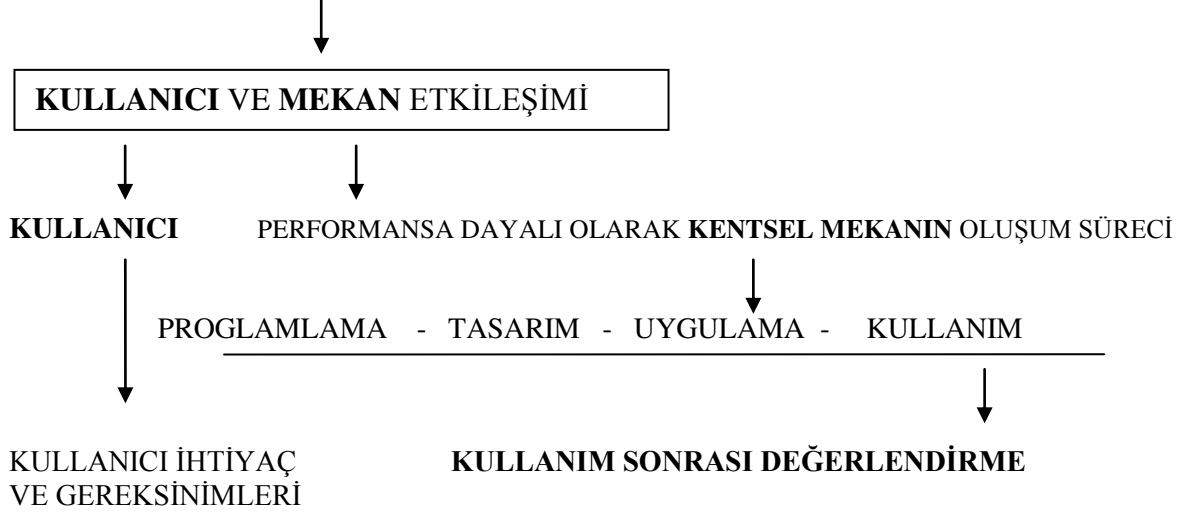
Şekil.4 Kentsel açık mekanın oluşum süreci (Preisner ve Nasar, 2008'den geliştirilmiştir).

Çalışmanın bundan sonraki aşamalarında bu sorulara yanıt aranacaktır?

- Kullanım aşamasındaki problemleri en aza indirmek için gerekli olan programlama verisi nasıl oluşturulacaktır?
- Kentsel açık mekanların performansı nasıl değerlendirilecektir?

Tasarlanmış ve uygulaması gerçekleştirilen mekanların, kullanılmaya başladıktan sonra kullanıcı gözüyle değerlendirilmesi, kullanım sonrası değerlendirme (Post occupancy evaluation) işlemidir. Kullanım sonrası değerlendirme kullanıcıdan alınan bilgileri organize ederek programlama verisi oluşturur. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde kullanım sonrası değerlendirme kapsamında, mekan performansı, kalite ve kullanıcı memnuniyeti konuları üzerinde durulacaktır.

ARAŞTIRMANIN TEMEL İLGİ ALANI

Şekil 5. Araştırma modelinin temel kavramları

1.4. Kullanım Sonrası Değerlendirme

Kullanım sonrası değerlendirme dünyada ilk olarak 1960-1970 yıllarında çevre ile insan davranışlarını inceleyen disiplinlerce geliştirilmiştir (Betchel, 1997; Betchel ve Churchman 2002). Mimar, şehir plancısı, iç mimar, psikolog, sosyolog ve çevre tasarımcısı gibi mesleklerden uzmanlar bir araya gelip disiplinler arası mesleki birlikler kurmuştur. Bu birlikler, fiziksel çevre üzerine yaptıkları araştırmalarda insan davranışına odaklanarak kullanım sonrası değerlendirme çalışmalarının temellerini atmıştır. Günümüzde ise kentsel açık mekanların değerlendirilmesine kadar genişlemiş bir konuma gelmiştir.

Kullanım sonrası değerlendirme, tasarım ve uygulama süreci tamamlanmış ve belirli bir süre kullanılan mekanın değerlendirilme işlemidir. Kullanım sonrası değerlendirme, oluşturulmuş mekanın kullanıcıları ile bu kullanıcıların gereksinimleri üzerine yoğunlaşmaktadır (Preiser et. All, 1988). Yani kullanım aşamasında, kullanıcının fiziksel çevresinden memnuniyet ve memnuniyetsizliklerinin araştırıldığı bir değerlendirme yöntemidir (Marans ve Cooper, 2000). Bu sayede tasarımcıların, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturdukları projenin, uygulama sonrasında ne derece yerine getirildiğini araştırır. Kullanım sonrası değerlendirmenin amaçları Preiser, Rabinowitz ve White (1988)'a göre;

- Tasarlanmış ve uygulaması gerçekleştirilmiş mekanların, kullanım sürecini sistematik olarak değerlendirmek,

- Mevcut mekanın, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyini belirlemek. Yani mekan performans değerini saptamak,
- Tasarım ürünü uygulama projesinin, yani hedeflenen performansın, uygulama sonrası oluşan mekanla, yani gerçekleşen performans ile kıyaslanması,
- Tasarımdan uygulamaya yansımış veya yansıyamamış mekanı tespit etmek,
- Kullanım sürecinde oluşacak problemlerin çözümünde, programlama sürecine veri oluşturarak geri besleme sağlamak.
- Programlama sürecine geri besleme oluşturarak, mevcut mekanların iyileştirilmesini sağlamak ve mekan performansını arttırmaktır.
- Kullanım sonrası değerlendirmenin yararlarını kentsel açık mekanlar özelinde incelediğimizde;
- Mekanın tasarım aşamasında belirlenen amaca uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını
- Mekanların ne gibi aktiviteler için tasarlandığını ve kullanıcıların ne gibi aktiviteler için bu mekanları kullandığını
- Kimlerin hangi aktiviteleri, hangi sıklıkta, hangi mekanlarda gerçekleştirdiğini
- Mekanların kullanıcı gereksinim ve isteklerine cevap verip vermediğini belirlemede kullanılır (Whyte, 1980).

Kantrowitz, (1986)'ya göre kullanım sonrası değerlendirmenin ilk aşaması, var olan performans değerlerini, hedeflenen değerler ile karşılaştırmak, problemleri belirlemek ve bu problemleri tanımlamaktır. İkinci aşamasında, gerekli önerileri sunmak, alternatifler üretmek, düzenlemeler yapmaktır. Üçüncü aşamasında ise, elde edilen bilgiyi benzer mekanlarda veya gelecekte uygulanması düşünülen mekanlarda kullanılmak üzere veri tabanına aktarmaktır. Kirk, Stephen, Spreckelmeyer ve Kent'e göre değerlendirme işlemi birbirini kapsayan dört adımdan meydana gelir;

- Keşif ve bilgi toplama: Mevcut çevrenin ilk gözlemleri yapılır.
- Araştırmanın tasarlanması: Mevcut çevre ve kullanıcıya ait bilgilerin nasıl toplanacağı.
- Veri toplama: Çevre – insan etkileşimini anlamak için anket soruları, görüşme ve gözlemler yapılabilir.
- Veri analizi: Hedeflenen amaçlar ve mevcut çevreden alınan verilerin karşılaştırılması (Kirk, Stephen, Spreckelmeyer, Kent , 1988).

Kısaca, kullanım sonrası değerlendirme çalışmaları, mekan üzerinde etkili olan tasarım ürünü uygulama projesinin, uygulanmasından sonra kullanıcı gözüyle değerlendirilme işlemidir. Yani bir anlamda tasarımdan uygulamaya yansımış veya yansıyamamış mekanın kullanıcı tarafından değerlendirilme işlemidir. Bu değerlendirmeye alınan programlama verisine ait bilgiler, tasarım sürecine aktararak, tasarlanmış mekanın daha fazla yaşanabilir ve kullanılabilir olması sağlanır.

Mekanların kullanım düzeyini ve yaşanabilirliğini arttırmak amaçlı yapılan kullanım sonrası değerlendirme çalışmaları, kullanıcı gereksinimlerinin ve mekan performansının incelenmesini gerektirmektedir. Bunun sonucunda kaliteli mekanların sağlanıp sağlanamadığı ortaya konulacaktır.

Yaşanabilirlik, kullanılan mekanın algılanan, ölçülen ve tanımlanan performans değeriyle ilişkilidir. Lynch (1984) yaşanabilirlik kavramını; sağlık, güvenlik, işlevsel verimlilik, fizyolojik ve psikolojik konfor ve memnuniyet gibi kullanıcının hem fiziksel hem de psikolojik gereksinimlerini sağlayan çevresel bir kalite olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanıma göre mekanın yaşanabilirliği ve kalitesi; kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimleri karşısında gösterdiği performansa bağlıdır (Preiser 1988).

Tüm bunları birleştirerek, araştırmada göz önüne alacağımız; kullanıcı gereksinimleri, performans, kalite ve memnuniyet kavramlarıyla kullanım sonrası değerlendirmenin amaçlarını açıklarsak;

- Kentsel açık mekanın kullanım sürecinde, kullanıcıların beklentilerine ne düzeyde cevap verdiğini kullanıcı görüşlerine dayalı olarak saptamak,
- Kullanım sürecinde belirlenecek memnuniyetsizliklerin nedenini araştırarak, istekleri ya da beklentileri karşılayacak yeni tasarım hedefleri oluşturmak ve mekan performansını yükseltmek,
- Mekan performansının arttırılarak, mekan kalitesinin sağlanması ve kullanıcı memnuniyetinin arttırılması amaçlanmaktadır.

Tüm bu amaçlar doğrultusunda, çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, kullanım sonrası değerlendirme kapsamında performans, kalite ve kullanıcı memnuniyeti açıklanacaktır.

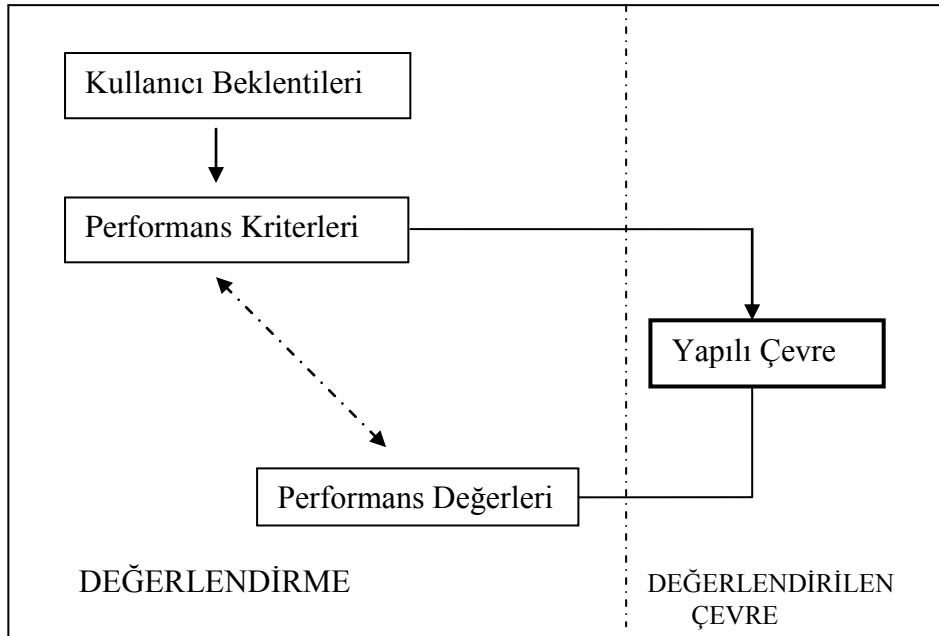
1.4.1. Performans

Bir mekanın ölçülebilen davranışı olarak adlandırabileceğimiz performans kavramı, bu anlamda kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyidir (Karagenç, 2002).

Kullanıcılar tarafından deneyimlenen, algılanan, ölçülen ve yaşanabilirliğe referans veren değerler performans göstergeleridir. Bu nedenle performans kavramı, kullanıcı gereksinimlerinin yerine getirilmesinde; bir malzemenin, bileşenin ya da sistemin istenilen niteliklerini tanımlamada kullanılır (Sanoff, 1977).

Çevresel tasarımda performans kavramı, direk olarak mekanın kalitesiyle ilişkilendirilmiştir. Mekanın performans ve kalitesi, çevreyi oluşturan bileşenlere, üreten ve kullanan insanlara ve gerçekleşen etkinliklere bağlı olmaktadır (Esin, Özsoy , 2003).

Kullanıcı gereksinimleri temel alınarak belirlenmiş performans değerleri tasarım aşamasında veri olarak değerlendirilirken hedeflenen performans şeklinde adlandırılarak, tasarımda amaçlananların ortaya koyması gereken performans değerine işaret etmektedir. Tasarım sürecinin sonunda uygulanan mekanın, hedeflenen performans değerini ne ölçüde karşıladığının belirlenmesi ile de gerçekleşen performans kavramı ortaya çıkmaktadır (Preiser et. All, 1988).

Şekil 6. Performans Kavramı (Preiser et. All, 1988'den geliştirilmiştir).

Performans seviyesi mekan kalitesinin ve dolayısıyla kullanıcı memnuniyetinin bir göstergesidir. Preiser, Rabinowitz, White (1988) kullanıcı memnuniyetini belirlemede kullanılan performans boyutlarının üç bileşenden oluştuğunu belirtmiştir. Performans boyutlarının değerlendirilmesi, mevcut mekanın niteliklerinin tespit edilmesi ve olumlu yönde değişikliklere gidilmesi anlamında yarar sağlarken, bir yandan da yeni oluşumlarda olumsuzlukları en aza indirmek adına programlama kriterlerini belirlemede yol gösterici olmaktadır. Bunlar teknik performans, işlevsel performans ve estetik performans boyutlarıdır.

Teknik performans boyutu (döşeme elemanları, donatı elemanları, su öğeleri ve kapalı fonksiyon mekanları) mekanın öge ve bileşenlerine odaklı yapısal performans olarak tanımlanmaktadır. Bu mekan öge ve bileşenlerinin temiz olması, bakımlı olması, yapım kalitesi, dayanıklılığı teknik performans kriterleridir. İşlevsel performans; etkinliklerin çeşitliliği, etkinlik mekanları, donatı elemanları, yeşil alanlar, kapalı fonksiyon mekanlarının yeterliliği, etkinliklere ulaşımında süreklilik, donatı elemanlarının konforu, etkinlik mekanlarının amacına uygunluğu, güvenlik, bütünlük ve süreklilik gibi kavramları içerir. Estetik performans ise döşeme elemanları, donatı elemanları yeşil alanların biçim, doku ve renk açısından uyumu, bütünlüğü ve sürekliliği kavramlarını içerir. Bu kavramlar kullanıcı memnuniyetini belirlemek için araştırmada kullanacağımız performans kriterleridir.

Tablo.1 Performans kriterleri

Teknik Performans	İşlevsel Performans	Estetik Performans
Döşeme elemanları Donatılar · Oturma elemanları · Örtü elemanları · Aydınlatma elemanları · Çöp kutusu elemanları Su öğeleri Kapalı fonksiyon mekanlarının Temiz olması, bakımlı olması ve dayanıklılığı.	Etkinlik mekanlarının çeşitliliği Etkinlik mekanları, donatı elemanları, yeşil alanlar ve kapalı fonksiyon mekanlarının yeterliliği Etkinliklerle ulaşımında süreklilik Donatı elemanlarının konforu Etkinlik mekanlarının ve donatıların amacına uygunluğu Güvenlik Süreklilik Bütünlük	Etkinlik mekanları, döşeme elemanları, donatılar, yeşil alanlar ve kapalı fonksiyon mekanlarının biçim ve renk açısından uyumu Etkinlik mekanları, döşeme elemanları, donatılar, yeşil alanlar ve kapalı fonksiyon mekanlarının biçim ve renk açısından bütünlük ve sürekliliği

Kullanıcı ve mekan etkileşiminde performans boyutları her mekanda değerlendirilebilen bileşenleri içermektedir. Performans boyutlarının değerlendirilmesi, mevcut mekanın niteliklerinin belirlenmesi ve iyileştirilmesi anlamında yarar sağlamaktadır (Aydın, Uysal, 2009). Bu şekilde performans değerlendirilmesi yapılan mekanlarda, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayacak öneriler getirilebilmekte ve kullanıcı memnuniyeti sağlanabilmektedir. Dengiz (1998)'e göre performanslar kullanıcı gereksinimlerini karşılayıcı çözümlerin nitel düzeyleridir. Buradan iki tür gereksinme ve performans ilişkisi açıklanabilir;

- Kullanıcı gereksinimleri ve tasarım performansı ilişkisi
- Kullanıcı gereksinimleri ve mekan performansı ilişkisi (Malkoç, 2008).

Bu tez çalışması kapsamında, tasarım performansı ve mekan performansı kıyaslanacaktır. Yani beklenti ve gerçekleşen çalışmamızda kıyaslanacaktır. Bu sayede tasarımdan uygulamaya yansımış veya yansıyamamış mekanlar belirlenecektir. Bu farklılıkların mekanın kalitesi ve dolayısıyla kullanıcı memnuniyetine etkileri değerlendirilecektir. Bu nedenle çalışmanın bundan sonraki bölümünde, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimleri ve performansın, kalite ve memnuniyet ile ilişkisi açıklanacaktır.

1.4.2. Kentsel Açık Mekanlarda Kalite

Günümüzde kalite kavramının kullanımı her konuda yaygın olarak artmaktadır. Kalite kavramının kullanıldığı bilim dalları ya da konuya göre, farklı şekillerde algılanabilen çok boyutlu bir kavramdır. Günümüzde birçok araştırmacı tarafından yapılan çalışmalarda, kalite hedef olarak belirlenmektedir. Kaliteyi hedef olarak alan bu değerlendirme biçimi yavaş yavaş mimari tasarım ve planlama süreçleri içinde de geçerlilik kazanmaktadır. Kalite kavramının mimarlık açısından ön plana çıkma sebeplerinden bazıları şunlardır;

- Zaman-mekan deneyiminin hız kazanması
- Mekansal anlamda dünyanın küçülmesi
- Mimarlıkta bilgi edinme, kullanma, yorumlama süreçlerinin kısalması (İnceoğlu, 2007).
- Akçoral (1996) çevresel kaliteyi belirleyen özellikleri;
- Fiziksel (arazi, arazi kullanımına bağlı veriler, çevresel değişkenler vb)
- Görsel (çevresel konum organizasyonu, kompozisyon vs)

- Sosyal (diğ er bireylerle kurulan ilişkiler) etkileşim boyutlarıyla özetlemiştir.
- Im (1984) kentsel açık mekanlarda çevresel kaliteye yönelik üç temel bileşenden söz etmektedir.
- Fiziksel ve ekolojik kalite: Güneş, rüzgar, su, toprak vb doğal çevresel özellikler
- Davranışsal ve fonksiyonel kalite: insan davranışları ve fonksiyonel kalite ile ilgilidir
- Estetik ve görsel kalite: bireyin beş duyusuna dayanan tercihleri ile ilgilidir.

Cleland (1990) ise kalite tanımlamasında beş değişik yaklaşım biçiminden söz etmektedir. Bunlar:

1. Üstünlük yaklaşımı: Kalite doğuştan gelen mükemmellik anlamı taşır.
2. Ürün esaslı yaklaşım: Kalitenin, ürünün sahip olduğu özelliklerdeki farklılıklar olduğu görüşüdür.
3. Kullanıcı esaslı yaklaşım: Kalite, ürünü kullanan kişi tarafından değerlendirilir. Bu görüş ürünün kullanıcı üzerinde en yüksek derecede memnuniyet sağlayan nitelikleridir.
4. İmalat esaslı yaklaşım: Önceden oluşturulmuş standartlara uygunluktur.
5. Değer esaslı yaklaşım: Kaliteyi maliyet ve fiyat olarak tanımlar (Altaş, 1994).

Çalışmanın önceki bölümlerinde bir mimari ürünün kalitesinin, kullanıcı gereksinimlerine karşı gösterdiği performansa bağlı olduğunu açıklamıştık. Bu kapsamda kaliteyi, Cleland (1990)'ın tanımladığı “kullanıcı esaslı yaklaşım” açısından ele alacağız. Yani kullanıcı esaslı yaklaşıma bağlı olarak bu tez çalışması kapsamında ele alacağımız kalite kavramı, bir mekanın kullanılabilirlik ve yaşanabilirliği ile ilişkilidir. Yaşanabilirlik, kullanılan mekanın algılanan, ölçülen ve tanımlanan performans değeriyle ilişkilidir. Bir başka tanıma göre mekanın yaşanabilirliği ve kalitesi; kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimleri karşısında gösterdiği performansa bağlıdır (Preiser 1988). Bu nedenle kalite kavramını, mekanın, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda göstermiş olduğu performans ile ilişkisi açısından çalışmamızda kullanacağız.

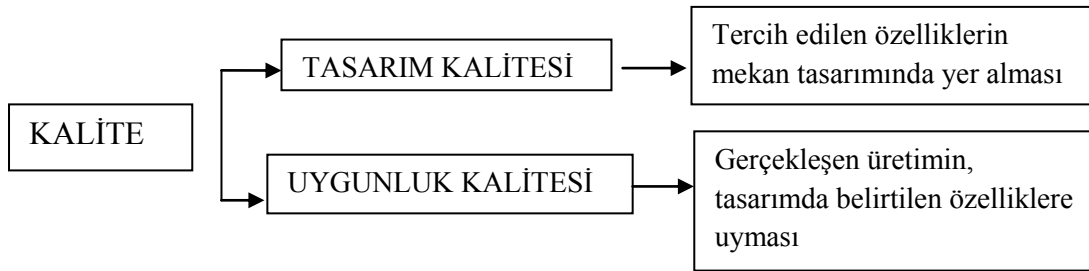
Juran (1974) kaliteyi, bir ürünün belirlenen veya olabilecek ihtiyaçları karşılama yeteneğine dayanan özelliklerin toplamı olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanıma göre kalite, kişinin yaratılan çevre veya mekanda, kendini iyi hissedebilmesi, o mekanla bütünleşebilmesi ve yabancılaşmamasıdır (Dengiz ve Onat , 1999). Rapoport (1977) çevresel kaliteyi, insanları memnun eden doğal ve insan yapısı çevrenin kaliteleri ve bu kalitelerin insanların davranışları veya performansları üzerindeki olumlu veya olumsuz

etkileri olarak tanımlamıştır. Kalite ile ilgili tüm bu tanımlamaların ortak noktası, değerlendirilen kalitenin kullanıcı esaslı oluşudur.

Mimarlık çalışmalarında genellikle kalite denilince, uygulanan çevrede olması beklenen kalite düzeyi akla gelmektedir. Son ürün ortaya çıktıktan sonra, onun fiziksel performansı, taşıdığı estetik, görsel değerler, işlevsel gereksinimlere uygunluğu değerlendirilerek, kalite düzeyi hakkında veri üretilmektedir. Kalite denetimi, tasarım ve uygulama aşamasında, tasarımda hedeflenen amaçlara uygunluk bakımından bir kontrol süreci olarak gündeme gelmiştir. Mimarlık literatüründe kalite denetimi, üründen beklenen performansın ölçüldüğü bir süreç olagelmiş ve performans çalışmaları başlığı altına incelenmiştir (Altaş, 1994).

Kalite en basit haliyle istenilen özelliklere uygunluktur. Bu tanımlı incelediğimizde iki ögeden oluştuğunu açıklayabiliriz. İstenilen özellikler ve bu özelliklere uygunluk. Yani bir mekanın istenilen özelliklere sahip olması tasarım kalitesi ile ilgilidir. Uygunluk kalitesi ise uygulanan mekanın, tasarıma ne kadar uyduğu ile ilgilidir (Kavrakoğlu, 1996) (Şekil 3).

Bu açıklamayı tez kapsamında ele aldığımızda tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının, kullanıcı ihtiyaçlarını karşılama düzeyini bu şekilde kıyaslayabiliriz.

Şekil 7. Kalitenin iki boyutu (Kavrakoğlu, 1996).

Mekan kalitesinin sağlanabilmesi için, öncelikle kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerinin karşılanma düzeyinin, yani mekan performansının, belirlenen kriterlere göre ortaya koyulması gerekmektedir. Çünkü kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayan mekanın performansı yükselir, bunun sonucunda kalite sağlanmış olur. Kaliteli bir mekanla kullanıcı karşılaştığında memnuniyet duygusu artar. Bu sayede daha kullanılabilir ve yaşanabilir mekanlar oluşmuş olur. Genel bilgiler kısmının son bölümünde memnuniyet kavramı açıklanarak araştırma modeli ortaya konulacaktır.

1.4.3. Kullanıcı Memnuniyeti

Uygulaması gerçekleştirilmiş çevrelerin değerlendirilmesi için bir ölçüt, bir gösterge olarak değerlendirilen memnuniyet kavramı, iki farklı eğilimle gözlemlenmektedir. Bunlar;

- Amaçsal (Purposive) yaklaşım
- Gerçek-Beklenti uçurumu (Actual- Aspirational gap) yaklaşımıdır (Galster, 1987).

Amaçsal yaklaşımda, kullanıcıların belirli amaçlarının mekan tarafından ne ölçüde destekleneceği temel alınmıştır. Gerçek-beklenti yaklaşımında ise, bireylerin kendilerine ait fiziksel çevrenin önemli özelliklerini algıladığı ve onları değerlendirdiği kabul edilir. Algılanan gerçek çevre ile arzu edilen çevre arasındaki bu farklılığın memnuniyet ölçümlerini vereceği düşünülmektedir (Günel, 2006).

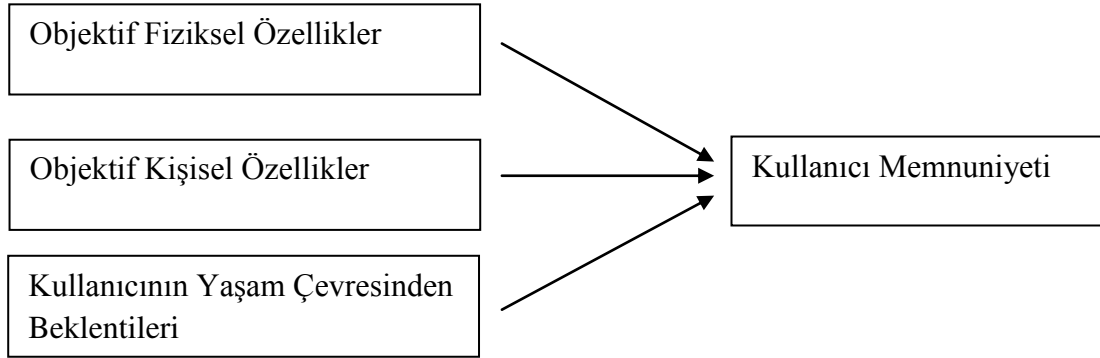
Canter ve Rees (1982), memnuniyet kavramını, mekanın kullanıcıların hedeflerine ulaşmasına yardımcı olma düzeyinin bir yansıması olarak yorumlamaktadırlar. Kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesi çalışmalarında, öncelikle mekanın birey tarafından değerlendirilmesi söz konusudur. Algılanan çevre ile ideal çevre özelliklerinin örtüşme seviyesine bağlı olarak yaşanan yerden memnuniyet düzeyi belirlenmektedir. Bu anlamda memnuniyet ve kalite kavramlarının birey ve birey-mekan ilişkilerinden etkilendiğini söyleyebiliriz.

Memnuniyet; insanların sosyal bir nesneye karşı olan duygusal karşılıkları olarak tanımlanır. Bireyin herhangi bir fiziksel çevreye, objeye karşı ürettiği duygusal ve değerlendirici bir cevabı, tepkisi ve tavrı olarak tanımlanabilir. Yani bireyin ihtiyaç, beklenti ve kazanımlarıyla ilişkili olarak yaşam çevresini değerlendirmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle bireylerin, aynı mekana ilişkin memnuniyetleri değerlendirildiğinde farklılıklar oluşabileceği bilinmektedir. Bu farklılıklar;

- Daha önce yaşanan mekan
- Algılama şekli
- Sosyal ve ekonomik statü
- Daha iyi şartlarda yaşama isteği inanç
- Eğitim düzeyi gibi kişiden kişiye değişen faktörlerden oluşmaktadır (Çerçi, 1997).

Francescato'ya göre kullanıcı memnuniyeti yaş, gelir, cinsiyet vs. gibi objektif kişisel özelliklerden; yoğunluk, etkinlik mekanları, mekanların büyüklüğü vs. gibi fiziksel

özelliklerden ve kullanıcının yaşam çevresinin sosyal ve fiziksel yapısına ilişkin beklentilerinden oluşmaktadır (Kellekçi,2005).

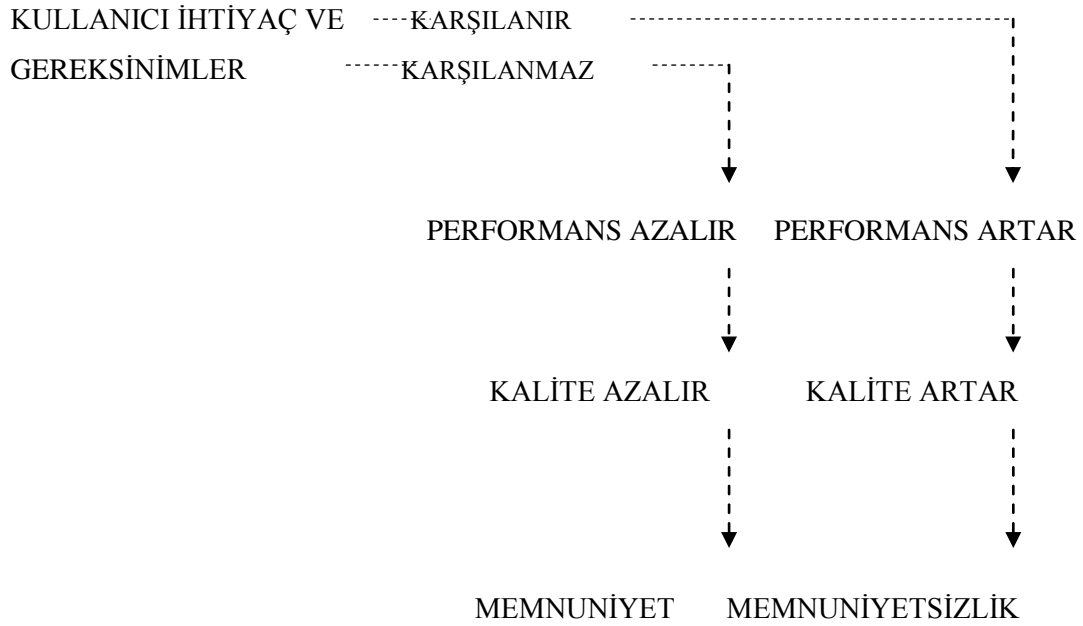
Şekil 8. Kullanıcı memnuniyeti modeli (Francescato vd.den geliştirilmiştir).

Memnuniyet, davranışların bir göstergesidir ve bireyin davranışı memnuniyet duygusundan etkilenmektedir (Altaş, Özsoy, 1997). Mekanların kullanım sonrasında değerlendirilmesinde memnuniyet kavramı bir ölçüt olarak kabul edilir. Bunun nedeni kullanıcı ve mekan etkileşiminde, kullanıcılar ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda bulundukları mekanda davranışa yönelirler. Bu davranış memnuniyet duygusuna göre oluşur. Bu duygunun kişiyi davranışa yönlelmesinin nedeni, fiziksel mekanı kontrol edebilmek ve kendi gereksinimlerine özgü kılma arzusudur. Bu da memnuniyetin ön şartıdır. Eğer bireyin beklenti ve ihtiyaçları çevre tarafından karşılanıyorsa yüksek seviyede memnuniyet oluşmakta ve yaşam kalitesi artmaktadır (Amerigo ve Aragones, 1997). Kullanıcılar memnun oldukları mekanı kullanırlar. Memnuniyetsizlik oluşan mekanları ise değiştirme isteğiyle mekanı terk ederler. Bu nedenle memnuniyet kavramı kullanım sonrası değerlendirme çalışmalarında, mekanların daha kullanılabilir ve yaşanılabilir olması için son derece önemlidir.

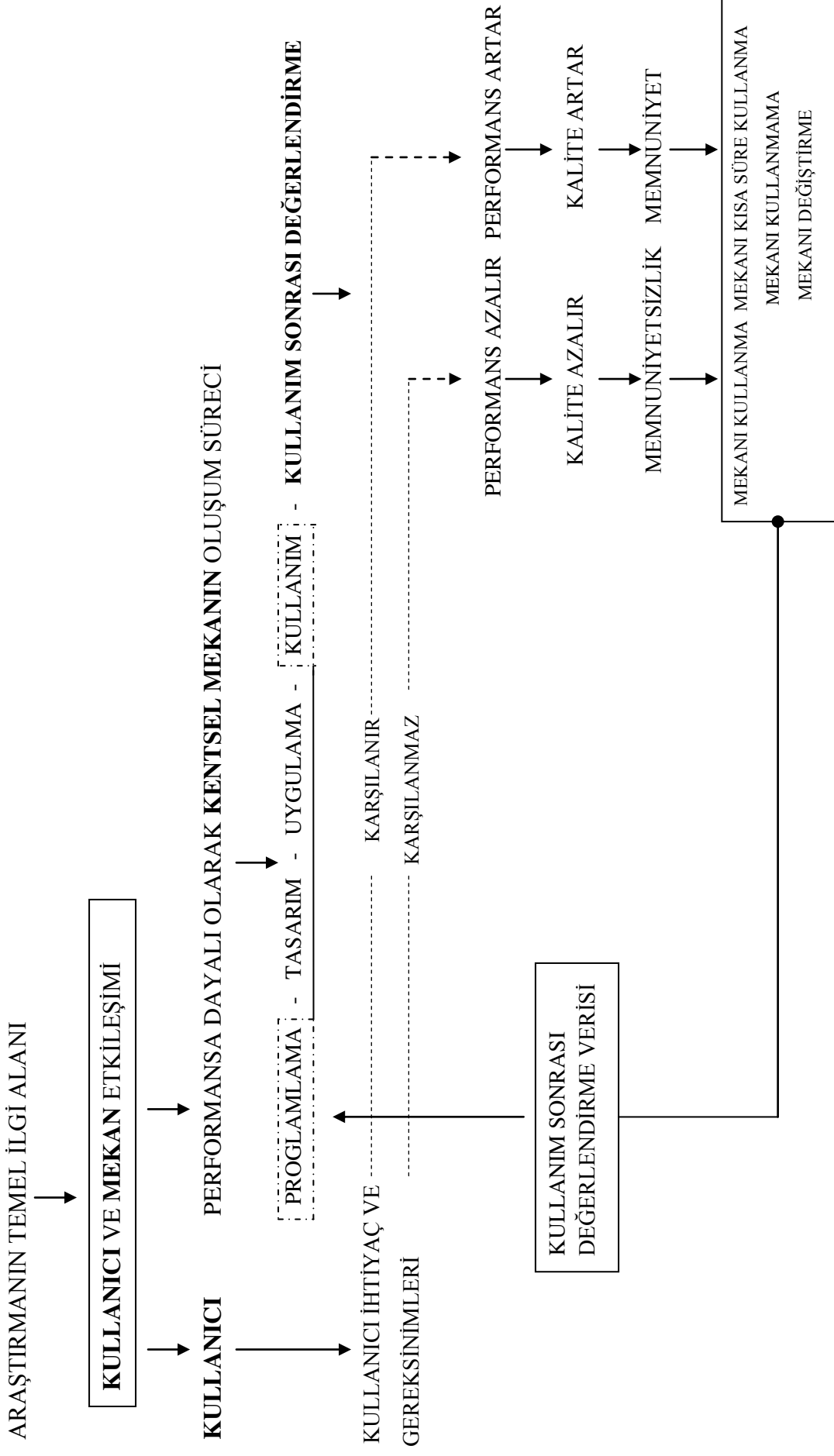
Bu çalışma kapsamında, tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarından sonra oluşan mekanın, kullanıcı ile ilişkisi, insan çevre etkileşimi kapsamında açıklanmıştır. Dolayısıyla oluşturulan kentsel açık mekandaki kullanıcıların, ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda mekana verdikleri tepkiler ele alınmıştır. Kullanıcıların bulundukları mekan ile ilgili değerlendirmelerinin bilinebilmesi, kullanım sonrası değerlendirme çalışmasıyla mümkün olmaktadır. Kullanım sonrası değerlendirme çalışmasıyla, kullanılan mevcut mekanın performans değeri belirlenmektedir. Belirlenen performans değeri, kentsel açık mekanların oluşum süreci

olan programlama – tasarım – uygulama – kullanım süreçlerinden uygulama ve kullanım süreçleri kapsamında değerlendirilmiştir. Bunun nedeni uzmanlarla ve tasarımcılarla yapılan görüşmelerde tasarım ürünü uygulama projesi incelendiğinde performansının yüksek olduğunu tespit edilmiştir.. Çalışma kapsamında yapılan değerlendirmeler bu varsayım üzerine kurgulanmıştır. Bu nedenle tasarım performansı çalışmamızda değerlendirilmemiştir. Değerlendirilen uygulama ve kullanım süreçleriyle tasarımdan uygulamaya yansımış veya yansıyamamış mekanlar belirlenerek, bunların kullanıcı memnuniyeti üzerindeki etkileri saptanabilecektir. Böylece mevcut mekandaki kullanıcı memnuniyeti değerlendirilerek, o mekanın daha kullanılabilir bir mekan haline dönüştürülmesi istenmektedir (Şekil 9).

Tüm bu kavramlar ve bu kavramların birbirleriyle olan ilişkisi genel bilgiler başlığı altında açıklanmıştır. Bu kavramlar ve bu kavramların birbirleriyle ilişkisi araştırma modelinde ortaya koyulmuştur (Şekil 10).

Şekil 9. Performans, kalite ve memnuniyet kavramlarının kullanıcı ihtiyaçları ile ilişkisi

Şekil 10. Araştırma modeli

1.5. Çalışmanın Amaç ve Varsayımlarının Ortaya Koyulması

Çevre tasarımcılarının, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturdukları projelerin uygulanmasıyla oluşan kentsel açık mekanlar, kullanıcılar tarafından zaman zaman kullanılmamaktadır. Bunun nedeni kentsel açık mekanların oluşum süreçlerinden biri olan uygulama aşamasında oluşan sorunların, kullanım aşamasına yansımalarıdır (Lawrence, 1987). Bu sorunlar;

- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekanların uygulanmaması
- Biçimsel ve fonksiyonel değişikliğe uğraması
- Projede belirlenmediği halde gerçekleştirilen uygulamalar
- Projede kaldırıldığı halde uygulama aşamasında kaldırılmayan alanlardır.

Bu sorunlar nedeniyle pek çok tasarlanmış ve uygulaması gerçekleştirilmiş mekanlar, istenilen düzeyde kullanılmayan alanlar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bir tasarım ürününün sonucu olan Trabzon sahili, projenin uygulama aşamasında uğramış olduğu biçimsel ve fonksiyonel değişiklikler, kullanım aşamasına da yansımış ve mekanın kullanım düzeyini etkilemiştir.

Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda uygulanması sonucu oluşan mekanların neden istenilen düzeyde kullanılmadığı sorusu üzerine kurgulanan bu çalışma, kullanım sonrası değerlendirme kapsamında, performans, kalite ve kullanıcı memnuniyetine odaklı bir yaklaşımla sonuçlanmıştır.

Kirk ve Spreckelmeyer (1988)'e göre kullanım sonrası değerlendirme çalışmaları, mimarlar ve çevre tasarımcılarına, mekanın kullanıcılar tarafından nasıl kullanıldığını belirleme olanağı sağlar. Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu oluşan mekanın, kullanıcılar üzerindeki etkileri değerlendirilir. Bu bilgilerin sonucunda bu çalışmada kullanım sonrası değerlendirme yapılmasındaki genel amaç, Trabzon sahilinin neden kullanılmadığını tespit etmek olurken temel amaçlar ise şunlardır;

- Kentsel açık mekanın oluşumunda etkili olan tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları incelenerek oluşan farklılıkları ortaya koymak.
- Kentsel açık mekanın tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları kapsamında, kullanıcıların beklentilerine ne düzeyde cevap verdiğini, kullanıcı görüşlerine dayalı olarak değerlendirmek.

- Kentsel açık mekanın performans değerini ortaya koymak.
- Kentsel açık mekan performansının, kullanıcı memnuniyetinde etkili olup olmadığını ortaya koymak.
- Kullanım sürecinde belirlenecek memnuniyetsizliklerin nedenini araştırmak ve bu memnuniyetsizliklerin tasarımdan uygulamaya yansımış veya yansıyamamış çevre ile ilişkisini incelemek.
- Kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayacak öneriler oluşturarak mekan performansını arttırmak ve kullanıcı memnuniyet düzeyini yükseltmektir.

Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekan ve donatıların, uygulama aşamasında biçimsel ve fonksiyonel değişikliklere uğraması sonucu, tasarımda kurgulanmış, bir bütünlük içinde işleyen ana felsefe uygulamaya yansıtılamamıştır. Bunun sonucunda kentsel açık mekan, kullanıcılar tarafından bir bütün olarak algılanamamış, etkinlik çeşitliliği azaltılmış ve etkinlikler arasındaki süreklilik oluşturulamamıştır. Bu değişiklikler nedeniyle kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimleri karşılanamamıştır. Sonuç olarak bu çalışma kapsamında şu varsayımlar sınanmaktadır;

- Tasarım ürünü uygulama projelerinin, uygulanma aşamasında değiştirilmesi, mekan performansını olumsuz yönde etkilemekte ve kullanıcı memnuniyetini azaltmaktadır.
- Tasarım ürünü uygulama projelerinin aynı şekilde uygulandığı mekanlar, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini daha fazla karşılar. Bu nedenle performans değerleri yüksektir.
- Performans değeri yüksek mekanlar daha fazla kullanılırlar.

1.6. Araştırma Yöntemi ve İçinde Yer Alan Teknikler

Bu bölümde, uygulamada kullanılacak olan araştırma teknikleriyle ilgili literatür bilgilerine yer verilmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan teknikler anket ve mekansal analizdir.

1.6.1. Mekansal Analiz

Trabzon sahiline ait tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları yani mevcut mekanın planları elde edilmiştir. Mekanların

büyüklikleri, işlevleri, ilişkileri, kullanımları ve donatıları analiz edilmiştir. Bu analizlerle tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları belirlenerek, tasarımdan uygulamaya yansımış veya yansıyamamış mekanlar ortaya koyulmuştur.

1.6.2. Anket

Anket araştırma yapılacak konu ile ilgili soruların yer aldığı bir soru kağıdıdır. Burada yer alacak soruların içeriği, biçimi, sayısı araştırmanın konusuna bağlıdır. Anketlerin gerek türlerinin belirlenmesinde, gerekse soruların hazırlanmasında ve gerekse uygulama aşamasında iletişimin önemi ortaya çıkmaktadır. Soruların nasıl düzenleneceği, hangi tür sorunun hangi aşamada sorulması gerektiği, ankette kullanılacak kavramların ne anlama geldiği konusunda araştırmacının geniş bilgi birikimine sahip olması gerekir (Aziz, 2010).

Anketlerin bir takım avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Bunlar çeşitli araştırmacılar (Oppenheim 1992; Robson, 1993; Munn ve Drever, 1995; Frankfort-Nachimias ve Nachmias, 1996; Ekiz 1997; Ekiz 2003) tarafından detaylı biçimde sıralanmıştır. En belirgin avantajları;

- Maliyetinin düşük olması: Maliyet sadece para açısından değil, aynı zamanda zaman ve enerji olarak da düşünülmelidir. Veri toplama açısından anketlerin kısa süre içerisinde oldukça fazla kişilere yapılması oldukça avantajlıdır. Deneysel yöntem ve görüşme tekniği ile karşılaştırıldığında maliyeti oldukça düşüktür.
- Araştırılan kişilerin gizliliğinin korunması: Anketin uygulanması sırasında, araştırmacının orada bulunmaması, araştırılan kişilerin kimliğini koruması açısından oldukça önemlidir. Özellikle hassas konuların araştırılmasında bu durum kendisini belirgin bir biçimde ihtiyaç haline getirir. Bunun nedeni, yüz yüze görüşmelerde istenilen bilgi her zaman elde edilemeyebilir. Ancak ankette böyle bir durum söz konusu değildir.
- Önyargı ve kişisel eğilim gibi durumlarda hataları aza indirmesi: Özellikle görüşme tekniğiyle veri toplarken, katılımcının yönlendirmesi gibi kaygılar, anket çalışmasında oldukça azdır. Araştırmacı ve katılımcının etkileşimi sırasında, araştırmacının önyargı ve kişisel eğilimleri araştırmaya katılabilir. Anket çalışmaları bu olumsuzlukları ortadan kaldırır.

- Düşünülerek verilen cevapların yüksek olması: Anketin tercih edilmesinin önemli bir avantajı, katılımcıların anketteki soruları yanıtlarken hemen yanıt vermekten ziyade yeterli düşünme zamanlarının olmasıdır. Hızlı verilen cevaplar yanılgılara neden olduğundan anket tekniği bu yanılgıları en aza indirmektedir.
- Ulaşımın yüksek olması: Kısa süre içerisinde oldukça fazla kişiye ulaşma olanağı yüksektir.
- Özellikle yapılandırılmış anket kullanıldığında, analizlerin yapılmasının daha kolay olması: Her tür ön bilgi bilgisayara kodlanmış olduğundan verilerin analizleri daha kısa süre içerisinde gerçekleştirilir.

Anketin dezavantajları ise;

- Elde edilen veriler, açık yorumlama olanakları bakımından oldukça sınırlıdır: Ankette veriler fazla anlama yol açmadan tek bir yorumlamayı gerektirir. Dolayısıyla araştırmacının, yorumlama olanağı oldukça düşüktür.
- Elde edilen veriler çoğunlukla yüzeyseldir.
- Sorular basit yanıtları gerektirir: Katılımcılar sadece ankette yer alan tanımlamalar ya da açıklamalar doğrultusunda yanıt vermek durumundadır.
- Araştırmacı, anketlerin doğru kişiler tarafından doldurulduğundan emin olamaz.
- Doldurulan anketlerdeki bazı sorulara daha sonra açıklık getirme olanağı yoktur.
- En belirgin dezavantajlarından biri de anketlerin geri dönme ya da doldurulma oranının düşük olmasıdır. Bunun için beklenen anket sayısına ulaşamayabilir. Frankfort-Nachmias ve Nachmias (1996), anketlerde normal yanıt oranı %20-%40 oranında iken, bu durumun kişisel görüşmelerde %95 olduğunu ileri sürmektedir (Ekiz,2003). Anket tekniğinin bu dezavantajlarını azaltmak amacıyla üç teknik bir arada kullanılmıştır.

1. Kapalı uçlu sorular
2. Yarı kapalı uçlu sorular
3. Likert tutum skalası

Kapalı uçlu sorularda katılımcıların anketteki sorulara vereceği olası yanıtlar önceden belirlenir. Bu yanıtlar “olumlu-olumsuz”, “var-yok” vb. gibi iki şıklı olup veya çoktan seçmeli olarak düzenlenebilir. Çoktan seçmeli sorularda yanıt yelpazesi geniş tutularak, katılımcıdan ayrıntılı bilgi alınmak istenir. Bu soru türünün olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Açık uçlu soru tipinde olumsuz olarak nitelenen, olası yanıtların yazılmasından doğacak zaman kaybı bu soru tipinde yoktur. Verilen yanıtlar hemen

işaretlenir ve değerlendirme aşamasında yeniden kodlama yapılmaz. Bu soru türünün olumsuz yanı, deneğin vereceği yanıtların, olası şıklarda öngörülmemesi durumunda, yanıtların zorunlu olarak bu şıklar içinde yer almasıdır. Diğer bir olumsuzluk ise, eğer soru kağıdı anketör tarafından dolduruluyor ise, bu kişinin yorumundan geçerek herhangi olası şıkkın işaretlenme durumudur.

Yarı-kapalı uçlu soru tipi, kapalı uçlu soru tipine “başka” ya da “diğer” gibi açık uçlu bir şıkkın eklenmesi ile oluşturulur. Sorunun olası yanıtları sıralanır, yanıtların bu olası yanıtlar içinde bulunmadığı bir yanıt olması düşüncesi ile bir açık uçlu yanıt şıkkı eklenir. Anketin uygulanmasından sonra, gözden geçirme aşamasında bu açık uçlu şık, ağırlıklı yanıtlara göre yeniden kodlanır ya da bu şıktaki yanıtların oranı önemsiz ise bu şıkta saklı tutulur. Eğer bu şıkta yer alan yanıtların önemli ağırlıkları varsa, her birine ayrı kod numarası verilerek tek tek kapalı yanıt şıkları durumuna getirilir. Özetlemek gerekirse bu soru türü açık ve kapalı uçlu soru türlerinin birleştirilmesi ile oluşturulur. Amaç her iki soru tipinin de olumsuz yönlerini gidermekti. Bu tür sorular kapalı uçlu soruların olumsuz yönünü azaltmaktadır (Aziz, 2010).

5’li Likert tutum ölçeği R.Likert tarafından 1930’larda ortaya atılmış olup, Thurstone ölçeğine benzetmekle birlikte, kuruluş ve sonuçların değerlendirilmesi bakımından farklıdır. Likert ölçeğinde her önerinin şıkları arasındaki sosyal uzaklık aralığı eşittir. Bu şıklar 5,4,3,2,1 olarak numaralandırılır ve her katılımcının her kavrama verdiği yanıtlardaki numaralar toplanır. Katılımcıların kavramlara verdiği toplam sayı ile kavrama verilen sayı arasında korelasyon hesapları yapılarak zayıf olan kavramlar ayıklanır. Güçlü olan kavramlar yorumlanır. Likert tipi ölçekleme, ölçekleme yöntemleri arasında en çok kullanılan ve kuruluşu ve güvenilirliği açısından diğer ölçeklemelere göre daha kolay ve daha güveniliridir.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi

Mekanların kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyi olan performans kavramının, kullanıcı memnuniyet ve memnuniyetsizliğini nasıl etkilediğinin, kullanıcı memnuniyet ve memnuniyetsizliğini en fazla ve en az etkileyen performans kriterlerinin neler olduğunun ve bu kriterlerden hangilerinin kentsel açık mekanların kullanım düzeyini daha fazla etkilediğinin saptanması, bu çalışmada temel amaçtır. Araştırmanın temel varsayımı ise; iyi etüt edilip, gerçekçi veriler ve analizler üzerine kurgulanmış tasarım ürünü uygulama projelerinin, uygulanma aşamasında değişikliklere uğraması, mekan performansını olumsuz yönde etkilediği ve kullanıcı memnuniyetini azalttığıdır. Yani performans değeri yüksek mekanların, kullanıcılar tarafından daha fazla kullanılması beklenir.

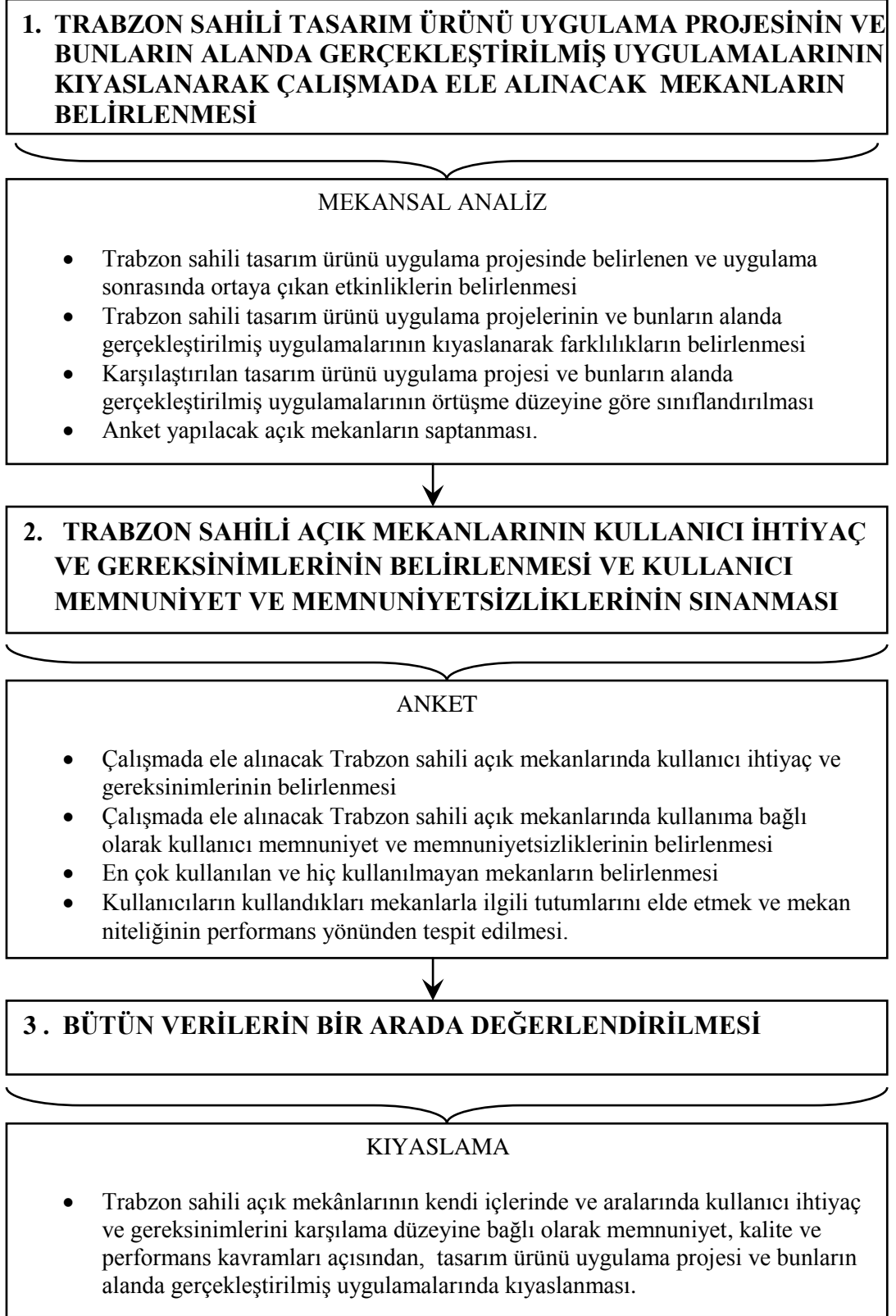
Bir mekanın kullanım düzeyi, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılama düzeyi ile ilişkilidir. Kullanıcı ihtiyaçlarını yüksek düzeyde karşılayan mekanların performans değeri yüksektir. Performans değeri yüksek mekanlarda, kullanıcı memnuniyeti sağlanır. Bunun sonucunda bu mekanların, kullanım düzeyi artar. Sonuç olarak performans değeri yüksek mekanların daha fazla kullanılması beklenir.

Bu bağlamda tasarım ürünü uygulama projesi ile bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılması ve mekanların performans değerinin belirlenmesi araştırma tasarımının genel çerçevesini belirlemiştir.

Araştırmanın şu temel aşamaları kapsamı planlanmıştır:

- Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının kıyaslanarak, çalışmada ele alınacak mekanların belirlenmesi
- Belirlenen açık mekanların, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyi olan performans değerinin belirlenmesi
- Bütün verilerin bir arada değerlendirilmesi.

Her uygulama aşamasının amacı dikkate alınarak, amaca en uygun olan veri toplama yöntemi seçilmiş ve araştırma modeli kurgulanmıştır.

Şekil 11. Araştırma modeli kapsamında kurgulanan aşamalar

2.2. Çalışma Alanının Seçilmesi ve Tanımlanması

Tasarlanmış çevrelerin değerlendirmesini yapan kullanım sonrası değerlendirme çalışmasıyla, kentsel açık mekanların kullanım düzeyini arttırmayı amaçlayan bu çalışma, kentsel açık mekanlara yönelik olduğundan, çalışma alanı olarak da Trabzon kenti için önemi olan bir alan seçilmesi kararlaştırılmıştır. Mekanların kullanım düzeyini nelerin etkilediğini belirleyebilmek için, çalışma alanının içinde farklı özelliklerde mekansal örgütlenmelerin olması dikkate alınmıştır. Trabzon kentinin bir kıyı kenti olması ve Trabzon'da kıyı kullanımına açık mekanların giderek azalması nedeniyle, tasarım ürünü uygulama projesi hazırlanan ve uygulaması gerçekleştirilen Trabzon sahilinin (Ganita tüneli ile Beşirli sınırları arası) kullanım düzeyinin arttırılması amaçlanarak bu bölge çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Alan

Çalışma alanı kent merkezinde bulunan Kanuni Parkı (Türk-Macar Dostluk Parkı) ve Beşirli Bölgesi arasında kalan, Samsun-Sarp karayoluna paralel 9 km uzunluğunda ve ortalama 250 m genişliğinde olan Trabzon sahil düzenlemesidir. Kentin azalan kıyı kullanımını arttırmak amacıyla dolgu yapılarak oluşturulan Trabzon Sahili uygulaması 2007 yılında gerçekleşmiştir. Tasarım ve uygulama aşaması gerçekleşmiş ve kullanım süreci başlamıştır. Yapılan gözlemlerle kullanım düzeyinin düşük olduğu görülmüş ve bunun sebeplerini araştırmak, kullanım düzeyini arttırmak amacıyla uygulaması gerçekleştirilmiş çevrelerin değerlendirmesini yapan kullanım sonrası değerlendirme çalışması için bu alan seçilmiştir.

Trabzon kenti için kentsel açık mekân olma özelliği gösteren Trabzon Sahil Projesi çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Bu alanın araştırma alanı olarak seçiminde kentin tüm kesimine hitap etmesi ve artan yapılaşmayla beraber kentteki açık mekanlara olan ilginin artması oluşturmaktadır. Çalışma alanı üç şeritli iki izli trafik yolu ile denizden ayrılmış bir parça ve deniz kenarındaki yürüyüş yolundan oluşmaktadır. Alanın güney cephesi konutlar ve ticari yapılarla sınırlıdır. Çalışma alanı Trabzon Belediyesi tarafından kentlilerin kentsel açık mekan gereksinimlerini karşılamak için kent bütününde yapılan kıyı düzenlemesinin bir parçasıdır.

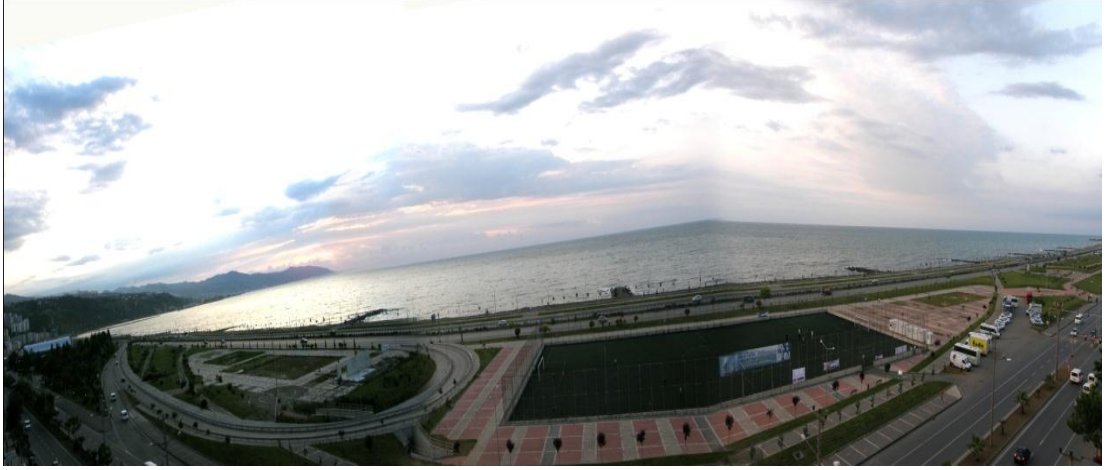
Şekil 12. Kiyı bandı batı cephesinden görünümü

Şekil 13. Beşirli batı bölgesi görünümü

Şekil 14. Beşirli doğu bölgesi görünümü

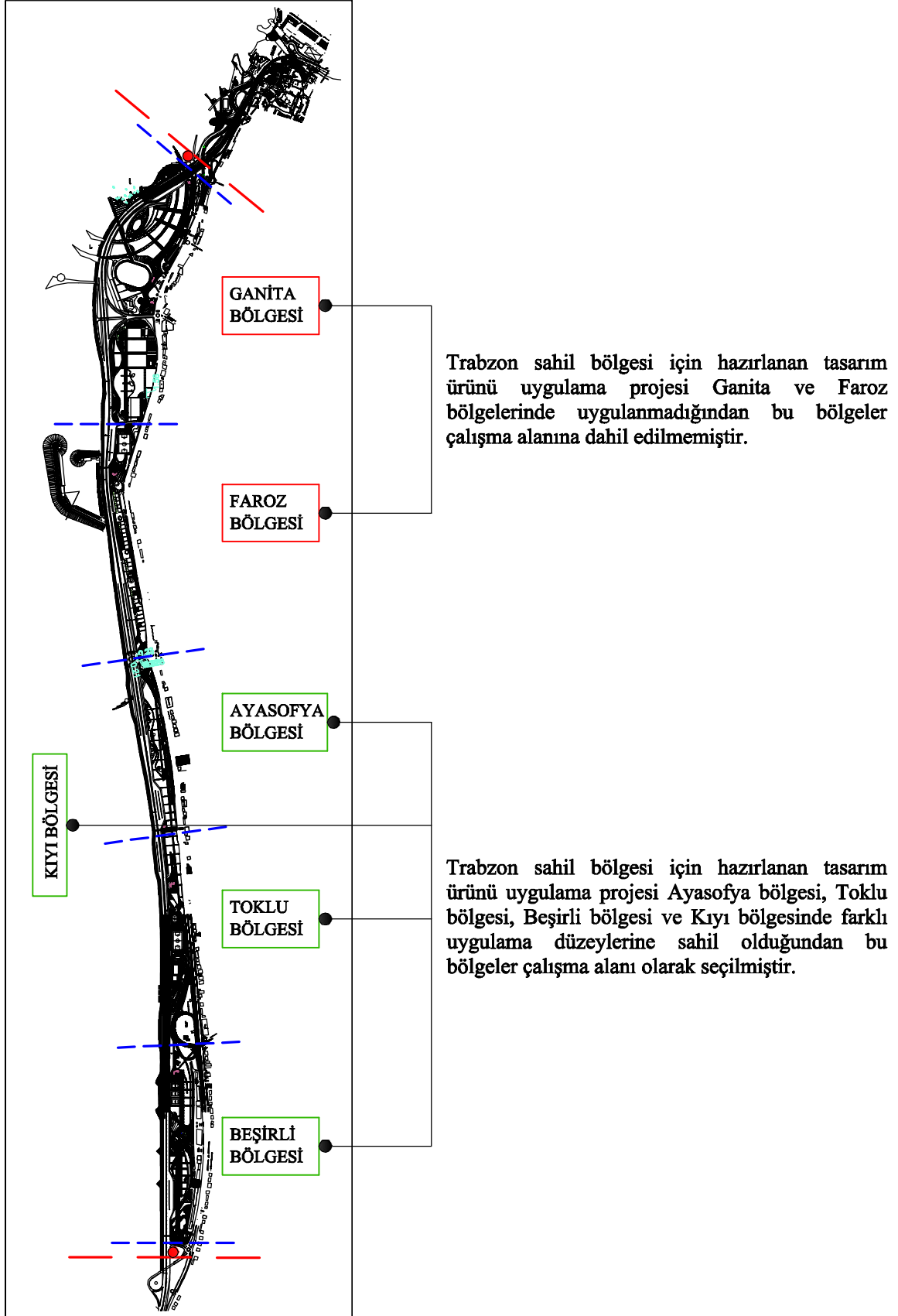

Şekil 15. Toklu bölgesi görünümü

Şekil 16. Ayasofya bölgesi görünümü

Çalışma alanı Kıyı bandı, Beşirli bölgesi, Toklu bölgesi, Ayasofya bölgesi, Faroz bölgesi ve Ganita bölgesinden oluşmaktadır. Çalışma alanında, Faroz bölgesi ve Ganita bölgesinde tasarım ürünü uygulama projesinin, uygulamaya geçirilmemesi nedeniyle bu iki bölge çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışma alanının diğer bölgeleri için hazırlanmış tasarım ürünü uygulama projesi, farklı düzeylerde uygulamaya geçirilmiştir. Bu farklılık düzeylerinin, farklı mekan performans değerleri oluşturacağı düşünülmüştür. Bu performans değerlerindeki farklılıklar, mekanların kullanım düzeylerindeki farklılıkların nedenini oluşturacağı düşüncesiyle, bu mekanlar çalışma alanı kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. Bu mekanların seçiminde etkin olan diğer bir faktörde, kullanıcıların çok çeşitli sosyo-demografik özellikler göstermesidir. Çalışma alanının konumunu ve sınırlarını gösteren harita Şekil 17’de verilmiştir.

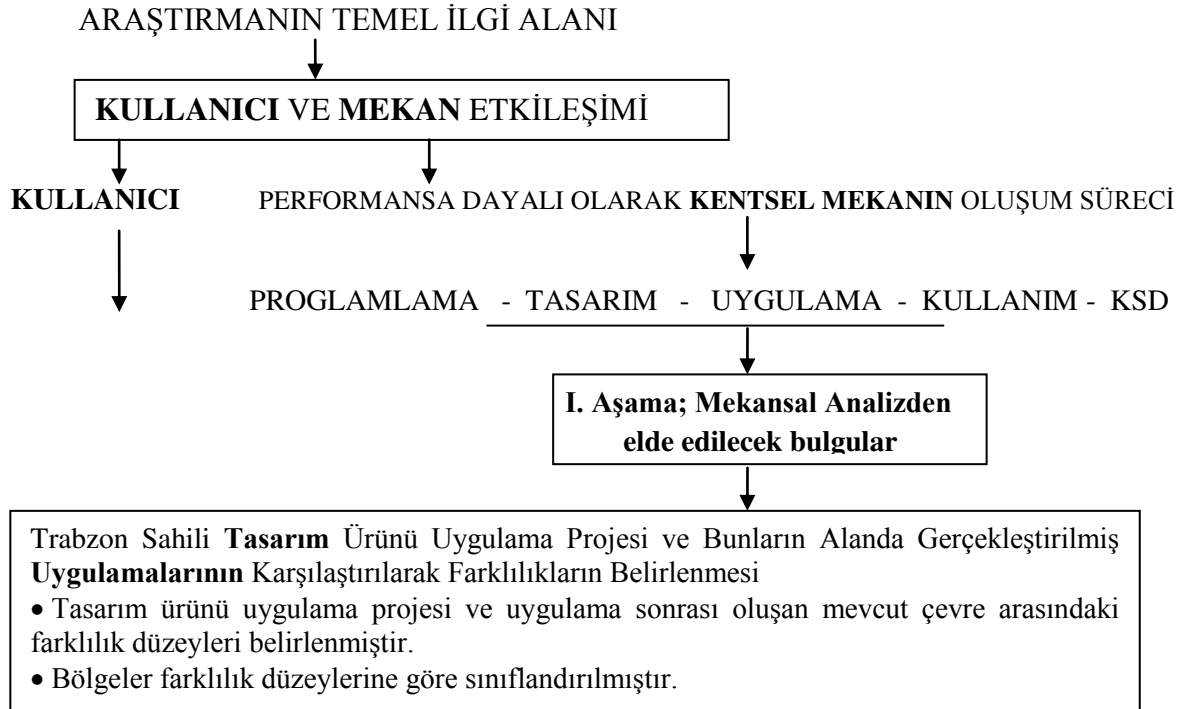
Şekil 17. Çalışma alanı sınırları

2.3. Birinci Aşama: Trabzon Sahili Tasarım Ürünü Uygulama Projesi ve Bunların Alanda Gerçekleştirilmiş Uygulamalarının Karşılaştırılarak Farklılıkların Belirlenmesi

Birinci aşamada, çalışmada ele alınacak mekanların, tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları kapsamında karşılaştırılarak oluşan farklılıkların belirlenmesi öncelikli amaçtır. Bu amaç doğrultusunda, tasarımda hedeflenenlerin, uygulama sonrasında ne derece alana yansıtıldığı belirlenecektir. Tasarım ürünü uygulama projelerinin aynı şekilde uygulandığı mekanlar, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini daha fazla karşılar ve daha fazla kullanılırlar varsayımından hareketle;

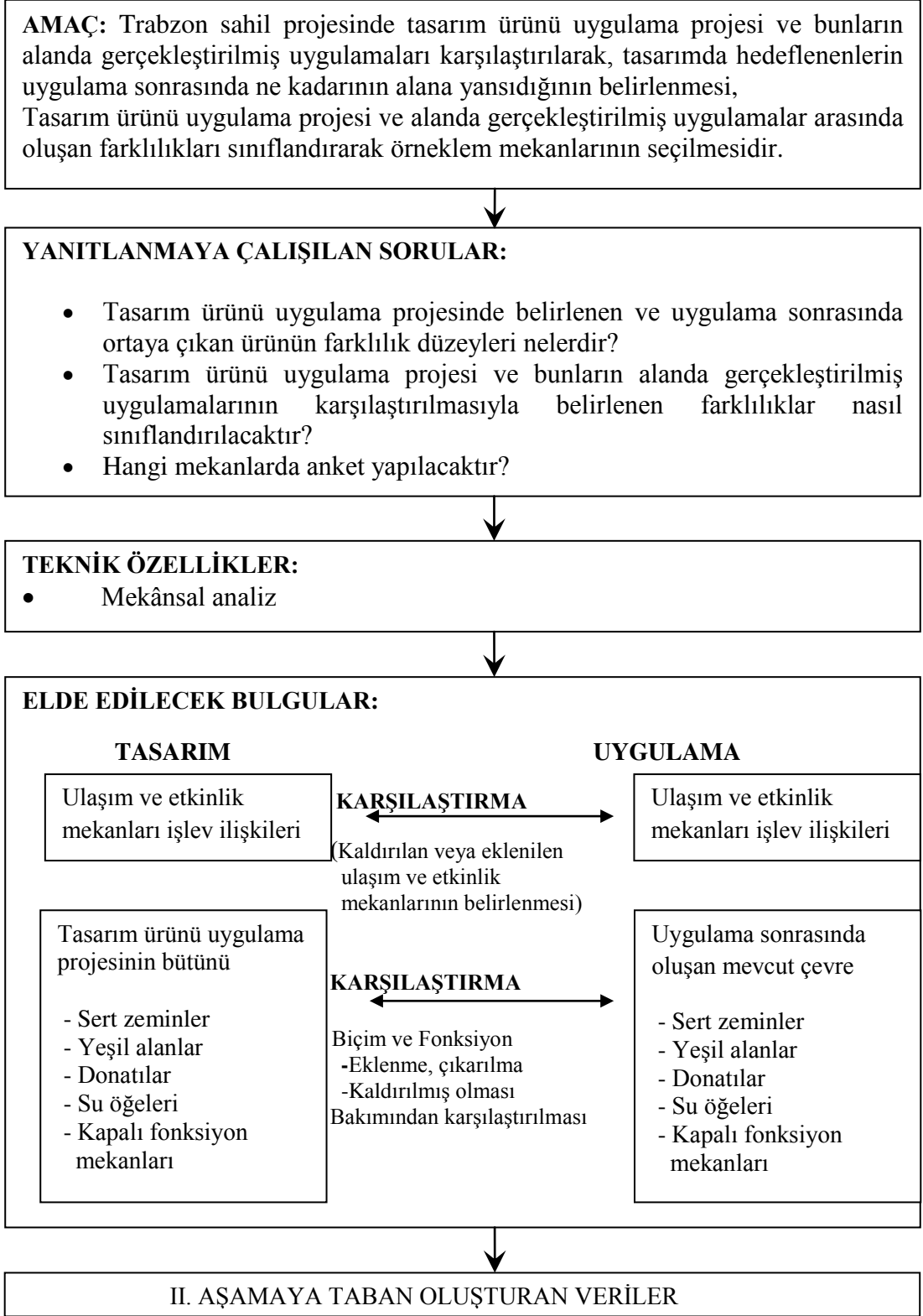
Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılması

Karşılaştırılan mekanların tasarım ürünü uygulama projesi ve alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu oluşan farklılıkların sınıflandırılması bu aşamanın hedefleridir. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılmasını içeren bu aşamada, mekansal analiz tekniği kullanılarak Autocad 2010 programıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

Şekil 18. Birinci aşamadan elde edilecek bulguların araştırma modelindeki yeri

I. AŞAMA

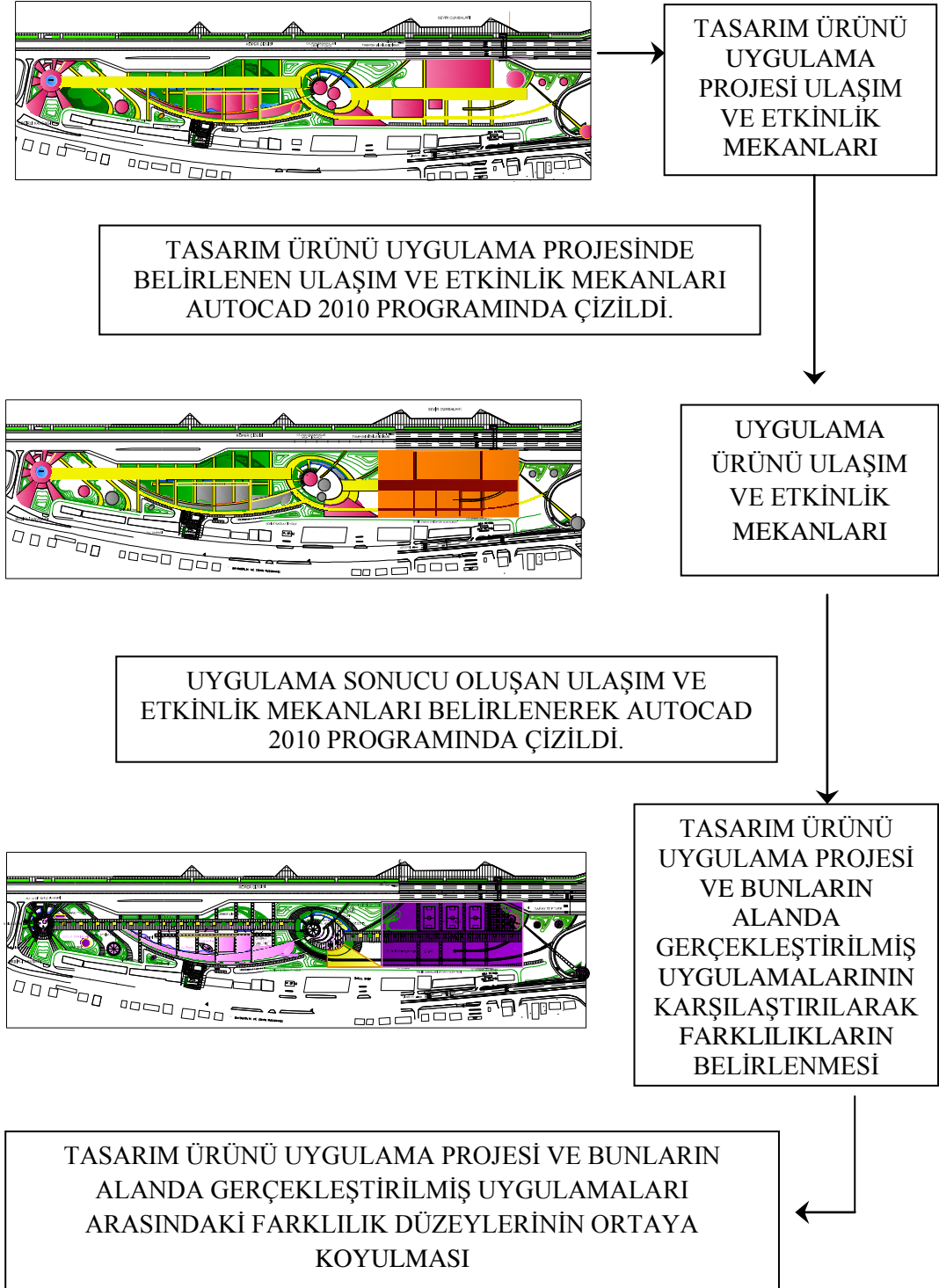

Şekil 19. I. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

2.3.1. Mekansal Analiz Süreci

Kentsel açık mekanlarda, kullanıcıların bulundukları mekan ile ilgili değerlendirmelerinin bilinebilmesi kullanım sonrası değerlendirme çalışmasıyla mümkün olmaktadır. Araştırmada kullanım sonrası değerlendirme çalışması yapılarak, kullanımda olan mevcut mekanların performans değerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bunun için araştırmanın birinci aşaması, kentsel açık mekanların oluşum süreci olan;

- Programlama
- Tasarım
- Uygulama
- Kullanım süreçlerinden tasarım ve uygulama sürecinin değerlendirmesini kapsamaktadır. Bu nedenle araştırmanın birinci aşamasında Trabzon sahili tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları Autocad 2010 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bunun sonucunda;
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekan ve donatıların uygulanmaması
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekan ve donatıların biçimsel ve fonksiyonel değişikliklere uğraması
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenmediği halde gerçekleştirilen uygulamalar
- Tasarım ürünü uygulama projesinde proje bütünlüğü adına ömrünü tamamlamış yapıların yok sayılması, uygulama aşamasında kaldırılmaması sorunları belirlenerek, Autocad 2010 programında bu farklılıklar gösterilmiştir.

Şekil 20. Mekansal analiz süreci

Tablo 2. Mekansal analiz değerlendirme tablosu

TASARIM ÜRÜNÜ UYGULAMA UYGULAMA PROJESİ		UYGULAMA SONRASI OLUŞAN MEVCUT ÇEVRE		
Etkinlikler	Mevcut	Mevcut Değil	Biçim Aynı Fonksiyon Farklı	Kaldırıl- mamış
Ağaç altı oturma birimleri				
Ahşap örtü elemanı altı oturma b.				
Havuz kenarı oturma cumbaları				
Sınırlayıcı su öğeleri				
Oturma,dinlenme, seyretme mekanı				
Yüzme havuzu				
Oturma birimleri				
Step egzersiz mekanı				
Girişte yönlendirici su öğeleri				
Fiskiyeli su kanalı				
Çay bahçesi				
Gösteri alanı				
Gösteri alanına giriş				
Gösteri alanı çevresindeki su öğeleri				
Spor alanları				
Kafeterya				
Alt geçit satış birimleri				
Çeşme				
Serbest aktivite koridoru				
Toklu bölgesi giriş mekanı				

Mekansal analiz sürecinden elde edilen tasarım ve uygulama arasındaki farklılıklar çalışmanın bulgular aşamasında belirtilmiştir.

2.4. İkinci aşama: Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Performans Değerlerinin Belirlenmesi ve Kullanıcı Memnuniyet - Memnuniyetsizliklerinin Sınanması

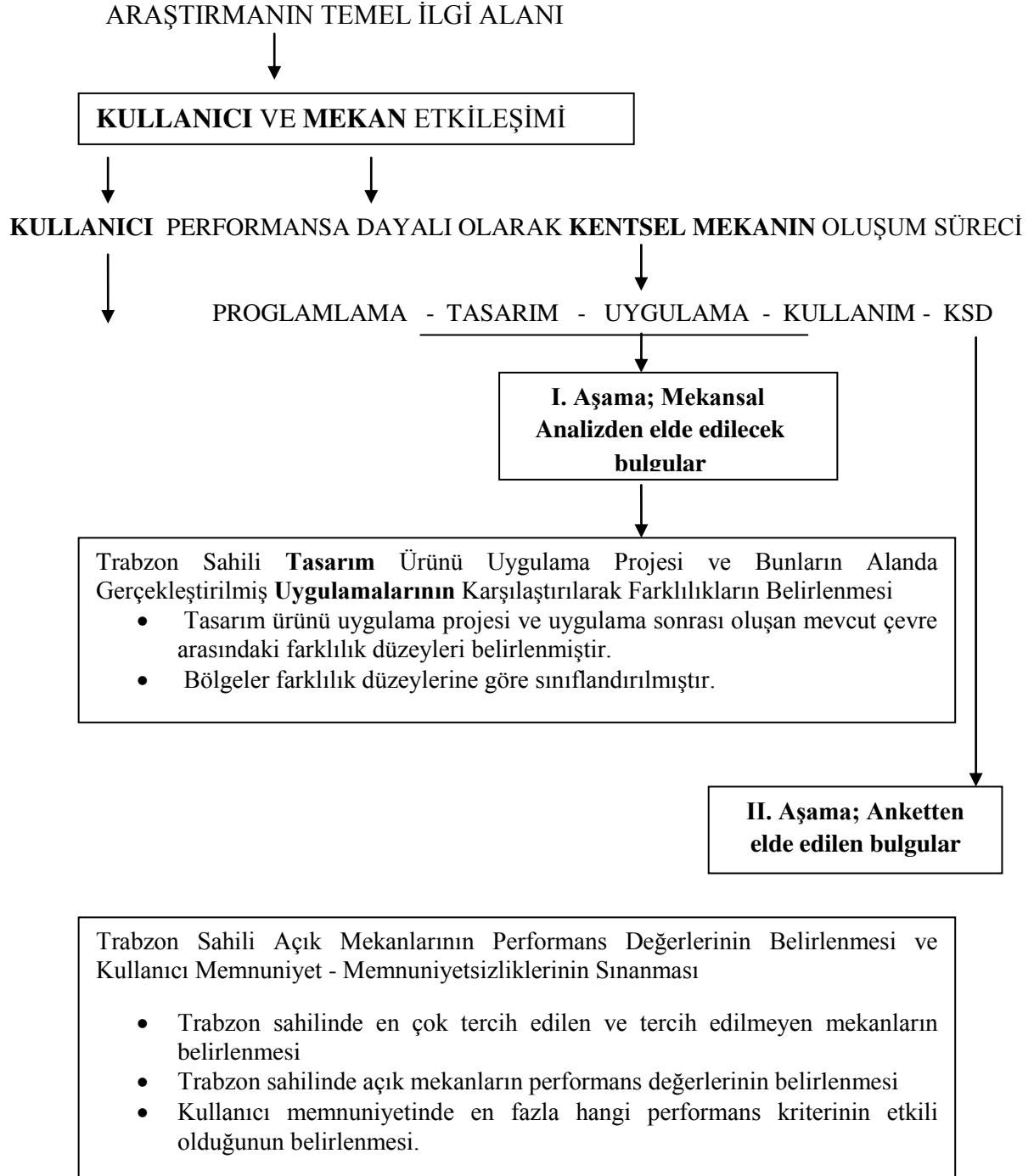
Bu aşamada, bir önceki aşamada belirlenen tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılıklar sonucu, uygulanan ve uygulanmayan mekan ve donatılar dikkate alınarak bunların kullanıcı memnuniyetine etkisini belirlemek temel amaçtır. Trabzon sahilinde tercih edilen açık mekanların

mekansal özelliklerinin ortaya koyduğu kullanıcı memnuniyetini karşılama düzeyi olan performans değeri, tercih edilmeyen açık mekanlara göre daha yüksektir varsayımından hareketle;

- Tercih edilen ve tercih edilmeyen açık mekanların belirlenmesi
- Varsayımın sınanabilmesi için bu açık mekanların daha önce literatür taramasıyla tanımlanan performans kriterleri (Tablo 1) bakımından değerlerinin ortaya koyulması
- Tercih edilen ve tercih edilmeyen açık mekanların performans değerlerinin karşılaştırılması
- Hangi performans kriterlerinin kullanıcı memnuniyeti ve mekan tercihinde daha önemli bir kriter olduğunun saptanması bu aşamanın hedefleridir.

Amaç, mekansal analiz tekniğiyle belirlenen tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılıkların, mekan performansına olan etkilerinin belirlenmesi ve bu mekanların ortaya koyduğu performans değerlerinin kullanıcı memnuniyeti olan ilişkisini ortaya koymaktır. Bu aşamada veriler anket tekniğiyle elde edilmiştir. Yapılan istatistiki analizler sonucunda ortaya koyulan performans düzeyleri ve bunların nasıl bir sınıflandırma oluşturduğu bulgular kısmında sunulmuştur.

Bu aşamanın bulguları da araştırma modelindeki kullanım sonrası değerlendirme alt başlıklarından performans kavramına yöneliktir.

Şekil 21. İkinci aşamadan elde edilecek bulguların araştırma modelindeki yeri

II. AŞAMA

AMAÇ: Anketin amacı Trabzon sahilinde tercih edilen mekanların, tercih edilmeyen mekanlara göre, kullanıcı ihtiyaç ve isteklerini karşılama düzeyinin yani performans değerinin daha yüksek olup olmadığının sınanması ve bu sayede kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerinin karşılanamadığı yani performans değerinin en düşük olduğu mekanların, tasarım ve uygulama arasında en yüksek düzeyde farklılık gösteren mekanlar olup olmadığının denetlenmesidir.

YANITLANMAYA ÇALIŞILAN SORULAR

- Kullanıcıların çalışma alanında en çok kullanmayı tercih ettiği mekanlar ile hiç tercih etmediği mekanlar nerelerdir?
- En çok tercih edilen mekanlar ile en az tercih edilen mekanların performans değerleri (teknik, işlevsel, estetik) nedir, bu özellikler bakımından farklılıklar sergilerler mi?
- Bir başka deyişle en çok tercih edilen mekanlar, daha az tercih edilen mekanlara göre daha yüksek performans değerlerine mi sahiptirler?
- Kullanıcı memnuniyet ve memnuniyetsizliğinin oluşmasında etkili olan performans değerlerinden hangileri daha fazla etkilidir?
- Mekan performansının en yüksek olduğu mekanlar, yani kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerinin en yüksek düzeyde karşılandığı mekanlar gerçekten tasarım projesiyle daha fazla örtüşen mekanlar mıdır?

TEKNİK ÖZELLİKLER:

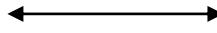
1. Kapalı uçlu soru
2. Yarı kapalı uçlu soru
3. Likert tutum skalası bir arada kullanılmıştır.

ELDE EDİLECEK BULGULAR

- En çok tercih edilen açık mekanlar
- En az tercih edilen açık mekanlar

ÖRTÜŞTÜRME

- Teknik performansın en yüksek olduğu mekanlar
- İşlevsel performansın en yüksek olduğu mekanlar
- Estetik performansın en yüksek olduğu mekanlar

III. AŞAMAYA TABAN OLUŞTURAN VERİLER

Şekil 22. II. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

2.4.1. Soruların Belirlenmesi

Anketin amacı, mekan niteliğini performans yönünden tespit etmek ve kullanıcıların kullandıkları mekanlara ilişkin memnuniyet ve memnuniyetsizliklerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Likert tutum sklası kullanılarak, Trabzon sahilinde tercih edilen ve tercih edilmeyen mekanların, literatür taramasıyla saptanılan

- Teknik performans
- İşlevsel performans
- Estetik performans

kriterleri bakımından değerlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Böylelikle bu performans değerlerinin, tercih edilen mekanlarda, tercih edilmeyen mekanlara göre daha yüksek olduğu varsayımı sınanabilmiştir. Ankette Likert tutum skalasına ek olarak, kullanıcıların farklı beklentilerini belirlemek amacıyla kapalı uçlu sorular ve yarı kapalı uçlu sorular da sorulmuştur.

Çalışmada ele alınan performans kriterlerine yönelik hazırlanmış skalada kullanılan kavramlar tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Ankette tutum skalasında yer alan ifadeler

Teknik Performans	İşlevsel Performans	Estetik Performans
Döşeme elemanları	Etkinlik mekanlarının çeşitliliği	Etkinlik mekanları, döşeme elemanları, donatılar, yeşil alanlar ve kapalı fonksiyon mekanlarının biçim ve renk açısından uyumu
Donatılar	Etkinlik mekanları, donatı elemanları, yeşil alanlar ve kapalı fonksiyon mekanlarının yeterliliği	Etkinlik mekanları, döşeme elemanları, donatılar, yeşil alanlar ve kapalı fonksiyon mekanlarının biçim ve renk açısından bütünlük ve sürekliliği
· Oturma elemanları		
· Örtü elemanları		
· Aydınlatma elemanları		
· Çöp kutusu elemanları		
Su öğeleri	Etkinliklerle ulaşımında süreklilik	
Kapalı fonksiyon mekanlarının	Donatı elemanlarının konforu	
Temiz olması, bakımlı olması ve dayanıklılığı.	Etkinlik mekanlarının ve donatıların amacına uygunluğu	
	Güvenlik	
	Süreklilik	
	Bütünlük	

Ankette kullanılan kapalı uçlu sorular kullanıcıların en çok tercih ettikleri bölgeleri ve memnuniyetsizliklerini en fazla etkileyen faktörleri belirlemek için kullanılmıştır.

Yarı kapalı uçlu sorular ise kullanıcıların mevcut mekanlardan hangi mekanları kullanmak için bulundukları bölgeye geldiklerini ve mevcut mekanda olmayan hangi etkinlik mekanları olsa bulundukları bölgeyi daha sık kullanacaklarını öğrenmek amacıyla sorulmuş sorulardır. Bu soruların amacı, tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanlarından uygulamaya yansıtılmayanların kullanıcının mekan tercihinde ne kadar etkili olduğunu belirlemektir.

Bunların dışında kullanıcıların yaşları, eğitim durumları, meslekleri, cinsiyetleri ve hangi bölgede ikamet ettikleri de ankette kaydedilmiştir.

2.4.2. Anket Süreci

Anket aşamasında bir önceki aşamada seçilen 4 mekan değerlendirilmiştir. Çalışmada anketler, alanlara göre o alandaki kullanıcılarla yapılmıştır. Sonuçların daha güvenilir olması açısından anketler Trabzon’da ikamet eden kişilerle yapılmıştır. 2011 yılının temmuz-ekim ayları arasında 280 kişi ile hafta içi ve hafta sonu günlerde öğleden sonraları görüşülmüştür.

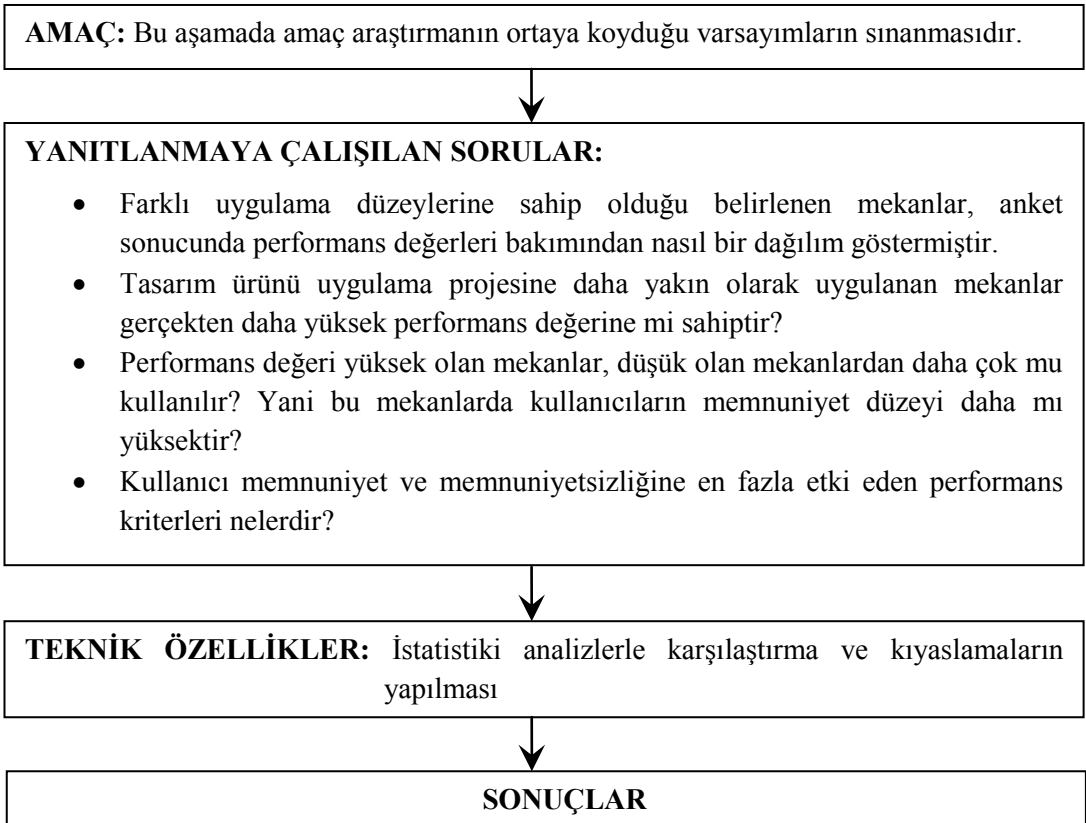
2.4.3. Anket Yanıtlarının Çözümlemleri İstatistiksel Verilere Dönüştürülmesi

Bireysel farklılıklar ve kişisel değerlendirme çalışmaları için mekansal analizlerde kullanılan bir ölçüm tekniği olan Likert tutum skalası tekniğiyle elde edilen yanıtların veriye dönüştürülmesi gerçekleştirilmiştir. Likert tutum skalası uygulamalarında mekan olumlu şekilde tanımlayan kavramlara genellikle en yüksek puan verilir ve olumsuz şekilde tanımlayan kavramlara 1 puan verilir. Bu çalışmada 5’li Likert tutum skalası kullanıldığından “kesinlikle katılmıyorum”=5’den “kesinlikle katılıyorum”=1’e giden puanlama kullanılmıştır. Kullanıcıların katılma dereceleri puan cinsinden tabloya girilmiştir. Böylece tercih edilen ve tercih edilmeyen mekanların belirlenen performans kriterleri açısından sahip oldukları ortalama değerler hesaplanabilmiş, tercih durumuna göre performans değerleri arasında istatistiksel bir farkın olup olmadığı karşılaştırılabilmiştir. Buna ek olarak memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında hangi performans kriterlerinin daha etkili olduğu belirlenebilmiştir.

2.5. Üçüncü Aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Üçüncü ve son aşama tüm araştırmalardan elde edilen verilerin birleştirilmesi ve karşılaştırılmasını içerir. Bu aşamanın amacı araştırmanın varsayımlarının sınanmasıdır. Örneğin yüksek performans değerine sahip kentsel açık mekanların, diğerlerinden daha çok kullanıldığı, daha uzun süre vakit geçirildiği, memnuniyet düzeyinin daha yüksek olduğu gibi varsayımların sınanmasına yönelik istatistiki testlerin ağırlık gösterdiği bir aşamadır.

III. AŞAMA

Şekil 23. III. Aşamanın amacı, teknik özellikler ve elde edilecek bulgular

3. BULGULAR

3.1. Birinci Aşama: Trabzon Sahili Tasarım Ürünü Uygulama Projesi ve Bunların Alanda Gerçekleştirilmiş Uygulamalarının Karşılaştırılarak Farklılıkların Belirlenmesine İlişkin Bulgular

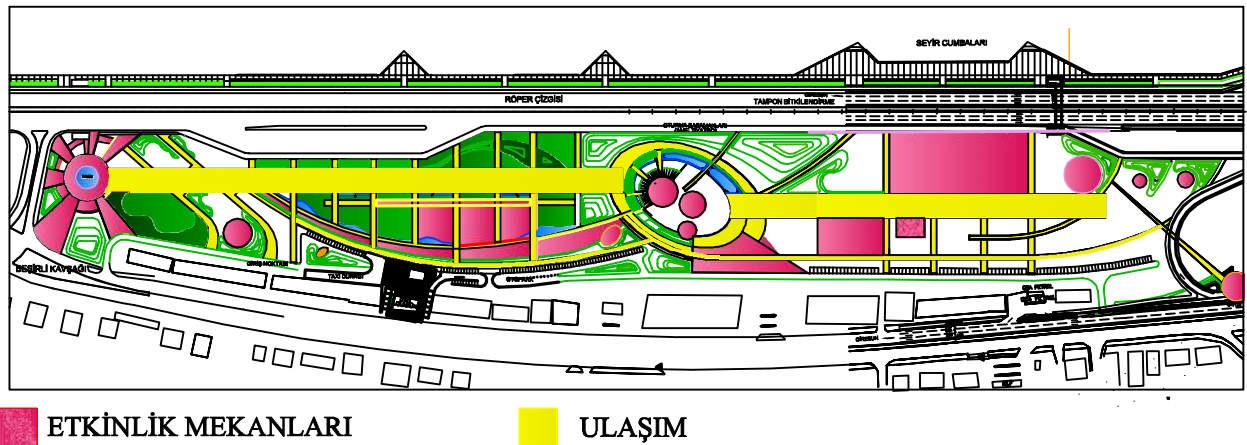
Çalışmanın araştırma yöntemi kısmında belirtildiği gibi, mekansal analiz süreci araştırma modelinde, tasarım ve uygulama süreçlerine dair veri toplama aşamasıdır. Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının, tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş mevcut durumu analiz edilmiştir. Bunun sonucunda tasarımda belirlenen etkinlik mekanları, donatılar ve ulaşımın uygulama sonrasında ne derece yerine getirildiği belirlenmiştir. Bu sayede Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının uygulanma düzeyleri belirlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Mekansal analiz sürecinde analiz edilen mekanlar;

- Beşirli bölgesi
- Toklu bölgesi
- Ayasofya bölgesi
- Kıyı bandıdır.

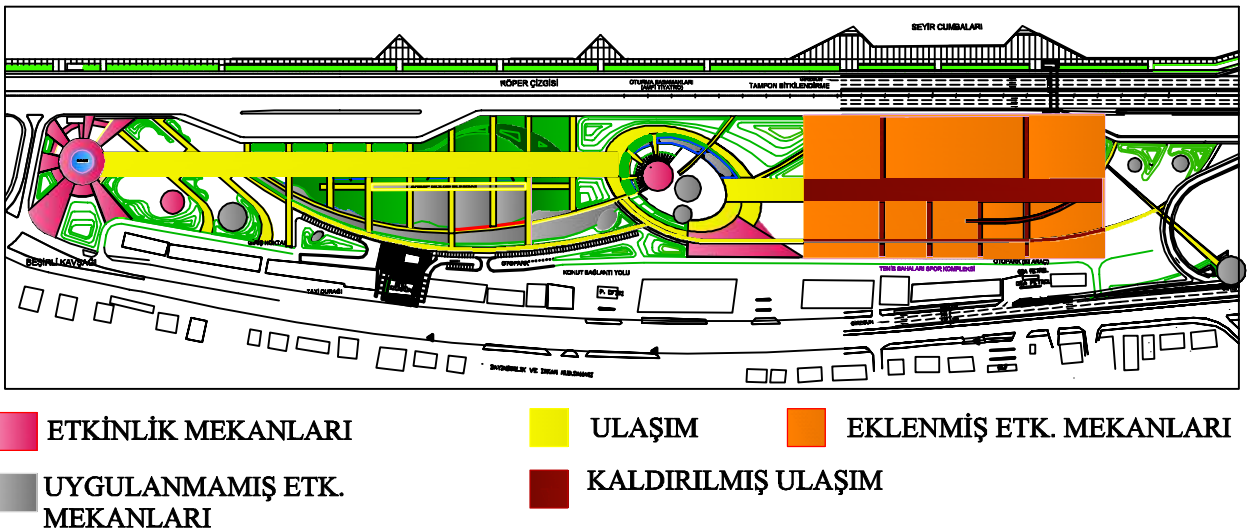
Bu bölgelerin tasarım ürünü uygulama projeleri ve uygulama sonrası oluşan mevcut mekanlar belirlenerek Autocad 2010 programıyla gösterilmiştir. Bunun sonucunda;

- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekan ve donatıların uygulanmaması
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekan ve donatıların biçimsel ve fonksiyonel değişikliklere uğraması
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenmediği halde gerçekleştirilen uygulamalar
- Tasarım ürünü uygulama projesinde proje bütünlüğü adına ömrünü tamamlamış yapıların yok sayılması, uygulama aşamasında kaldırılmaması sorunları belirlenerek, Autocad 2010 programında bu farklılıklar gösterilmiştir

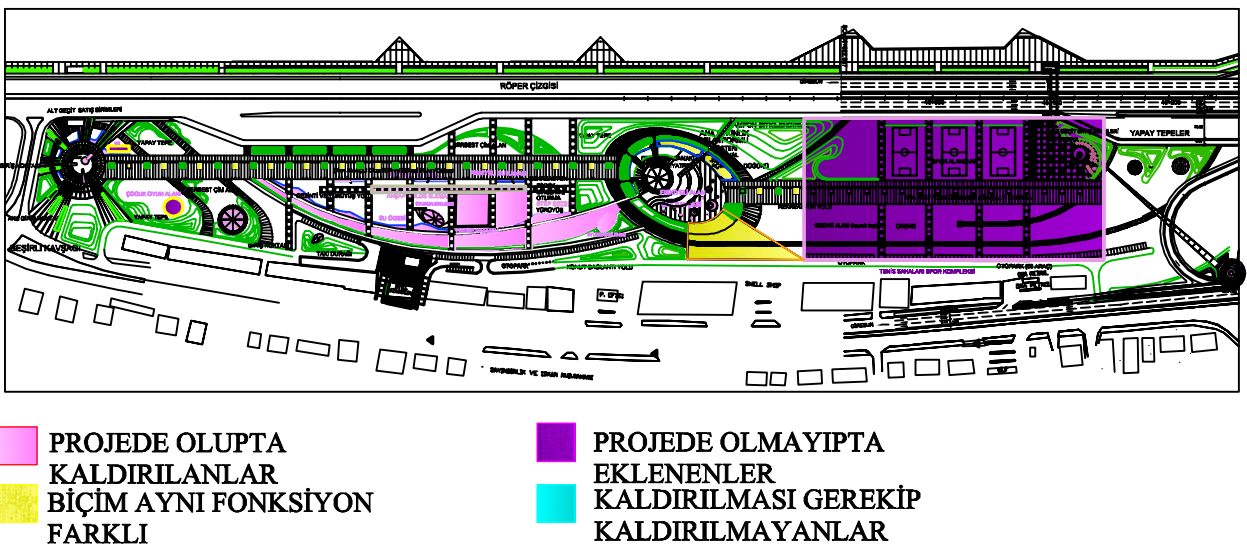
1. BEŞİRLİ BÖLGESİ

Şekil.24 Tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları

Şekil.25 Uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları

Şekil.26 Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi

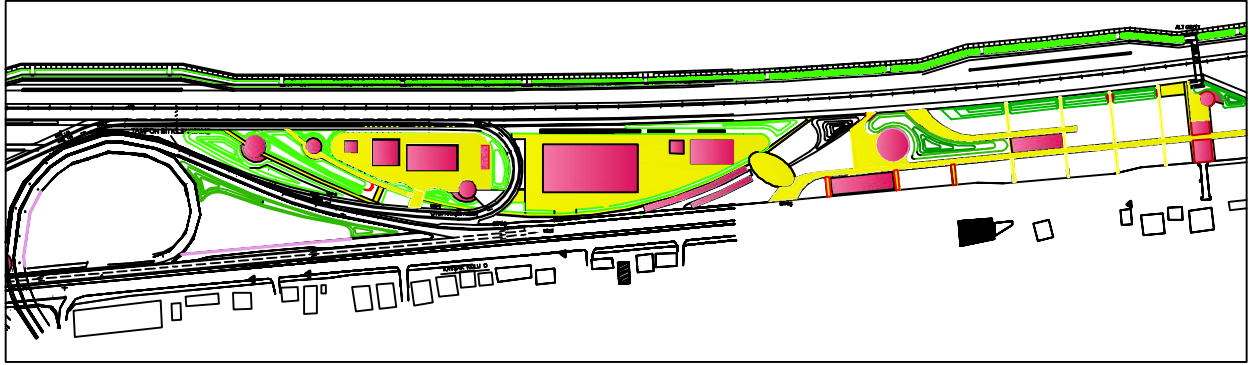
Tablo 4. Beşirli bölgesi tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin belirlenmesi.

TASARIM ÜRÜNÜ UYGULAMA OLUŞAN MEVCUT ÇEVRE		UYGULAMA SONRASI		
Etkinlik mekanları	Mevcut	Mevcut Değil	Biçim Aynı Fonksiyon Farklı	Kaldırıl-mamı ş
Ağaç altı oturma birimleri				
Ahşap örtü elemanı altı oturma b.				
Havuz kenarı oturma cumbaları				
Sınırlayıcı su öğeleri				
Oturma,dinlenme, seyretme mekanı				
Yüzme havuzu				
Oturma birimleri				
Step egzersiz mekanı				
Girişte yönlendirici su öğeleri				
Fiskiyeli su kanalı				
Çay bahçesi				
Gösteri alanı				
Gösteri alanına giriş				
Gösteri alanı çevresindeki su öğeleri				
Spor alanları				
Kafeterya				
Alt geçit satış birimleri				
Çeşme				
Serbest aktivite koridoru				
Toklu bölgesi giriş mekanı				

Tasarım ürünü uygulama projesinde belirtilmediği halde uygulanan etkinlik mekanları

- Tenis sahaları
- Çocuk oyun alanı

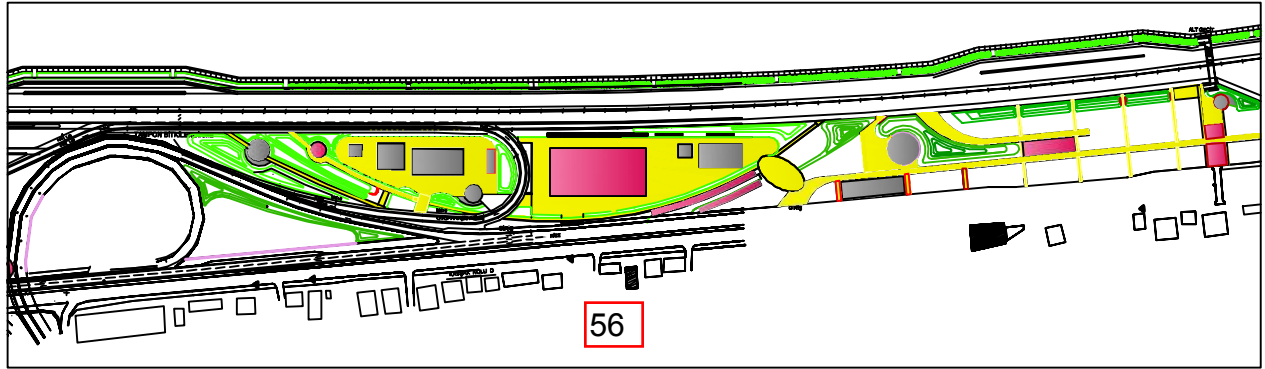
2. TOKLU BÖLGESİ

ETKİNLİK MEKANLARI

ULAŞIM

Şekil.27 Tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları

ETKİNLİK MEKANLARI

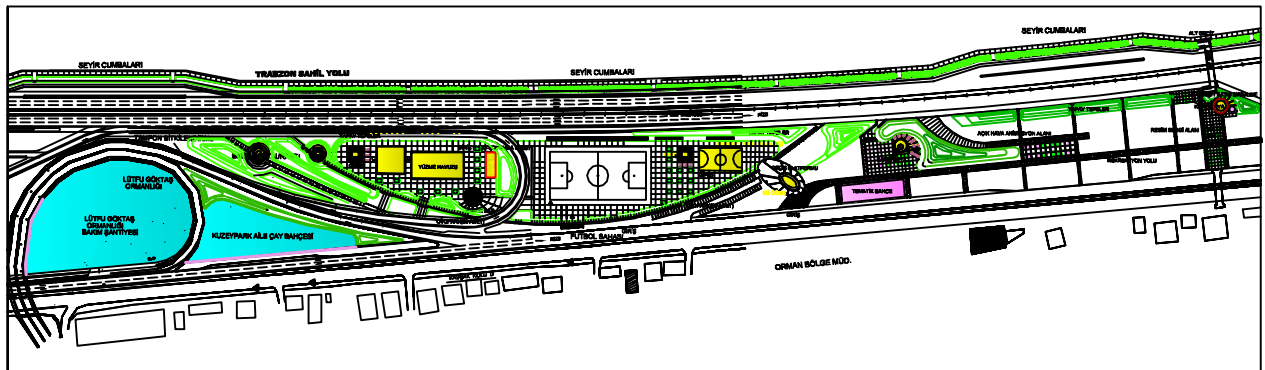
ULAŞIM

EKLENMİŞ ETK. MEKANLARI

UYGULANMAMIŞ ETK. MEKANLARI

KALDIRILMIŞ ULAŞIM

Şekil.28 Uygulamada gerçekleştirilmiş ulaşım ve etkinlik mekanları

PROJEDE OLUPTA KALDIRILANLAR

BİÇİM AYNI FONKSİYON FARKLI

PROJEDE OLMAYIPTA EKLENENLER

KALDIRILMASI GEREKİP KALDIRILMAYANLAR

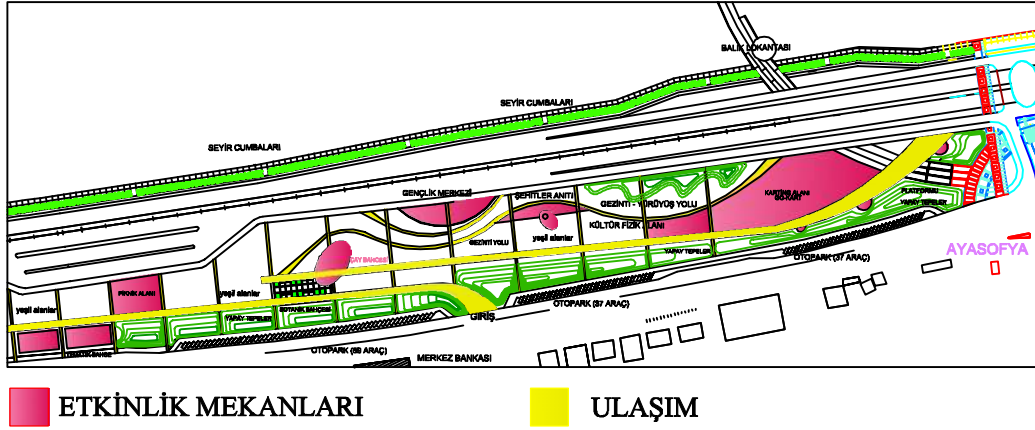
Şekil 29. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi

Tablo 5. Toklu bölgesi tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin belirlenmesi.

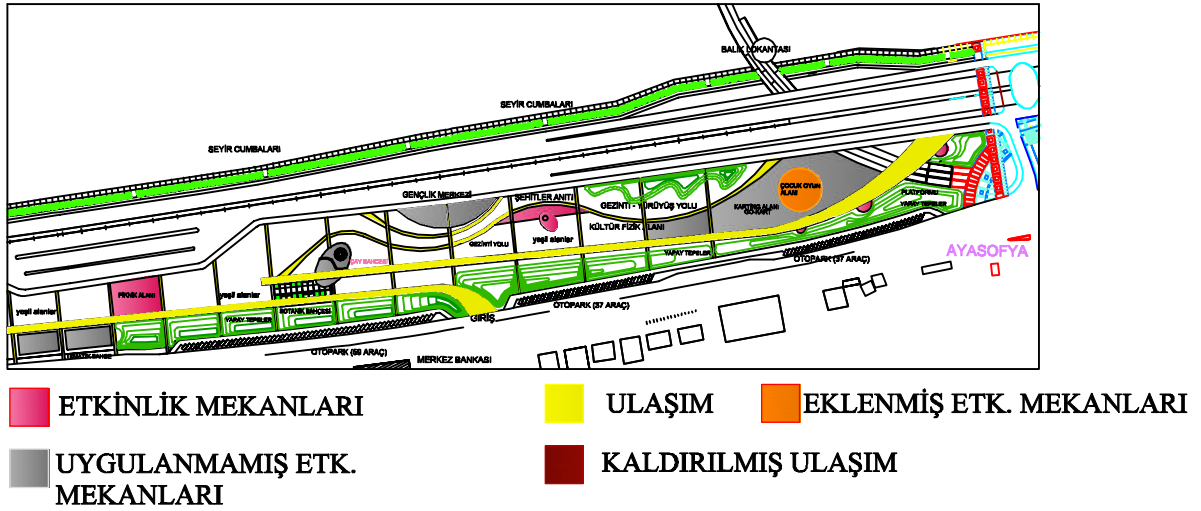
TASARIM ÜRÜNÜ UYGULAMA OLUŞAN UYGULAMA PROJESİ MEVCUT ÇEVRE			UYGULAMA SONRASI	
Etkinlik mekanları	Mevcut	Mevcut Değil	Biçim Aynı Fonksiyon Farklı	Kaldırıl- mamış
Balık restorandı				
Seyir terasları				
Çocuk yüzme havuzu				
Yüzme havuzu				
Snack bar				
Basketbol sahası				
Giriş su ögesi				
Kafeterya				
Tematik bahçe				
Futbol sahası				
Açık hava animasyon mekanı				
Resim-sergi gösteri mekanı				
Çay bahçesi				
Bakım şantiyesi				

Tablo 5’de görüldüğü gibi Toklu bölgesi tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanlarından 2 etkinlik mekanı uygulanmış, 2 etkinlik mekanı uygulanmamış, 8 etkinlik mekanı biçim olarak uygulanmış fakat fonksiyon yüklenilmemiş ve iki mekanda kaldırılması gerektiği halde kaldırılmamıştır.

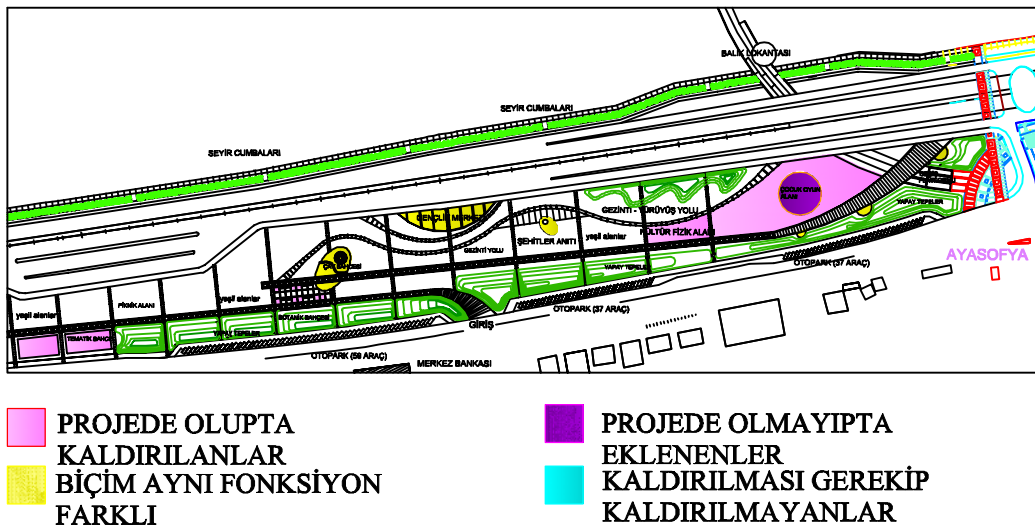
3. AYASOFYA BÖLGESİ

Şekil.30 Tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları

Şekil.31 Uygulamada gerçekleştirilmiş ulaşım ve etkinlik mekanları

Şekil 32. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi

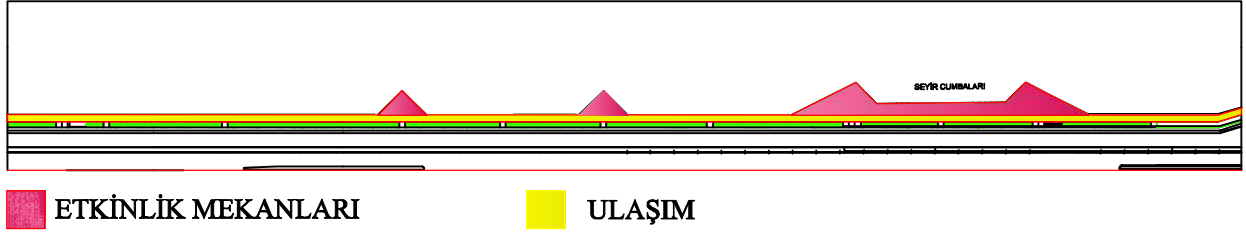
Tablo 6. Ayasofya bölgesi tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin belirlenmesi.

TASARIM ÜRÜNÜ UYGULAMA OLUŞAN MEVCUT ÇEVRE		UYGULAMA SONRASI		
Etkinlik mekanları	Mevcut	Mevcut Değil	Biçim Aynı Fonksiyon Farklı	Kaldırıl-mamış
Tematik bahçe				
Piknik alanı				
Botanik bahçesi				
Gençlik merkezi				
Çay bahçesi				
Şehitler anıtı				
Kültür-fizik egzersiz mekanı				
Go-karting mekanı				
Oturma-dinlenme-seyir mekanları				
Tasarım ürünü uygulama projesinde belirtilmediği halde uygulanan etkinlik mekanları •Çocuk oyun alanı				

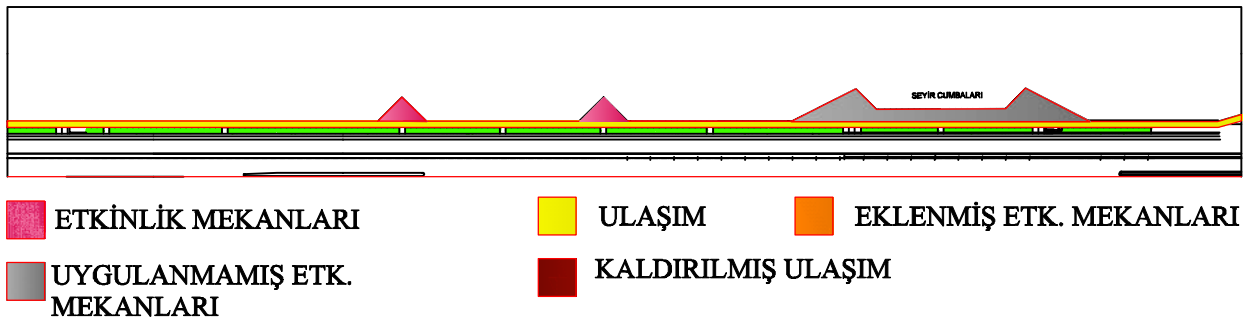
Tablo 6’da görüldüğü gibi Ayasofya bölgesi tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanlarından 3 etkinlik mekanı uygulanmış, 5 etkinlik mekanı uygulanmamış, 1 etkinlik mekanı biçim olarak mevcut fakat fonksiyon yüklenmemiştir. 1 etkinlik mekanı ise tasarım ürünü uygulama projesinde belirtilmediği halde uygulanmıştır.

4. KIYI BÖLGESİ

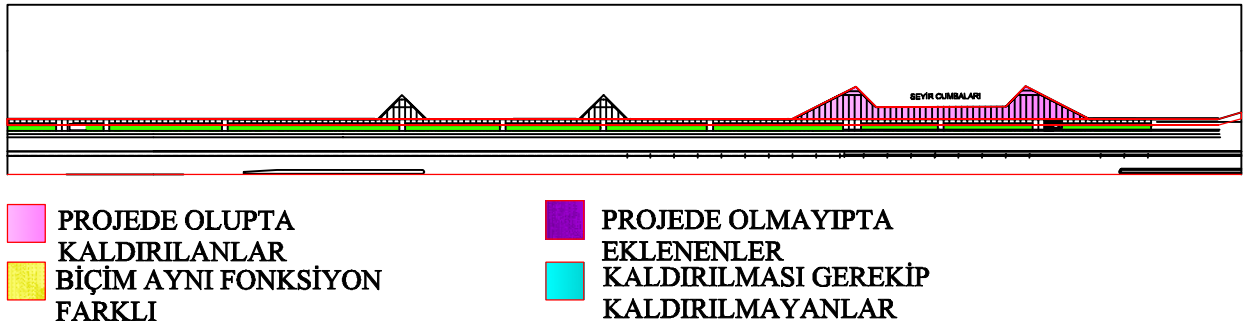
1. BÖLGE

Şekil 33. Tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları

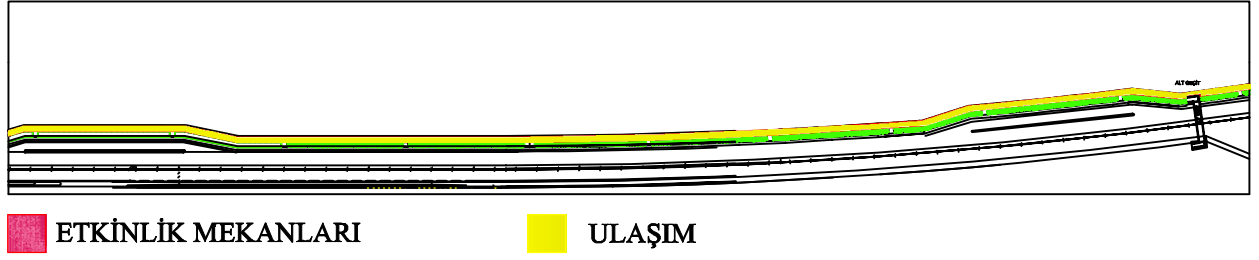

Şekil 34. Uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları

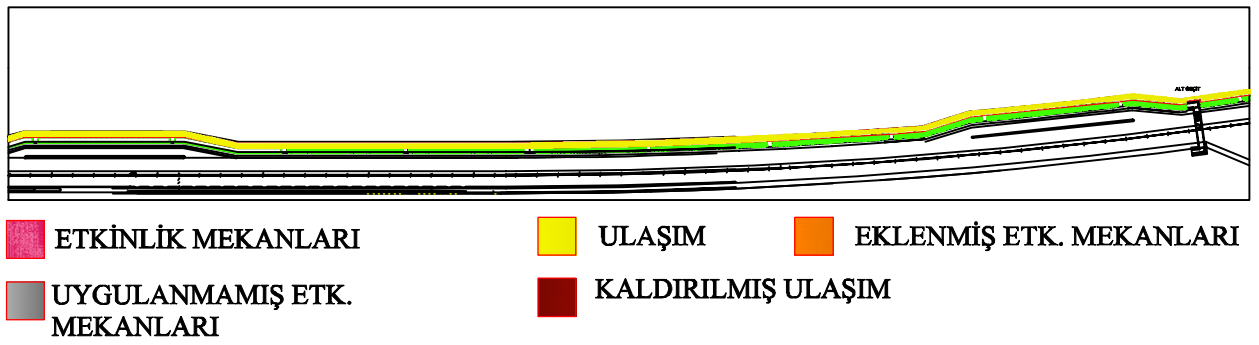

Şekil 35. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi

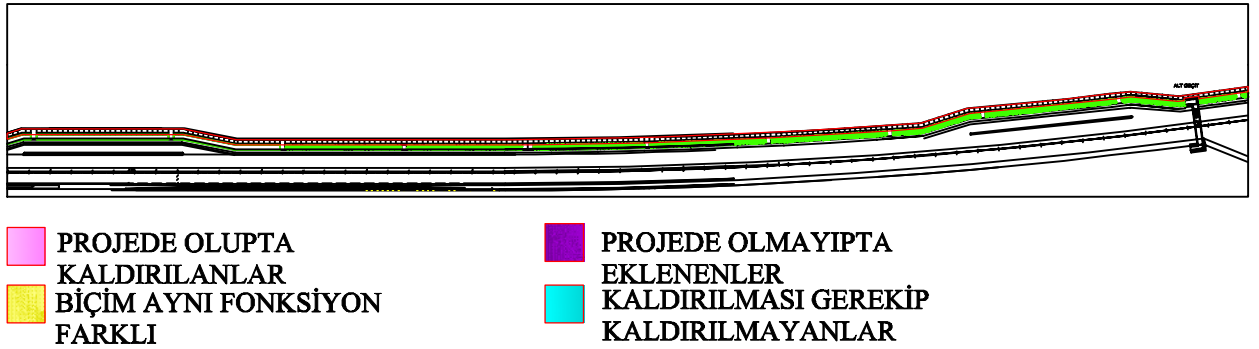
2. BÖLGE

Şekil 36. Tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları

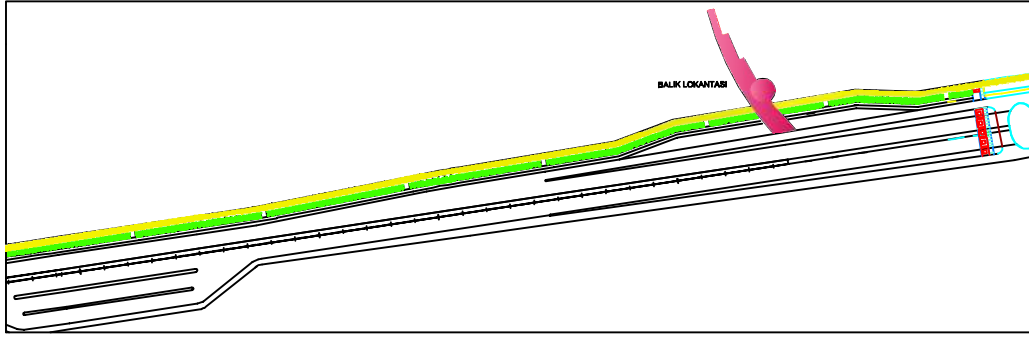

Şekil 37. Uygulama ürünü ulaşım ve etkinlik mekanları

Şekil 38. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi

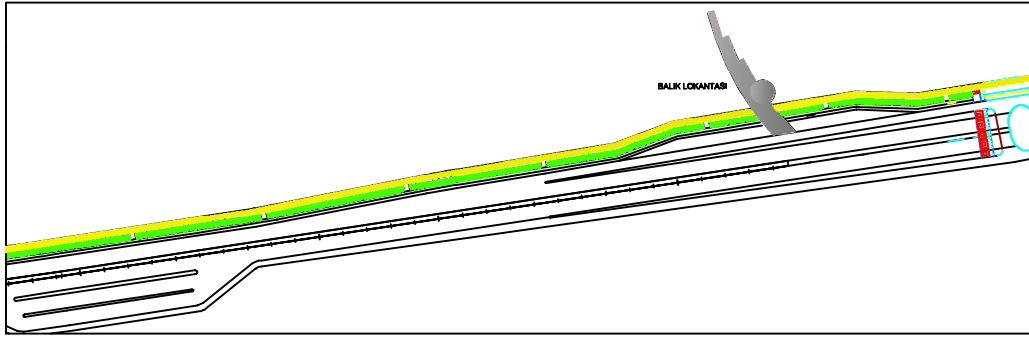
3. BÖLGE

ETKİNLİK MEKANLARI

ULAŞIM

Şekil 39. Tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları

ETKİNLİK MEKANLARI

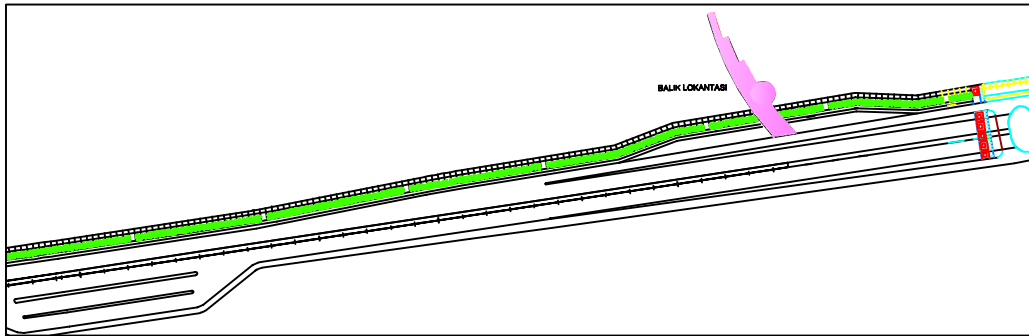
ULAŞIM

EKLENMİŞ ETK. MEKANLARI

UYGULANMAMIŞ ETK. MEKANLARI

KALDIRILMIŞ ULAŞIM

Şekil 40. Uygulamada gerçekleştirilmiş ulaşım ve etkinlik mekanları

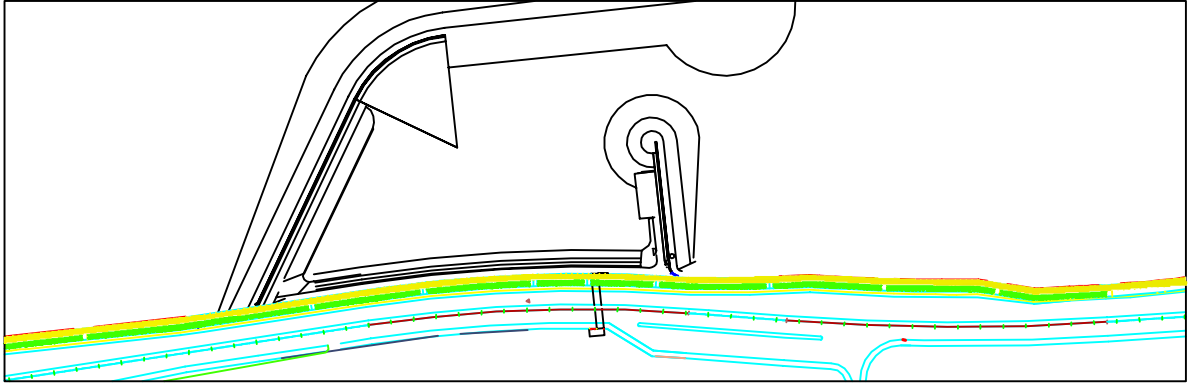

PROJEDE OLUPTA
KALDIRILANLAR
BİÇİM AYNI FONKSİYON
FARKLI

PROJEDE OLMAYIPTA
EKLENENLER
KALDIRILMASI GEREKİP
KALDIRILMAYANLAR

Şekil 41. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi

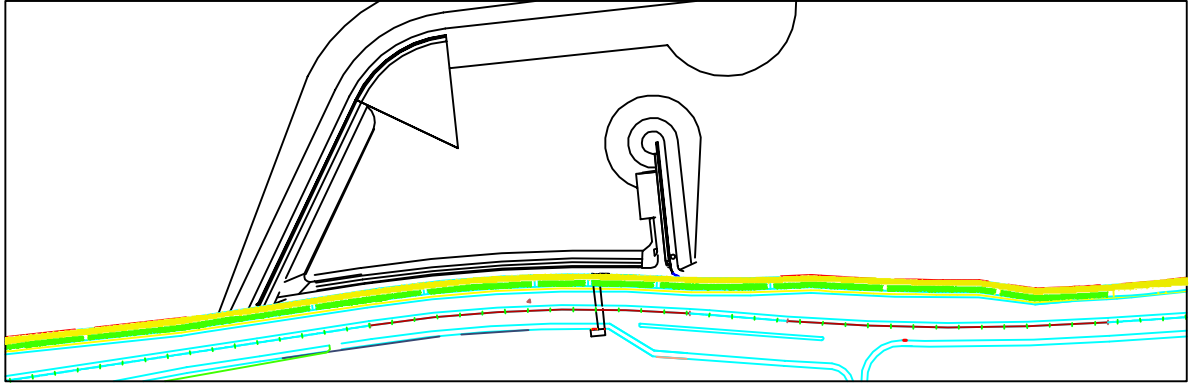
4. BÖLGE

ETKİNLİK MEKANLARI

ULAŞIM

Şekil 42. Tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları

ETKİNLİK MEKANLARI

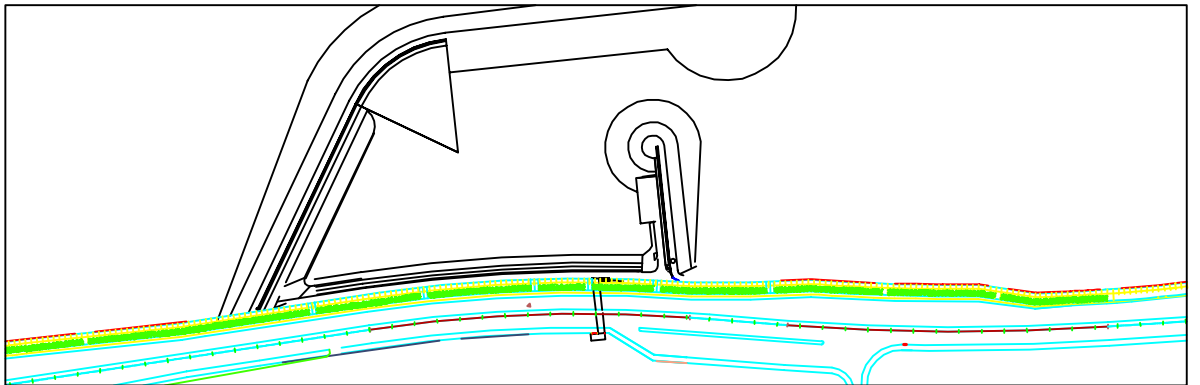
ULAŞIM

EKLENMİŞ ETK. MEKANLARI

UYGULANMAMIŞ ETK.
MEKANLARI

KALDIRILMIŞ ULAŞIM

Şekil 43. Uygulamada gerçekleştirilmiş ulaşım ve etkinlik mekanları

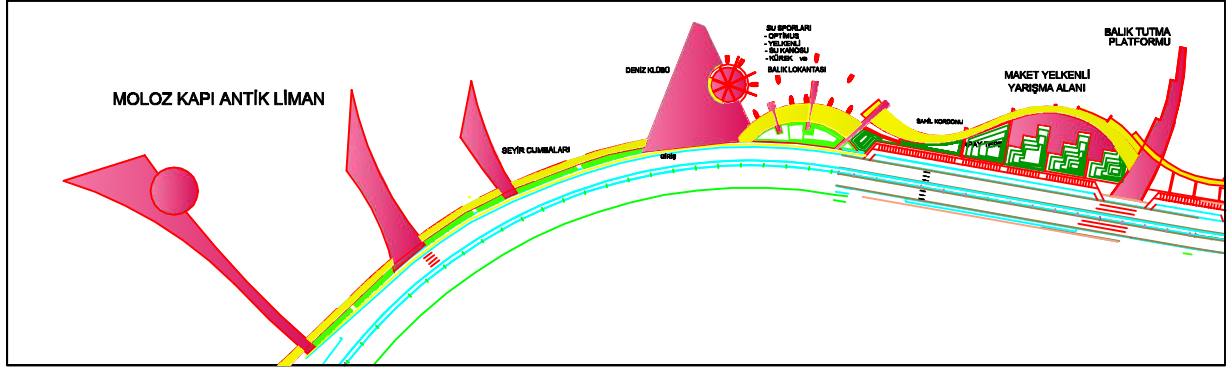

PROJEDE OLUPTA
KALDIRILANLAR
BİÇİM AYNI FONKSİYON
FARKLI

PROJEDE OLMAYIPTA
EKLENENLER
KALDIRILMASI GEREKİP
KALDIRILMAYANLAR

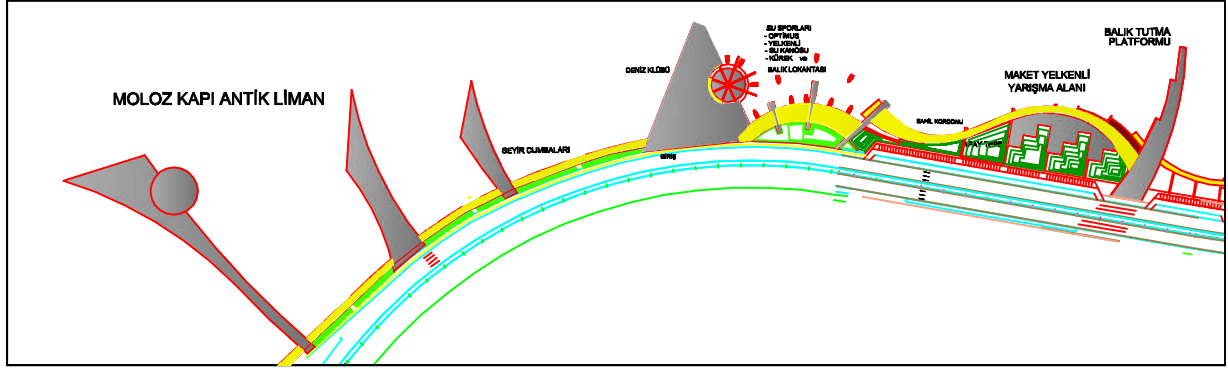
Şekil 44. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi

5. BÖLGE

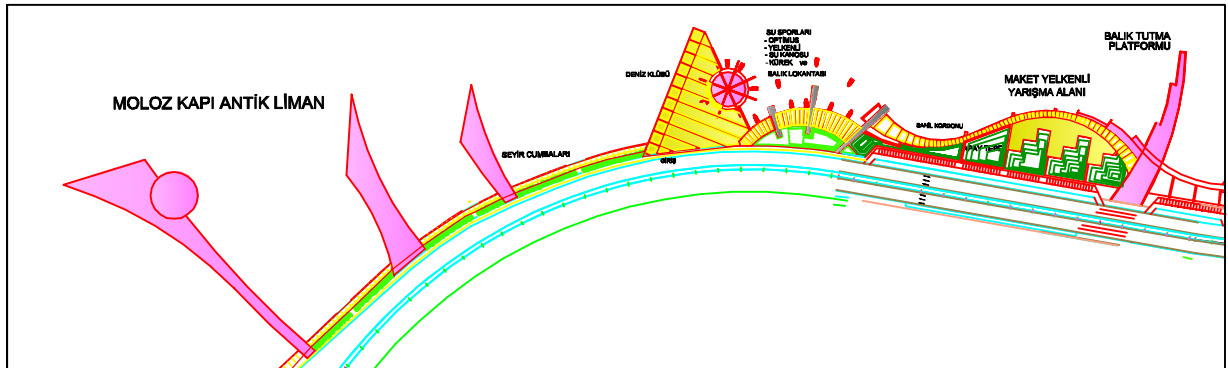
ETKİNLİK MEKANLARI ULAŞIM

Şekil 45. Tasarım ürünü uygulama projesi ulaşım ve etkinlik mekanları

ETKİNLİK MEKANLARI ULAŞIM EKLENMİŞ ETK. MEKANLARI
UYGULANMAMIŞ ETK. MEKANLARI KALDIRILMIŞ ULAŞIM

Şekil 46. Uygulamada gerçekleştirilmiş ulaşım ve etkinlik mekanları

PROJEDE OLUPTA KALDIRILANLAR PROJEDE OLMAYIPTA EKLENENLER
BİÇİM AYNI FONKSİYON FARKLI KALDIRILMASI GEREKİP KALDIRILMAYANLAR

Şekil 47. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının karşılaştırılarak farklılıkların belirlenmesi

Tablo 7. Kıyı bandı tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenler ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin belirlenmesi.

TASARIM ÜRÜNÜ UYGULAMA OLUŞAN MEVCUT ÇEVRE		UYGULAMA SONRASI		
Etkinlik mekanları	Mevcut	Mevcut Değil	Biçim Aynı Fonksiyon Farklı	Kaldırılmış
Seyir cumbaları				
Balık tutma platformları				
Oturma birimleri				
Balık lokantası				
Antik deniz feneri ve çevresi				
Antik liman ve çevresi				
Deniz kulübü su sporları				
Deniz festival mekanı				
Yüzme havuzu				
Maket yelkenli yarışma alanı				

Tasarım ürünü uygulama projesinde belirtilmediği halde uygulanan etkinlik mekanları

- Yeme-içme mekanları
- Koşu bandı

Tablo 7’de görüldüğü gibi Kıyı bandı tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanlarından 4 etkinlik mekanı uygulanmış, 5 etkinlik mekanı uygulanmamış, 1 etkinlik mekanı biçim olarak mevcut fakat fonksiyon yüklenmemiştir. 2 etkinlik mekanı ise tasarım ürünü uygulama projesinde belirtilmediği halde uygulanmıştır.

Beşirli bölgesi, Toklu bölgesi, Ayasofya bölgesi ve kıyı bandında yapılan mekansal analizler sonucu, tasarım ürünü uygulama projeleri ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulama düzeylerini sıraladığımızda en çoktan en aza doğru;

1. Kıyı Bandı
2. Ayasofya bölgesi
3. Toklu bölgesi
4. Beşirli bölgesi olduğu belirlenmiştir.

3.2. İkinci Aşama: Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Performans Değerlerinin Belirlenmesi ve Kullanıcı Memnuniyet - Memnuniyetsizliklerinin Sınanmasına Yönelik Bulgular

3.2.1. Ankete Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri

Ankete katılan kullanıcıların; öncelikle cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve mesleği gibi bazı demografik özellikleri ortaya konulmuştur (Tablo 8). Araştırma kapsamında her bölgeden 70'er kişi olmak üzere toplam 4 bölgede 280 kişi ile anket gerçekleştirilmiştir.

Ankete katılanların Beşirli bölgesinde 29 kadın, 41 erkek, toklu bölgesinde 23 kadın, 47 erkek, Ayasofya bölgesinde 34 kadın, 36 erkek, Kıyı bandında ise 32 kadın, 38 erkek olduğu saptanmıştır. Tüm bölgeleri beraber değerlendirdiğimizde 118 kadın ve 162 erkek ile anket çalışması uygulanmıştır.

Anket sonucunda her bölgedeki kullanıcıların yaşları 26-40 yaş arasında yoğunlaştığı saptanmıştır. Tüm sahil bölgesi bir arada değerlendirildiğinde sırasıyla 105 kişi 26-40 yaş arası, 72 kişi 19-25 yaş arası, 66 kişi 41-60 yaş arası ve 35 kişi 0-18 yaş arasındadır.

Anket sonucunda her bölgedeki kullanıcıların daha çok lise mezunu olduğu görülmektedir. Tüm sahili bir arada değerlendirdiğimizde sırasıyla 135 kişi lise mezunu, 79 kişi ortaokul mezunu, 46 kişi üniversite mezunu, 17 kişi ilkokul mezunu ve 3 kişi lisans üstü mezunudur.

Anket sonucunda katılımcılar meslek gruplarına göre değerlendirildiğinde bölgelere göre farklılıklar oluşmaktadır. Tüm sahili bir arada değerlendirdiğimizde sırasıyla 72 kişi öğrenci, 61 kişi serbest meslek, 49 kişi ev hanımı, 40 kişi memur, 32 kişi serbest meslek, 15 kişi işçi ve 7 kişinin işsiz olduğu saptanmıştır.

Tablo 8. Katılımcılara ilişkin demografik özelliklerin dağılımları

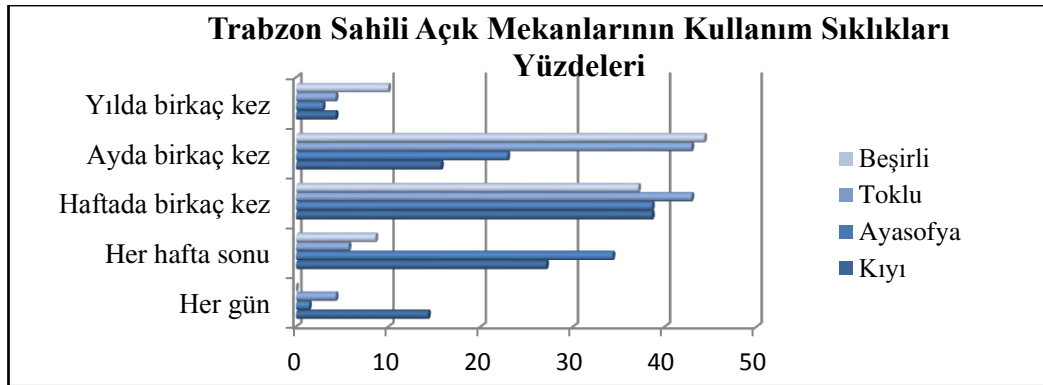
Demografik Veriler	Beşirli Bölgesi N=70 Oran (%)	Toklu Bölgesi N=70 Oran (%)	Ayasofya Bölgesi N=70 Oran (%)	Kıyı Bandı N=70 Oran (%)	Toplam N=280 Oran (%)
Cinsiyet					
Kadın	29 %41,4	23 %32,9	34 %48,6	32 %45,7	118 %42,1
Erkek	41 %58,6	47 %67,1	36 %51,4	38 %54,3	162 %57,9
Yaş					
0-18	3 %4,3	14 %20,0	8 %11,4	10 %14,3	35 %12,5
19-25	20 %28,6	17 %24,3	13 %18,6	22 %31,4	72 %25,7
26-40	25 %35,7	26 %37,1	28 %40,0	26 %37,1	105 %37,5
41-60	21 %30,0	12 %17,1	21 %30,0	12 %17,1	66 %23,6
61 ve üstü	1 %1,4	1 %1,4	-	-	2 %0,7
Eğitim					
İlkokul	3 %4,3	5 %7,1	6 %8,6	3 %4,3	17 %6,1
Ortaokul	23 %32,9	22 %31,4	17 %24,3	17 %24,3	79 %28,2
Lise	34 %48,6	35 %50,0	32 %45,7	34 %48,6	135 %48,2
Üniversite	9 %12,9	8 %11,4	15 %21,4	14 %20,0	46 %16,4
Lisansüstü	1 %1,4	-	-	2 %2,9	3 %1,1
Meslek					
Memur	13 %18,6	6 %8,6	12 %17,1	9 %17,1	40 %14,3
Emekli	11 %15,7	9 %12,9	5 %7,1	7 %11,4	32 %11,4
Serbest meslek	9 %12,9	15 %21,4	16 %22,9	18 %22,9	61 %21,8
İşçi	5 %7,1	4 %5,7	3 %4,3	3 %4,3	15 %5,4
Ev hanımı	16 %22,9	12 %17,1	19 %27,1	8 %11,4	49 %17,5
Öğrenci	15 %21,4	20 %28,6	11 %15,7	23 %31,4	72 %25,7
İşsiz	1 %1,4	4 %5,7	1 %1,4	1 %1,4	7 %2,5
Diğer	-	-	3 %4,3	1 %1,4	4 %1,4

3.2.2. Ankete Katılanların Trabzon Sahili Açık Mekânlarını Kullanım Sıklığı ve Kullanım Sürelerine İlişkin Değerler

Trabzon sahili kentsel açık mekânlarındaki kullanıcıların bulundukları bölgeyi ne sıklıkta kullandıklarını belirlemek amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri tespit edilmiştir (Tablo 9). Kıyı bölgesindeki kullanıcılar bu bölgeyi ağırlıklı olarak haftada birkaç kez (%38,6) ve her hafta sonu (%27,1) olarak kullandığını belirtmiştir. Ayasofya bölgesindeki kullanıcılarda kıyı bölgesinde olduğu gibi ağırlıklı olarak haftada birkaç kez (38,6) ve her hafta sonu (34,3) bu bölgeyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Toklu bölgesindeki kullanıcılar ağırlıklı olarak ayda birkaç kez (%42,9) ve haftada birkaç kez (42,9) bu bölgeyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Beşirli bölgesindeki kullanıcılar da Toklu bölgesinde olduğu gibi ayda birkaç kez (%44,3) ve haftada birkaç kez (%37,1) bu bölgeyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Bulundukları bölgeyi her gün kullanan kullanıcılar en yoğun (%14,3) olarak kıyı bölgesindeki kullanıcılardır.

Tablo 9. Trabzon sahili kentsel açık mekan kullanıcılarının kullanım sıklıkları

Kullanım Sıklığı	Kıyı Bölgesi N=70 (%)		Ayasofya Bölgesi N=70 (%)		Toklu Bölgesi N=70 (%)		Beşirli Bölgesi N=70 (%)	
Her gün	10	14,3	1	1,4	3	4,3	-	-
Her hafta sonu	19	27,1	24	34,3	4	5,7	6	8,6
Haftada birkaç kez	27	38,6	27	38,6	30	42,9	26	37,1
Ayda birkaç kez	11	15,7	16	22,9	30	42,9	31	44,3
Yılda birkaç kez	3	4,3	2	2,9	3	4,3	7	10,0
Toplam	70	100	70	100	70	100	70	100

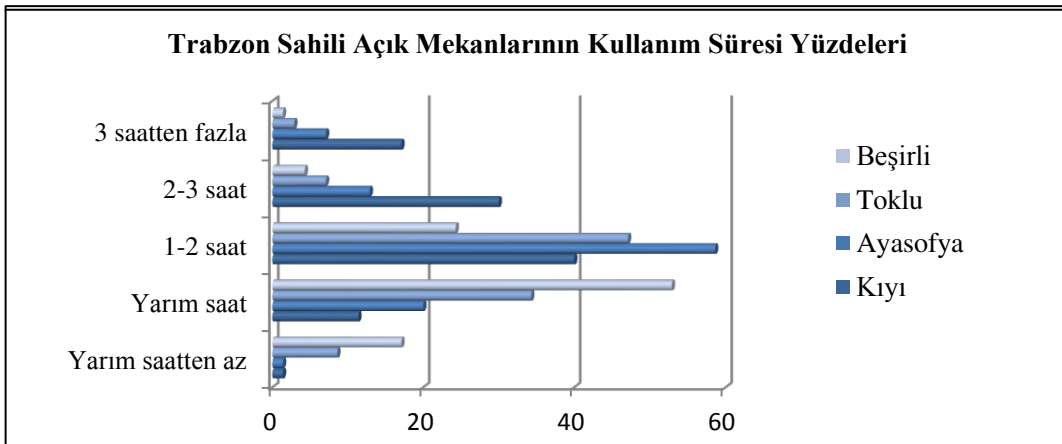

Şekil 48. Trabzon sahili açık mekanların kullanım sıklıkları

Trabzon sahili kentsel açık mekânlarındaki kullanıcıların bulundukları bölgeyi ne kadar süre kullandıklarını belirlemek amacıyla frekans dağılımları ve yüzdeleri tespit edilmiştir. Kıyı bölgesindeki kullanıcılar bu bölgeyi ağırlıklı olarak 1-2 saat (%40,0) ve 2-3 saat (%30,0) kullandıklarını belirtmiştir. Ayasofya bölgesindeki kullanıcılar bu bölgeyi ağırlıklı olarak 1-2 saat (%58,6) kullandıklarını belirtmiştir. Toklu bölgesindeki kullanıcılar da Ayasofya bölgesindeki kullanıcılar gibi bu bölgeyi ağırlıklı olarak 1-2 saat (47,1) kullandıklarını belirtmiştir. Beşirli bölgesindeki kullanıcılar ise bu bölgeyi ağırlıklı olarak yarım saat (%52,9) kullandıklarını belirtmiştir. Tüm bölgeler değerlendirildiğinde bulundukları bölgeyi 3 saatten fazla kullanan kullanıcıların ağırlıklı olarak kıyı bölgesinde (%17,1) bulunduğu anlaşılmaktadır. Yarım saatten az kullanan kullanıcıların ise ağırlıklı olarak Beşirli bölgesinde (17,1) bulunduğu Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Trabzon sahili kentsel açık mekan kullanıcılarının kullanım süreleri

Kullanım Süresi	Kıyı Bölgesi N=70		Ayasofya Bölgesi		Toklu Bölgesi		Beşirli Bölgesi	
Yarım saatten az	1	1,4	1	1,4	6	8,6	12	17,1
Yarım saat	8	11,4	14	20,0	24	34,3	37	52,9
1-2 saat	28	40,0	41	58,6	33	47,1	17	24,3
2-3 saat	21	30,0	9	12,9	5	7,1	3	4,3
3 saatten fazla	12	17,1	5	7,1	2	2,9	1	1,4
Toplam	70	100	70	100	70	100	70	100

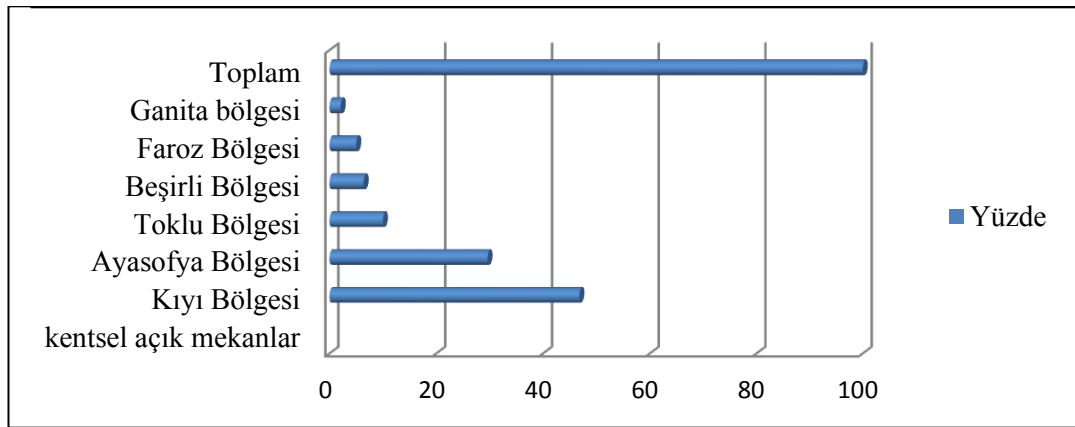
Şekil 49. Trabzon sahili açık mekanlarının kullanım süreleri

3.2.3. Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanların Kullanım Düzeyinin Belirlenmesi

Ankete katılan kullanıcılara, “ Trabzon Sahilinde en çok kullandığınız bölge neresidir?” sorusu yöneltilerek kullanıcıların Trabzon sahiline en çok hangi açık mekanı kullanmak için geldikleri tespit edilmiştir. Bu sayede mekanların kullanım düzeyleri ortaya konulmak istenmiştir. Kıyı bölgesini kullananlar %46,8, Ayasofya bölgesini kullananlar %26,9, Toklu bölgesini kullananlar %10, Beşirli bölgesini kullananlar %6,4, Faroz bölgesini kullananlar %5, Ganita bölgesini kullananlar %2,1 olarak tespit edilmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi en çok kullanım oluşturan bölge Kıyı bölgesidir. Araştırmada ele alınan mekanlardan en az kullanım oluşturan bölgenin ise Beşirli bölgesi olduğu ortaya konulmuştur. Bu soruya ilişkin yanıtların frekans ve yüzdeleri tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Kentsel açık mekanların kullanım yüzdeleri

Trabzon Sahili Kentsel Açık Mekanları	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Kıyı Bölgesi	131	46,8	46,8	46,8
Ayasofya Bölgesi	83	29,6	29,6	76,4
Toklu Bölgesi	28	10,0	10,0	86,4
Beşirli Bölgesi	18	6,4	6,4	93,8
Faroz Bölgesi	14	5,0	5,0	98,9
Ganita bölgesi	6	2,1	2,1	100
Toplam	280	100	100	

Şekil 50. Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının kullanım yüzdeleri

3.2.4. Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanlarda Oluşan Mevcut Etkinliklerin Belirlenmesi ve Açık Mekanların Gerçekleşen Etkinliklere Göre Kıyaslanması

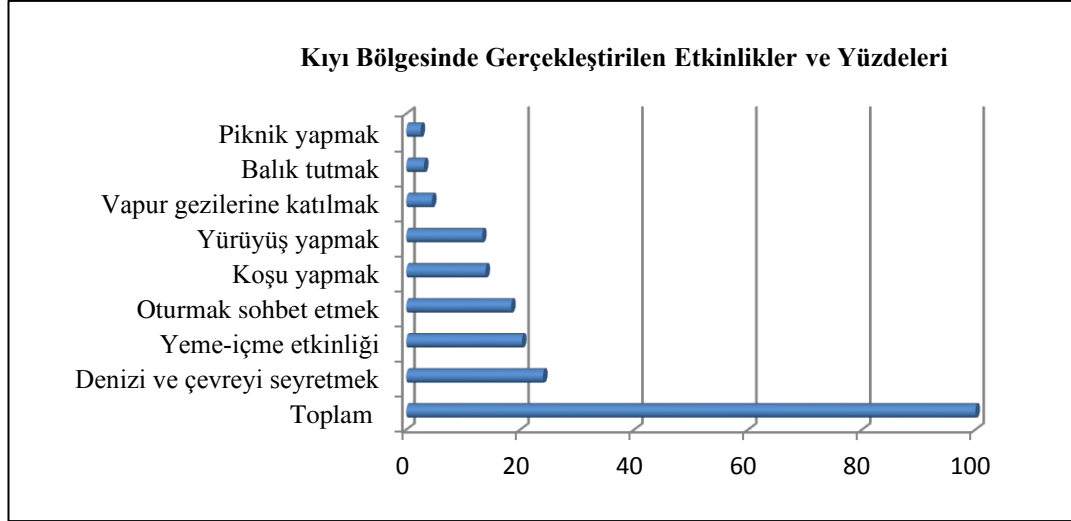
Trabzon sahil bölgesi açık mekanlarındaki kullanıcıların bulundukları bölgeye daha çok hangi etkinlikleri gerçekleştirmek için geldiklerini belirlemek amacıyla, onlara “bu alana hangi etkinlikleri yapmak için geliyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Böylece kullanıcıların bulundukları mekanlarda gerçekleştirdikleri etkinlikler ve bunların frekans dağılımları belirlenmiştir. Mekanlar için yapılan χ^2 testi bu dağılımın anlamlı olduğunu göstermiştir ($\chi^2 = 128,929$, df2, $p < 0,01$).

Kıyı Bölgesi

Kıyı bölgesindeki kullanıcılar bu bölgeyi denizi ve çevreyi seyretmek %24,0, yeme-içme etkinliği %20,3, koşu yapmak %13,9, yürüyüş yapmak %13,3, vapur gezilerine katılmak %4,5, balık tutmak %3,1 ve piknik yapmak %2,5 amacıyla geldiklerini belirtmiştir. Tablo 12’den de anlaşıldığı gibi kıyı bölgesini kullanan kullanıcılar bu bölgeyi en çok denizi ve çevreyi seyretmek, oturmak sohbet etmek ve koşu yapmak için kullanmaktadır. En az gerçekleştirilen üç etkinlik ise vapur gezilerine katılmak, balık tutmak ve piknik yapmaktır. Kıyı bölgesinde gerçekleştirilen etkinliklerin frekans ve yüzdeleri tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Kıyı bölgesinde gerçekleşen etkinlikler

Kıyı Bölgesinde Gerçekleşen Etkinlikler	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Denizi seyretmek	38	24,0	24,0	24,0
Yeme-içme etkinliği	32	20,3	20,3	44,3
Oturmak sohbet etmek	29	18,4	18,4	62,7
Koşu yapmak	22	13,9	13,9	76,6
Yürüyüş yapmak	21	13,3	13,3	89,9
Vapur gezilerine katılmak	7	4,5	4,5	94,4
Balık tutmak	5	3,1	3,1	97,5
Piknik yapmak	4	2,5	2,5	100
Toplam	158	100	100	

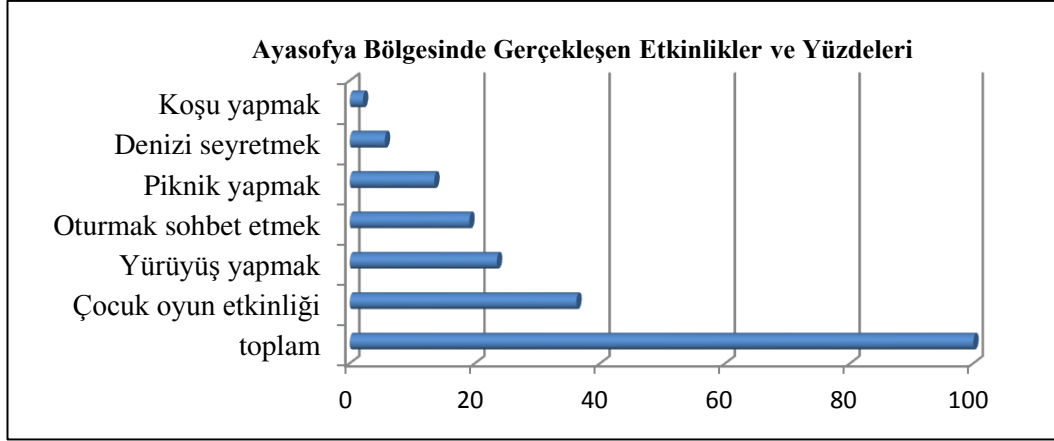
Şekil 51. Kıyı bölgesinde gerçekleşen etkinlikler ve yüzdeleri

Ayasofya Bölgesi

Ayasofya bölgesindeki kullanıcılar bu bölgeyi çocuk oyun etkinliği %36,2, yürüyüş yapmak %23,5, oturmak sohbet etmek %19,1, piknik yapmak %13,5, denizi seyretmek %5,6 ve koşu yapmak %2,1 amacıyla geldiklerini belirtmiştir. Tablo 13'den de anlaşıldığı gibi Ayasofya bölgesini kullanan kullanıcılar bu bölgeyi en çok çocuk oyun etkinliği, yürüyüş yapmak ve oturmak sohbet etmek amacıyla kullanmaktadır. En az gerçekleşen üç etkinlik ise piknik yapmak, denizi seyretmek ve koşu yapmaktır.

Tablo 13. Ayasofya bölgesinde gerçekleşen etkinlikler

Ayasofya Bölgesinde Gerçekleşen Etkinlikler	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Çocuk oyun etkinliği	51	36,2	36,2	36,2
Yürüyüş yapmak	33	23,5	23,5	59,7
Oturmak sohbet etmek	27	19,1	19,1	78,8
Piknik yapmak	19	13,5	13,5	92,3
Denizi seyretmek	8	5,6	5,6	97,9
Koşu yapmak	3	2,1	2,1	100
Toplam	141	100	100	

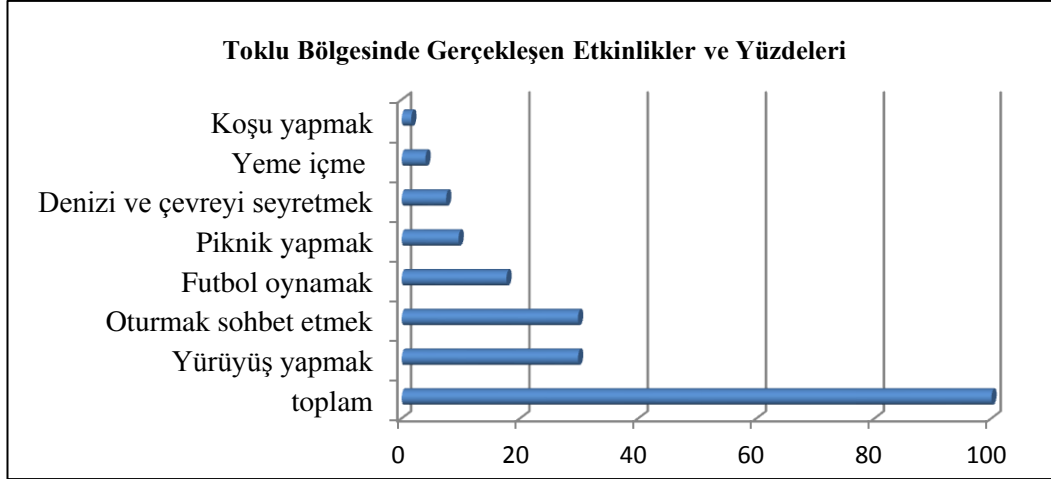
Şekil 52. Ayasofya bölgesinde gerçekleşen etkinlikler ve yüzdeleri

Toklu Bölgesi

Toklu bölgesindeki kullanıcılar bu bölgeyi yürüyüş yapmak %29,8, oturmak sohbet etmek %29,8, futbol oynamak %17,7, piknik yapmak %9,6, denizi ve çevreyi seyretmek %7,5, yeme içme %4,0 ve koşu yapmak %1,6 amacıyla geldiklerini belirtmiştir. Toklu bölgesini kullanan kullanıcılar bu bölgeyi en çok yürüyüş yapmak, futbol oynamak, piknik yapmak amacıyla kullanmaktadır. En az gerçekleşen üç etkinlik ise denizi ve çevreyi seyretmek, yeme içme etkinliği ve koşu yapmaktır.

Tablo 14. Toklu bölgesinde gerçekleşen etkinlikler

Toklu Bölgesinde Gerçekleşen Etkinlikler	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Yürüyüş yapmak	37	29,8	29,8	29,8
Oturmak sohbet etmek	37	29,8	29,8	59,6
Futbol oynamak	22	17,7	17,7	77,3
Piknik yapmak	12	9,6	9,6	86,9
Denizi ve çevreyi	9	7,5	7,5	94,4
Yeme içme	5	4,0	4,0	99,4
Koşu yapmak	2	1,6	1,6	100
Toplam	124	100	100	

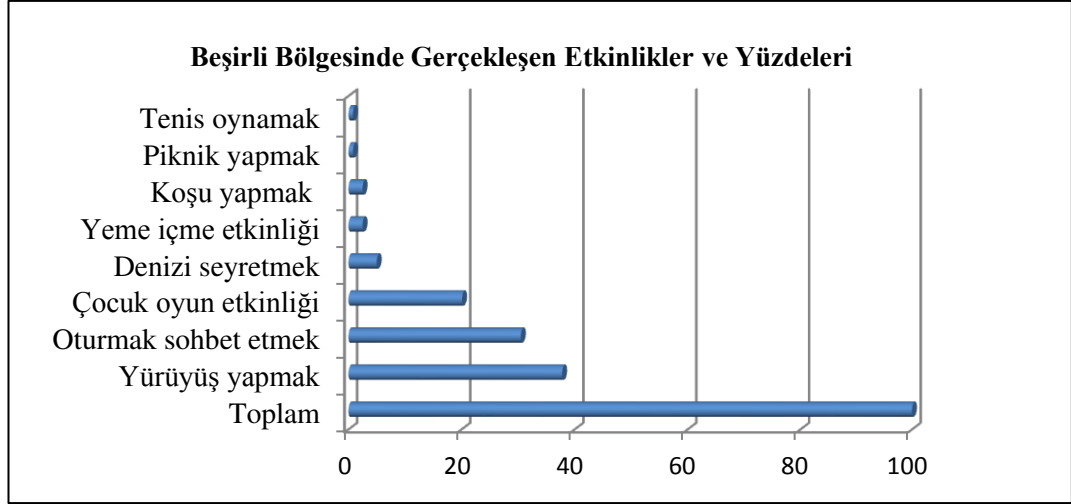
Şekil 53. Toklu bölgesinde gerçekleşen etkinlikler ve yüzdeleri

Beşirli Bölgesi

Beşirli bölgesindeki kullanıcılar bu bölgeyi yürüyüş yapmak %37,8, oturmak sohbet etmek %30,5, çocuk oyun etkinliği %20,1, denizi seyretmek %5,0, yeme içme etkinliği %2,5, koşu yapmak %2,5, piknik yapmak %0,8, tenis oynamak %0,8 amacıyla geldiklerini belirtmiştir. Beşirli bölgesini kullanan kullanıcılar bu bölgeyi en çok yürüyüş yapmak, oturmak sohbet etmek, çocuk oyun etkinliği yapmak için kullanmaktadır. En az gerçekleşen üç etkinlik ise koşu yapmak, piknik yapmak ve tenis oynamaktır.

Tablo 15. Beşirli bölgesinde gerçekleşen etkinlikler

Beşirli Bölgesinde Gerçekleşen Etkinlikler	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Yürüyüş yapmak	45	37,8	37,8	37,8
Oturmak sohbet etmek	36	30,5	30,5	68,3
Çocuk oyun etkinliği	24	20,1	20,1	88,4
Denizi seyretmek	6	5,0	5,0	93,4
Yeme içme etkinliği	3	2,5	2,5	95,9
Koşu yapmak	3	2,5	2,5	98,4
Piknik yapmak	1	0,8	0,8	99,2
Tenis oynamak	1	0,8	0,8	100
Toplam	119	100	100	

Şekil 54. Beşirli bölgesinde gerçekleşen etkinlikler ve yüzdeleri

Tablo 12,13,14 ve 15’ de görüldüğü gibi etkinliklerin oluşma frekansı sırasıyla kıyı bölgesi 158, Ayasofya bölgesi 141, Toklu bölgesi 124 ve Beşirli bölgesi 119’dur. Tüm bölgeler değerlendirildiğinde oturmak sohbet etmek ve yürüyüş yapma etkinliği Ayasofya bölgesi, Toklu bölgesi ve Beşirli bölgesinde en çok gerçekleşen ilk üç etkinlik arasındadır.

Şekil 55. Trabzon sahilinde gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin örnekler

3.2.5. Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanlar İçin Tasarımda Belirlenen Fakat Uygulamaya Yansımamış Etkinliklerin Belirlenmesine Yönelik Bulgular

Trabzon sahil bölgesi açık mekânlarındaki kullanıcıların bulundukları mekânı hangi etkinlikler olsa daha sık kullanacaklarını belirlemek amacıyla kullanıcılara” bulunduğunuz bölgede hangi etkinlik mekanları olsa bu bölgeyi daha sık kullanırdınız?” sorusu yöneltilmiştir. Kullanıcıların vereceği yanıtlar, tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen fakat uygulaması gerçekleştirilmeyen etkinlik mekanlarıdır. Böylelikle kullanıcıların bulundukları mekanda öncelikli olarak hangi etkinlik mekanlarını görmek istedikleri belirlenmiştir. Her bölgedeki kullanıcıların bu soruya verdiği yanıtlar ayrı ayrı değerlendirilerek görmek istedikleri etkinlik mekanlarının frekansları ve yüzdeleri belirlenmiştir. Bunların dağılımları yapılan χ^2 testi sonucunda anlamlı olduklarını göstermiştir ($\chi^2 = 89,157$; $df=2$, $p<0,01$).

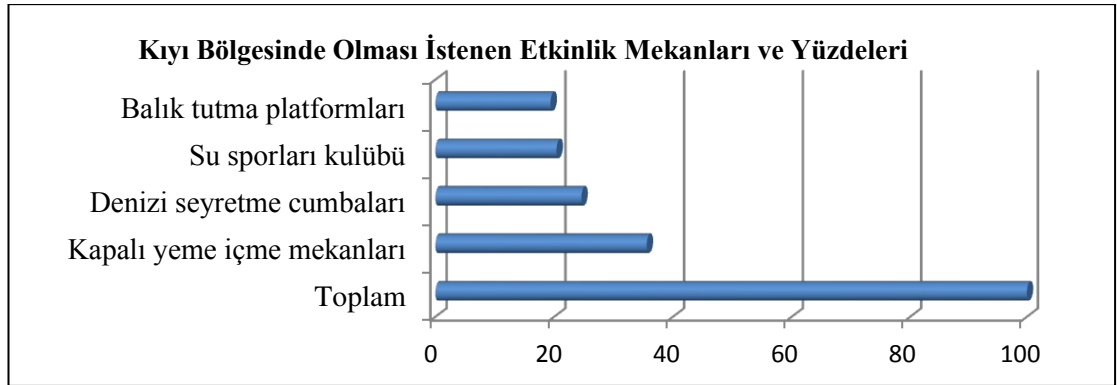
Kıyı Bölgesi

Kıyı bölgesindeki kullanıcılar bu bölgede kapalı yeme içme mekanları %35,6, denizi seyretme cumbaları %24,6, su sporları kulübü %20,4 ve balık tutma platformları %19,4

olduğunda bu mekanı daha sık kullanacaklarını belirtmiştir. Bu bölgede en fazla görmek istedikleri kapalı yeme içme mekanlarıdır. Kullanıcıların kıyı bölgesinde görmek istedikleri etkinlik mekanları ve frekansları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Kıyı bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve frekansları

Kıyı Bölgesinde Olması istenen Etkinlik Mekanları	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Kapalı yeme içme	42	35,6	35,6	35,6
Denizi seyretme cumbaları	29	24,6	24,6	60,2
Su sporları kulübü	24	20,4	20,4	80,6
Balık tutma platformları	23	19,4	19,4	100
Toplam	118	100	100	

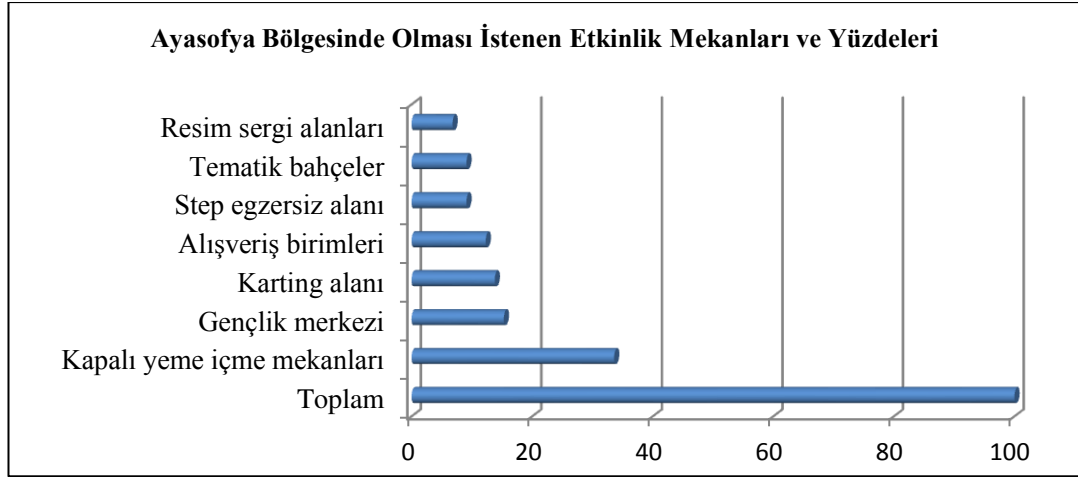
Şekil 56. Kıyı bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve yüzdeleri

Ayasofya Bölgesi

Ayasofya bölgesindeki kullanıcılar bu bölgede kapalı yeme içme mekanları %33,6, gençlik merkezi %15,3, karting alanı %13,8, alışveriş birimleri %12,3, step egzersiz alanı %9,1 tematik bahçeler %9,1 ve resim sergi alanı %6,8 olduğunda bu mekanı daha sık kullanacaklarını belirtmiştir. Ayasofya bölgesinde en fazla görmek istedikleri etkinlik mekanları; kapalı yeme içme mekanları, gençlik merkezi ve karting alanıdır. En düşük olarak belirttikleri etkinlik mekanları ise step egzersiz alanı, tematik bahçeler ve resim sergi alanıdır. Kullanıcıların Ayasofya bölgesinde görmek istedikleri etkinlik mekanları ve frekansları tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Ayasofya bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve frekansları

Ayasofya Bölgesinde Olması istenen Etkinlik Mekanları	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Kapalı yeme içme	44	33,6	33,6	33,6
Gençlik merkezi	20	15,3	15,3	48,9
Karting alanı	18	13,8	13,8	62,7
Alışveriş birimleri	16	12,3	12,3	75,0
Step egzersiz alanı	12	9,1	9,1	84,1
Tematik bahçeler	12	9,1	9,1	93,2
Resim sergi alanları	9	6,8	6,8	100
Toplam	131	100	100	

Şekil 57. Ayasofya bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve yüzdeleri

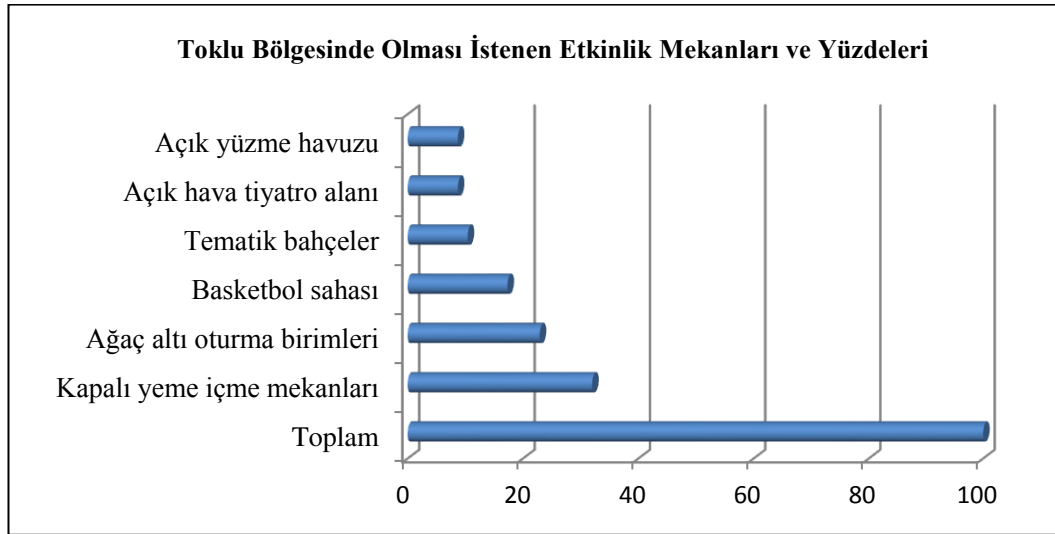
Toklu Bölgesi

Toklu bölgesindeki kullanıcılar bu bölgede kapalı yeme içme mekanları %32,0, ağaç altı oturma birimleri %22,9, basketbol sahası %17,3, tematik bahçeler %10,4, açık hava tiyatro alanı %8,7 ve açık yüzme havuzu %8,7 olduğunda bu mekanı daha sık kullanacaklarını belirtmiştir. Toklu bölgesinde en fazla görmek istedikleri etkinlik mekanları; kapalı yeme içme mekanları, ağaç altı oturma birimleri ve basketbol sahasıdır. En düşük olarak belirttikleri etkinlik mekanları ise, tematik bahçeler, açık hava tiyatro

alanı ve açık yüzme havuzudur. Kullanıcıların toklu bölgesinde görmek istedikleri etkinlik mekanları ve frekansları Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Toklu bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve frekansları

Toklu Bölgesinde Olması istenen Etkinlik Mekanları	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Kapalı yeme içme	52	32,0	32,0	32,0
Ağaç altı oturma birimleri	37	22,9	22,9	54,9
Basketbol sahası	28	17,3	17,3	72,2
Tematik bahçeler	17	10,4	10,4	82,6
Açık hava tiyatro alanı	14	8,7	8,7	91,3
Açık yüzme havuzu	14	8,7	8,7	100
Toplam	162	100	100	

Şekil 58. Toklu bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve yüzdeleri

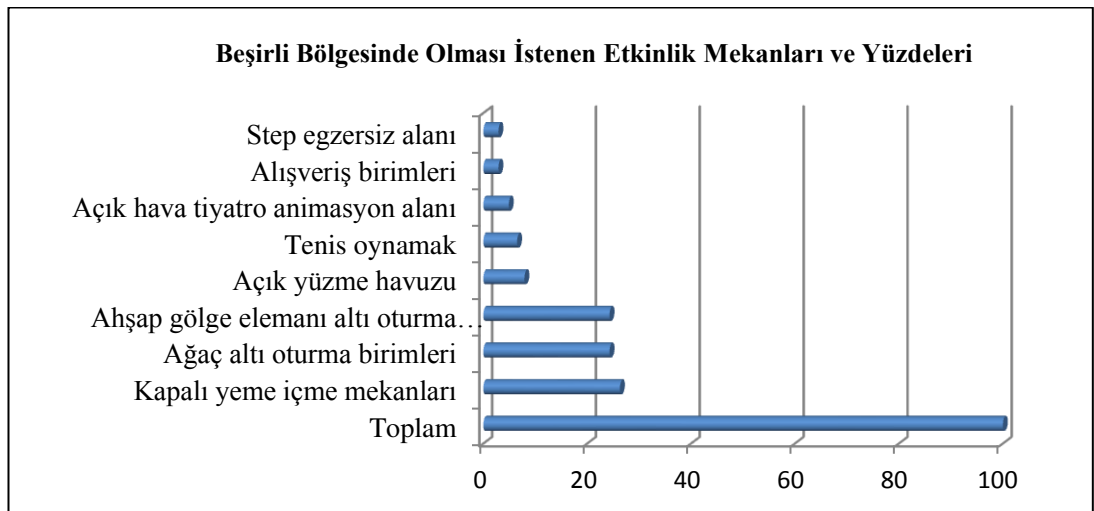
Beşirli Bölgesi

Beşirli bölgesindeki kullanıcılar bu bölgede kapalı yeme içme mekanları %32,0, ağaç altı oturma birimleri %22,9, basketbol sahası %17,3, tematik bahçeler %10,4, açık hava tiyatro alanı %8,7 ve açık yüzme havuzu %8,7 olduğunda bu mekanı daha sık kullanacaklarını belirtmiştir. Beşirli bölgesinde en fazla görmek istedikleri etkinlik

mekanları kapalı yeme içme mekanları, ağaç altı oturma birimleri ve basketbol sahasıdır. En düşük olarak belirttikleri etkinlik mekanları ise, açık yüzme havuzu, açık hava tiyatro alanı ve tematik bahçelerdir. Kullanıcıların Beşirli bölgesinde görmek istedikleri etkinlik mekanları ve frekansları tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Beşirli bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve frekansları

Beşirli Bölgesinde Olması istenen Etkinlik Mekanları	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Kapalı yeme içme mekanları	53	26,3	26,3	26,3
Ağaç altı oturma birimleri	49	24,3	24,3	50,6
Ahşap gölge elemanı altı oturma	49	24,3	24,3	74,9
Açık yüzme havuzu	16	7,9	7,9	82,8
Tenis oynamak	13	6,5	6,5	89,3
Açık hava tiyatro animasyon alanı	10	4,9	4,9	94,2
Alışveriş birimleri	6	2,9	2,9	97,1
Step egzersiz alanı	6	2,9	2,9	100
Toplam	202	100	100	

Şekil 59. Beşirli bölgesinde olması istenen etkinlik mekanları ve yüzdeleri

3.2.6. Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanların Performans Değerlerinin Belirlenmesi

Ankette kullanıcılara yöneltilen işlevsel performans, estetik performans ve teknik performansa ait sorulara verilen yanıtların ortalamaları alınarak bölgelerin performans değerleri Anova testine göre belirlenmiştir (Tablo 20). Bunun sonucunda hangi performans kriterinin istatistiki olarak anlamlı olmasında daha etkili olduğu bulunmuştur. Böylelikle bölgelerin performans değerlerine göre seviyeleri (düşük, orta, yüksek) belirlenecektir.

Tablo 20. Bölgelerin performans değerleri

Bölgeler	İşlevsel Performans	Estetik Performans	Teknik Performans
Kıyı	3,5048	3,4514	3,2000
Ayasofya	3,0254	3,0914	3,2619
Toklu	2,8333	2,7629	3,1048
Beşirli	2,2016	2,3857	2,2905
	F: 51,480 sig:0,000	F: 19,572 sig: 0,000	F: 18,874 sig: 0,000

Bölgelerin performans değerlerini Anova testi uygulayarak Duncan testine göre kıyasladığımızda bütün performans kriterlerinin bölgeler için anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Performans kriterlerinden işlevsel performans değerinin $F=51,480$ sonucuyla estetik ve teknik performans kriterlerinden daha anlamlı olduğu bulunmuştur. Sırasıyla Estetik performans değeri $F=19,572$, Teknik performans değeri $F=18,874$ olduğu görülmektedir. Kıyı bölgesinin işlevsel performans değeri 3,5048, estetik performans değeri 3,4514, teknik performans değeri 3,2000 olarak tespit edilmiştir. Ayasofya bölgesinin işlevsel performans değeri 3,0254, estetik performans değeri 3,0914, teknik performans değeri 3,2619 olarak tespit edilmiştir. Toklu bölgesinin işlevsel performans değeri 2,8333, estetik performans değeri 2,7629, teknik performans değeri 3,1048 olarak tespit edilmiştir. Son olarak Beşirli bölgesinin işlevsel performans değeri 2,2016, estetik performans değeri 2,3857, teknik performans değeri 2,2905 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 21. (A), (B), (C); Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının işlevsel, estetik ve teknik performans değerleri bakımından düzeyleri

(A)

Bölgeler	İŞLEVSEL PERFORMANS DEĞERİ	
Kıyı	3,5048	YÜKSEK
Ayasofya	3,0254	
Toklu	2,8333	ORTA
Beşirli	2,2016	
		DÜŞÜK

(B)

Bölgeler	ESTETİK PERFORMANS DEĞERİ	
Kıyı	3,4514	YÜKSEK
Ayasofya	3,0914	
Toklu	2,7629	ORTA
Beşirli	2,3857	
		DÜŞÜK

(C)

Bölgeler	TEKNİK PERFORMANS DEĞERİ	
Kıyı	3,2000	YÜKSEK
Ayasofya	3,2619	
Toklu	3,1048	ORTA
Beşirli	2,2905	
		DÜŞÜK

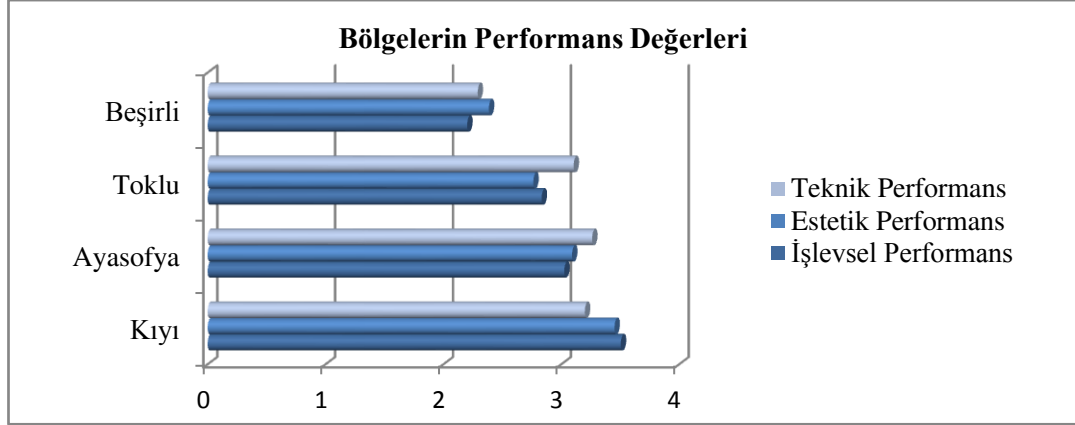
*Trabzon sahili açık mekanlarının kendi aralarında düşük-orta-yüksek olarak sınıflandırılmıştır.

Bu değerlendirme sonucunda kıyı bölgesinin işlevsel performans, estetik performans ve teknik performans değerleri diğer bölgelere göre daha yüksektir.

Ayasofya bölgesinin işlevsel performans ve estetik performans değerleri orta düzeydeyken teknik performans değeri yüksektir.

Toklu bölgesinin işlevsel ve teknik performans değeri orta düzeydeyken estetik performans değeri düşüktür.

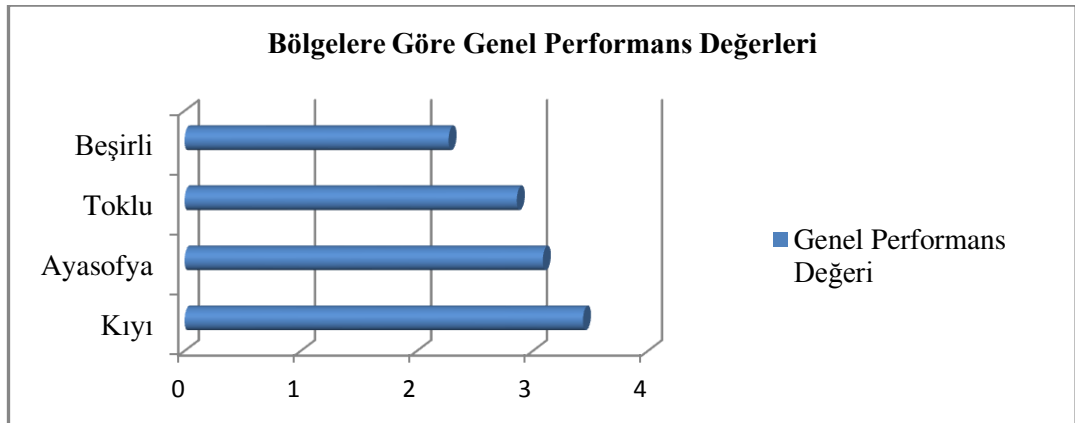
Beşirli bölgesinin ise işlevsel, estetik ve teknik performans değerleri düşüktür.

Şekil 60. Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının işlevsel, estetik ve teknik performans değerleri

Bölgelere Göre Tüm Performans Kriterlerinin Beraber Değerlendirilmesi

Ankette kullanıcılara yöneltilen işlevsel performans, estetik performans ve teknik performansa ait sorulara verilen yanıtların ortalamaları alınarak bölgelerin genel performans değerleri Anova testine göre belirlenmiştir. Kıyı bölgesinin genel performans ortalaması 3,4353, Ayasofya bölgesinin 3,0866, Toklu bölgesinin 2,8605 ve Beşirli bölgesinin 2,2714 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre genel performans değerleri açısından en yüksek değerde Kıyı bölgesi olurken, en düşük değerde Beşirli bölgesinin olduğu görülmektedir. Kıyı ve Ayasofya bölgesi yüksek, Toklu bölgesi orta ve Beşirli bölgesi düşük performans değerindedir.

Şekil 61. Bölgelerin performans değerlerinin ortalamaları

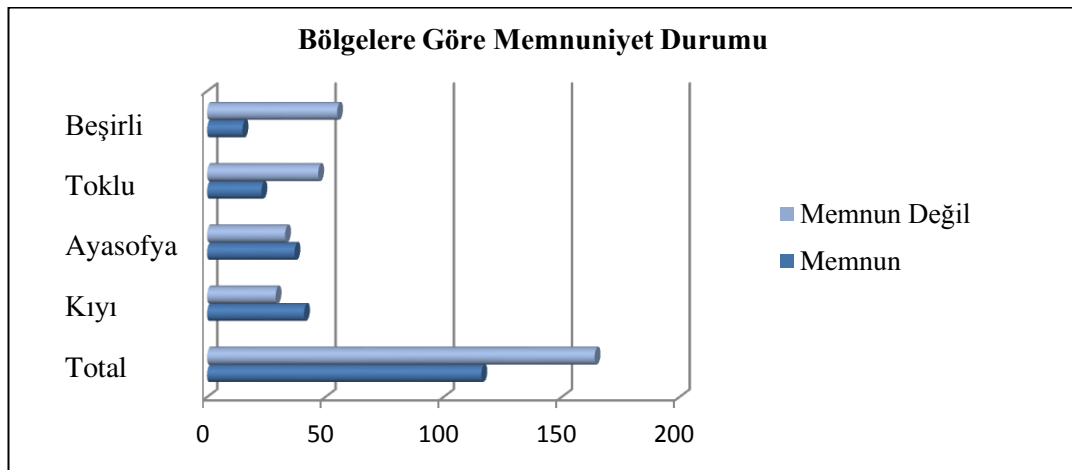
3.2.7. Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanlardaki Kullanıcı Memnuniyet Düzeyinin Belirlenmesi

Anket Bölgeleri ve Kullanıcı Memnuniyeti İlişkisi

Anket çalışması yapılan bölgelerdeki kullanıcı memnuniyetinin frekansları Tablo 22’de sunulmuştur. Memnuniyet değerleri sırasıyla en yüksek Kıyı bölgesi(%58,6), Ayasofya bölgesi (52,9), Toklu Bölgesi (32,9) ve Beşirli bölgesi(21,4) olarak sonuçlanmıştır. Tüm sahil bölgesini değerlendirdiğimizde kullanıcıların %41,4’ünün sahil bölgesinden memnun olduğunu, %58,6’sının ise memnun olmadıkları ortaya konulmuştur. Ortaya konulan bu değerlerin istatistiki olarak anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yürütülen χ^2 – testi sonuçların anlamlı olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2 = 25,904$; 3 df , $p < 0,01$).

Tablo 22. Bölgelere göre memnuniyet değerleri

Bölgeler	Memnuniyet Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Kıyı Bölgesi	Memnun	41	58,6	58,6	58,6
	Memnun değil	29	41,4	41,4	100
Ayasofya Bölgesi	Memnun	37	52,9	52,9	52,9
	Memnun değil	33	47,1	47,1	100
Toklu Bölgesi	Memnun	23	32,9	32,9	32,9
	Memnun değil	47	67,1	67,1	100
Beşirli Bölgesi	Memnun	15	21,4	21,4	21,4
	Memnun değil	55	78,6	78,6	100
Toplam	Memnun	116	41,4	41,4	41,4
	Memnun değil	164	58,6	58,6	100

Şekil 62. Bölgelere göre memnuniyet değerlerinin frekans dağılımları

Bölgeler arasında memnuniyet bakımından istatistikî olarak anlamsal bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla Tukey hsd testi yapılmıştır. Buna göre oluşan sonuçlar Tablo 23’de sunulmuştur. Kıyı bölgesi ile Beşirli ve Toklu bölgesi, Beşirli bölgesi ile Kıyı ve Ayasofya bölgesi, Toklu bölgesi ile Kıyı bölgesi, Ayasofya bölgesi ile Beşirli bölgesi arasında memnuniyet açısından anlamsal bir farklılık bulunmaktadır. Kıyı ve Ayasofya, Beşirli ve Toklu, Toklu ve Ayasofya arasında memnuniyet değerleri açısından anlamsal bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 23. Bölgeler arasındaki memnuniyet durumunun anlamsal farklılıkları

Anket Bölgeleri		p<0,01
Kıyı	Beşirli	0,000
	Toklu	0,008
	Ayasofya	0,891
Beşirli	Kıyı	0,000
	Toklu	0,481
	Ayasofya	0,001
Toklu	Kıyı	0,008
	Beşirli	0,481
	Ayasofya	0,62
Ayasofya	Kıyı	0,891
	Beşirli	0,001
	Toklu	0,62

3.2.8. Trabzon Sahil Bölgesindeki Açık Mekanlardaki Kullanıcı Memnuniyetsizliğini Oluşturan Faktörler

Trabzon sahil bölgesindeki bulundukları bölgeden memnun olmayan kullanıcılara yöneltilen “memnuniyetsizliğinizi oluşturan olumsuzluklar hangileridir?” sorusuyla kullanıcıların memnuniyetsizliğini oluşturan olumsuzlukların frekans tablosu oluşturulmuştur (Tablo 24). Ayasofya bölgesi dışında tüm bölgelerde memnuniyetsizliği oluşturan en önemli faktör olarak etkinlik çeşitliliğinin az olmasıdır. Bu oran Kıyı bölgesi ve Ayasofya bölgesinde %19,0 iken Toklu bölgesinde % 26,8, Beşirli bölgesinde %27,6’dır. Buradan da anlaşılabileceği gibi Toklu bölgesi ve Beşirli bölgesinde etkinlik çeşitliliğinin az olması Kıyı ve Ayasofya bölgesine kıyasla çok daha yüksek bir olumsuzluk doğurmuştur. Tüm olumsuzluklar içerisinde en fazla olumsuz yanıtı alan Beşirli bölgesinin etkinlik çeşitliliğinin az olmasından dolayı istediğim etkinlikleri gerçekleştiremiyorum yanıtıdır.

Kıyı bölgesinde oluşan en yüksek üç olumsuzluk; etkinlik çeşitliliğinin az olması %19,0, kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliği %17,3 ve donatı elemanlarının eksikliği %13,6'dır. Kıyı bölgesinde oluşan en düşük üç olumsuzluk ise etkinlik mekanlarının konumu %6,3, sürekliliğin kopukluğu, etkinlik mekanları, donatılar ve döşeme kaplamalarının biçim ve renk açısından durumu, bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği %8,2 şeklindedir.

Ayasofya bölgesinde oluşan en yüksek üç olumsuzluk; donatı elemanlarının eksikliği %21,8, etkinlik çeşitliliğinin az olması %19,0 ve kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliği %13,7'dir. Ayasofya bölgesinde oluşan en düşük üç olumsuzluk ise, bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği %5,6, başka kullanıcıların eksikliği %6,4 ve sürekliliğin kopukluğu %7,3 şeklindedir.

Kıyı ve Ayasofya bölgesinde kullanıcıların genel olarak bu bölgelerden memnun oldukları sonucunu almıştık (Tablo 22). Toklu ve Beşirli bölgesinde ise genel olarak memnuniyetsizlik söz konusudur. Bu bölgelerde memnuniyetsizliği oluşturan olumsuzluklar Tablo 24'de sunulmuştur.

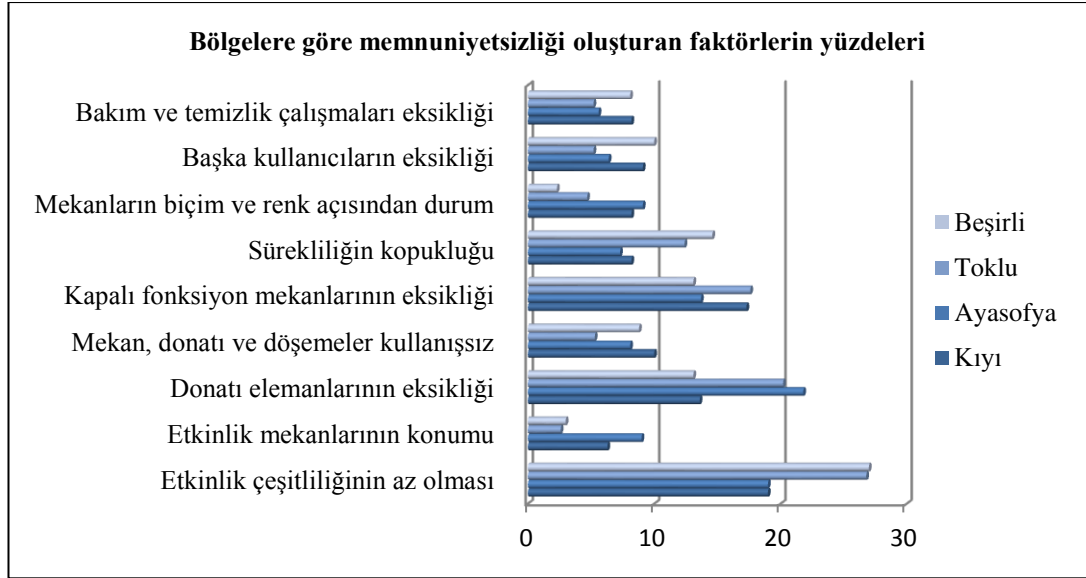
Toklu bölgesinde oluşan en yüksek üç olumsuzluk; etkinlik çeşitliliğinin az olması %26,8, donatı elemanlarının eksikliği %20,2 ve kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliği %17,6'dır. Toklu bölgesinde oluşan en düşük üç olumsuzluk ise, Etkinlik mekanlarının konumu %2,6, etkinlik mekanları, donatılar ve döşeme kaplamalarının biçim ve renk açısından durumu %4,7 ve mekan, bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği % 5,2 şeklindedir.

Beşirli bölgesinde oluşan en yüksek üç olumsuzluk; etkinlik çeşitliliğinin az olması %27,0, etkinlik mekanlarına ulaşımında sürekliliğin kopukluğu %14,6 ve kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliği %13,1'dir. Beşirli bölgesinde oluşan en düşük üç olumsuzluk ise, etkinlik mekanları, donatılar ve döşeme kaplamalarının biçim ve renk açısından durumu %2,3, etkinlik mekanlarının konumu %3,0 ve bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği şeklindedir.

Beşirli bölgesinde olumsuz yanıtların işaretlenme sıklığı daha yüksektir. Kıyı ve Ayasofya bölgesinde olumsuzlukların işaretlenme frekansı aynı ve düşük iken bu bölgeleri Toklu bölgesi ve Beşirli bölgesi takip etmektedir. Tüm bölgelerde oluşan olumsuzluklar ve yüzdeleri şekil 63' de sunulmuştur.

Tablo 24. Memnuniyetsizliği oluşturan faktörlerin frekans ve yüzdeleri

Memnuniyetsizliği oluşturan olumsuzluklar	Kıyı		Ayasofya		Toklu		Beşirli	
	N	(%)	N	(%)	N	(%)	N	(%)
Etkinlik çeşitliliğinin az olması	21	19,0	21	19,0	41	26,8	46	27,0
Etkinlik mekânlarının konumu	7	6,3	10	9,0	4	2,6	5	3,0
Donatı elemanlarının eksikliği	15	13,6	24	21,8	31	20,2	22	13,1
Mekan, donatı ve döşemeler kullanışsız	11	10,0	9	8,1	8	5,3	15	8,8
Kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliği	19	17,3	15	13,7	27	17,6	22	13,1
Sürekliliğin kopukluğu	9	8,2	8	7,3	19	12,4	25	14,6
Biçim ve renk açısından durumu	9	8,2	10	9,1	7	4,7	4	2,3
Başka kullanıcıların eksikliği	10	9,1	7	6,4	8	5,2	17	10,0
Bakım ve temizlik çalışmaları eksikliği	9	8,2	6	5,6	8	5,2	14	8,1

Şekil 63. Bölgelere göre memnuniyetsizliği oluşturan faktörlerin yüzdeleri

Trabzon sahil bölgesindeki kullanıcılara yöneltilen “bu alanda memnuniyetsizliğinizi en fazla etkileyen olumsuzluk hangisidir” sorusunun yanıtları Tablo 25’de sunulmuştur. Kullanıcılardan bulundukları bölgedeki memnuniyetsizliklerini en fazla etkileyen olumsuzluğu işaretlemeleri istenmiştir. Böylece işlevsel performans, estetik performans ve teknik performans ile ilişkili belirlenen olumsuzluklardan hangisinin hangi bölgelerde daha öne çıktığı belirlenmiştir.

Tablo 25. Memnuniyetsizliği en fazla oluşturan olumsuzluklar

Memnuniyetsizliği oluşturan olumsuzluklar	Kıyı		Ayasofya		Toklu		Beşirli	
	N	(%)	N	(%)	N	(%)	N	(%)
Etkinlik mekanlarının ve donatı elemanlarının eksikliği ve kullanışsızlığı	19	86,3	48	82,7	35	74,4	32	71,2
Donatılar ve döşeme kaplamalarını biçim ve renk açısından beğenmiyorum	-	-	4	6,9	6	12,8	8	17,7
Bakım ve temizlik çalışmaları yetersizdir.	3	13,7	6	10,4	6	12,8	5	11,1

Daha önceki bulgularda (Tablo 22) belirlendiği gibi Kıyı bölgesi ve Ayasofya bölgesinde memnuniyet olumlu çıkmıştır. Toklu ve Beşirli bölgesindeki kullanıcılar memnuniyetsizliklerini belirtmişlerdir. Tablo 25’de Toklu ve Beşirli bölgesindeki olumsuzluklar belirlenmiştir. Toklu ve Beşirli bölgesinde kullanıcıların memnuniyetsizliklerini en fazla etkileyen olumsuzluk “etkinlik mekanlarının ve donatı elemanların eksikliği ve kullanışsızlığı” yanıtıdır.

Şekil 64. Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen fakat uygulanmamış veya fonksiyon yüklenilmemiş uygulamalara ilişkin örnekler

Şekil 64'ün devamı

Şekil 65. Estetik açıdan olumsuzluklara ilişkin bazı örnekler

Şekil 66. Bakım ve temizlik çalışmalarındaki eksikliklere ilişkin örnekler

Şekil 66' nın devamı

3.2.9. Trabzon Sahil Bölgesi Açık Mekanlarındaki Kullanıcı Memnuniyeti ve Mekan Performansı İlişkisi

Trabzon sahil bölgesi açık mekanlarındaki kullanıcı memnuniyeti ve mekan performansı ilişkisinin istatistiki olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için crosstabs analizi ile yürütülen χ^2 testi sonucunda performans kriterlerinin memnuniyeti belirlemede anlamsal farklılık oluşturduğu ($p < 0,01$) belirlenmiştir. Performans kriterlerinin χ^2 sonuçları tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26. Performans kriterleri ve memnuniyet arasındaki χ^2 sonuçları.

Performans Kriterleri	χ^2	df	P<0,01
İşlevsel performans	138,202	30	0,000
Estetik performans	126,531	20	0,000
Teknik performans	84,201	12	0,000

Tablo 26’ da belirlenen χ^2 testi sonuçlarına göre memnuniyeti belirlemede en etkili performans kriteri işlevsel performans kriteridir. Sonrasında estetik performans ve teknik performans kriterleri gelmektedir. Crosstabs analiziyle χ^2 testi her bölgeye uygulanarak bölgelerdeki performans kriterleri ve memnuniyet arasındaki istatistiki olarak bir fark olup olmadığı analiz edilmiştir.

Kıyı Bölgesi

Kıyı bölgesinde yürütülen χ^2 testi sonucunda, işlevsel performans ve teknik performans kriterleri memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında istatistiki olarak bir farklılık oluşturmaktadır. Estetik performans kriteri kıyı bölgesinde memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşturmada istatistiki olarak bir farklılık oluşturmamaktadır. Tablo 27’de de görüldüğü gibi kıyı bölgesinde memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında en etkili performans kriteri işlevsel performans kriteridir.

Tablo 27. Kıyı bölgesinde yürütülen χ^2 testi

Performans Kriterleri	χ^2	df	P<0,01
İşlevsel performans	43,885	20	0,001
Estetik performans	24,719	15	0,054
Teknik performans	34,083	12	0,002

Ayasofya Bölgesi

Ayasofya bölgesinde yürütülen χ^2 testi sonucunda, işlevsel performans ve estetik performans kriterleri memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında istatistiki olarak bir farklılık oluşturmaktadır. Teknik performans kriteri Ayasofya bölgesinde memnuniyet ve

memnuniyetsizliğin oluşmasında istatistiki olarak bir farklılık oluşturmamaktadır. Tablo 28’da da görüldüğü gibi Ayasofya bölgesinde memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında en etkili performans kriteri işlevsel performans kriteridir.

Tablo 28. Ayasofya bölgesinde yürütülen χ^2 testi

Performans Kriterleri	χ^2	df	P<0,01
İşlevsel performans	39,243	19	0,003
Estetik performans	33,578	15	0,004
Teknik performans	16,674	10	0,082

Toklu Bölgesi

Toklu bölgesinde yürütülen χ^2 testi sonucunda, işlevsel performans, estetik performans ve teknik performans kriterleri memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında istatistiki olarak bir farklılık oluşturmaktadır. Tablo 29’da da görüldüğü gibi Toklu bölgesinde memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında en etkili performans kriteri işlevsel performans kriteridir.

Tablo 29. Toklu bölgesinde yürütülen χ^2 testi

Performans Kriterleri	χ^2	df	P<0,01
İşlevsel performans	56,326	20	0,000
Estetik performans	34,733	16	0,004
Teknik performans	26,034	10	0,004

Beşirli Bölgesi

Beşirli bölgesinde yürütülen χ^2 testi sonucunda, işlevsel performans, estetik performans ve teknik performans kriterleri memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında istatistiki olarak bir farklılık oluşturmaktadır. Tablo 30’da da görüldüğü gibi Beşirli bölgesinde memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında en etkili performans kriteri işlevsel performans kriteridir.

Tablo 30. Beşirli bölgesinde yürütülen χ^2 testi

Performans Kriterleri	χ^2	df	P<0,01
İşlevsel performans	48,717	20	0,000
Estetik performans	47,975	15	0,000
Teknik performans	23,026	9	0,006

3.2.10. Trabzon Sahil Bölgesi Açık Mekanlarındaki Kullanıcı Memnuniyeti ile Mekanı Kullanım Sıklığı ve Kullanım Süresi İlişkisi

Trabzon sahil bölgesi açık mekanlarındaki kullanıcı memnuniyeti ile kullanım sıklığı ve kullanım süresi arasında istatistiki olarak farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla crosstabs analizi ile χ^2 testi uygulanmıştır. Yapılan χ^2 testi sonucunda anlamsal bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

3.3. Üçüncü aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi; Mekansal Analiz ile Değerlendirilen Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Gerçekleşen Etkinlikler, Mekan Performansları ve Kullanıcı Memnuniyeti Bakımından Karşılaştırılması

Çalışmanın bulgular başlığı altında birinci aşamada Trabzon sahil bölgesi kentsel açık mekanlarının mekansal analizleri gerçekleştirilmiş ve bulgular sunulmuştur. İkinci aşamada ise bu kentsel açık mekanların performans değerleri ve kullanıcı memnuniyeti belirlenmiştir. Çalışmanın üçüncü aşamasında birinci ve ikinci aşamadaki bulguların birlikte değerlendirilmesi yer alacaktır.

3.3.1. Mekansal Analiz Bulguları ile Kentsel Açık Mekanların Kullanım Düzeylerine İlişkin Bulguların Karşılaştırılması

Çalışmada kıyı bölgesi, Beşirli bölgesi, Toklu bölgesi ve Ayasofya bölgesinde mekansal analiz çalışmaları yapılmıştır. Bu bölgelerin tasarım ürünü uygulama projeleri ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları karşılaştırılarak farklılıklar ortaya konulmuştur. Mekansal analizlerin sonucunda tasarım ürünü uygulama projesine uygunluk açısından sıraladığımızda bu sıralama;

- Kıyı bölgesi (Yüksek)
- Ayasofya bölgesi (Yüksek)
- Toklu bölgesi (Orta)
- Beşirli bölgesi (Düşük) şeklindedir.

Çalışmanın ikinci aşamasından elde edilen bulgular mekansal analiz sonucu elde edilen bu sonuçla karşılaştırılmıştır.

İkinci aşamada hangi mekanların daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 11). Bunun sonucunda kentsel açık mekanların kullanım düzeyleri yüksekten düşüğe doğru;

- Kıyı bölgesi
- Ayasofya bölgesi
- Toklu bölgesi
- Beşirli bölgesi şeklindedir.

Buradan da anlaşıldığı gibi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılık azaldıkça mekanın kullanım düzeyi artmaktadır. Tasarım ürünü uygulama projesi ile bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılıkların en az olduğu bölge kıyı bölgesi ve en çok kullanılan bölge de kıyı bölgesidir. En fazla farklılık oluşan bölge Beşirli bölgesi iken en az kullanılan bölge de Beşirli bölgesidir.

3.3.2. Mekansal Analizi Gerçekleştirilen Kentsel Açık Mekanların, Kullanım Sıklığı ve Kullanım Süreleri ile Karşılaştırılması

Trabzon sahil bölgesi açık mekanlarının kullanım sıklıkları tablo 9’da sunulmuştur. Bu tablodan da anlaşıldığı gibi kıyı bölgesi kullanımın en sık olduğu bölge iken Beşirli bölgesi en düşük olan bölgedir. Aynı şekilde Trabzon sahili açık mekanlarının kullanım süreleri tablo 10’da sunulmuştur. En uzun süreli kullanım oluşturan bölge çoğunlukla kıyı bölgesi olurken en düşük süre kullanılan bölge çoğunlukla Beşirli bölgesi olmuştur.

3.3.3. Mekansal Analizi Gerçekleştirilen Kentsel Açık Mekanların, Gerçekleşen Etkinlikler ve Olması İstenen Etkinlikler Bakımından Karşılaştırılması

Bu alana hangi etkinlikleri gerçekleştirmek için geliyorsunuz sorusuna verilen yanıtların frekans değerleri kıyı bölgesinde 158, Ayasofya bölgesinde 141, Toklu

bölgesinde 124 ve Beşirli bölgesinde 119'dur. Mekansal analiz sonucu kıyı bölgesi tasarım ürünü uygulama projesi diğer bölgelere göre yüksek oranda uygulandığını belirtmiştik. Bulguların ikinci aşamasında belirlenen bu frekans değerleri mekansal analiz bulgularını desteklemektedir. Kıyı bölgesinde gerçekleşen etkinliklerin frekansı diğer bölgelere göre daha yüksektir. Beşirli bölgesinde gerçekleşen etkinliklerin frekansı ise düşüktür.

Bu alanda hangi etkinlik mekanları olsa bu alanı daha sık kullanırdınız sorusuna verilen yanıtların frekans değerleri kıyı bölgesinde 118, Ayasofya bölgesinde 131, toklu bölgesinde 162 ve Beşirli bölgesinde 202'dir. Mekansal analizden elde edilen bulgular bu frekans değerlerini desteklemektedir. Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanlarının en az düzeyde uygulandığı bölge olan Beşirli bölgesi, en yüksek frekansa sahip bölgedir. En yüksek düzeyde uygulandığı bölge olan kıyı bölgesi en düşük frekansa sahiptir.

Bu iki soruya ait bulgular mekansal analize ait bulguları desteklemektedir. İlk soruya verilen yanıtlarda kıyı bölgesi en yüksek etkinlik çeşitliliğini sunarken, ikinci soruya verilen yanıtlar bakımından en düşük frekans değerine sahiptir.

3.3.4. Mekansal Analizi Gerçekleştirilen Kentsel Açık Mekanların, Performans Değerleri Açısından Karşılaştırılması

Mekansal analiz sonucu, mekanların uygulanma düzeyleri ortaya konulmuştur. Bu düzeyler; kıyı ve Ayasofya bölgesi yüksek, Toklu bölgesi orta ve Beşirli bölgesi düşük uygulanma düzeyi şeklindedir (Tablo 32).

Trabzon sahili kentsel açık mekanlarının performans değerleri ikinci aşamada elde edilen bulgulara göre kıyı ve Ayasofya bölgesinde yüksek, toklu bölgesinde orta ve Beşirli bölgesinde düşük performans değeri şeklindedir (Tablo 31).

Tablo 31. Mekansal analiz sonucu mekanların uygulanma düzeyine ait bulgular

Bölgeler	Uygulanma Düzeyleri
Kıyı bölgesi	YÜKSEK
Ayasofya bölgesi	YÜKSEK
Toklu bölgesi	ORTA
Beşirli bölgesi	DÜŞÜK

Tablo 32. Kentsel açık mekanların performans değerlerine göre sınıflandırılması

Bölgeler	Performans Düzeyleri
Kıyı bölgesi	3,4353 (YÜKSEK)
Ayasofya bölgesi	3,0866 (YÜKSEK)
Toklu bölgesi	2,8605 (ORTA)
Beşirli bölgesi	2,2714 (DÜŞÜK)

Tablo 31 ve 32’den de anlaşıldığı gibi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılık düzeyleri mekan performans düzeyleri ile aynı sınıflandırmayı göstermektedir. Bu sonuç araştırmanın varsayımını doğrulamaktadır.

Trabzon sahili kentsel açık mekanlarından en çok kullanılan bölge ile performans değerleri crosstabs analiziyle χ^2 testi yapıldığında istatistiki olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2=321,402$; df 260, $p<0,01$).

3.3.5. Mekansal Analizi Gerçekleştirilen Kentsel Açık Mekanların, Kullanıcı Memnuniyeti Açısından Karşılaştırılması

Trabzon sahili kentsel açık mekanlarındaki kullanıcıların memnuniyet durumunu Tablo’22 de sunulmuştur. Kullanıcı memnuniyeti en yüksek olan bölge kıyı bölgesi, ardından Ayasofya bölgesi, Toklu bölgesi ve memnuniyetin en düşük olduğu bölge Beşirli bölgesidir. Buradan da anlaşıldığı gibi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasında en az farklılığın olduğu kıyı bölgesi en yüksek memnuniyet düzeyinde iken, en fazla farklılığın olduğu bölge ise en az memnuniyet düzeyinde olan bölgedir.

3.3.6. Trabzon Sahili Kentsel Açık Mekanlarındaki Kullanıcı Memnuniyeti ile Kullanım Sıklığı ve Kullanım Süresinin Karşılaştırılması

Trabzon sahili kentsel açık mekanlarındaki kullanıcı memnuniyeti ve kullanım sıklığı crosstabs analizi ile χ^2 testi uygulanarak aralarında istatistiki olarak bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Yapılan χ^2 testi kullanıcı memnuniyeti ve kullanım süresi arasında istatistiki bir farklılık olduğunu göstermiştir ($\chi^2=11,383$; 4 df, $p<0,05$).

Bütün bu bulgular, araştırmanın;

- Tasarım ürünü uygulama projelerinin, uygulanma aşamasında değiştirilmesi, mekan performansını olumsuz yönde etkilemekte ve kullanıcı memnuiyetini azaltmaktadır.
- Tasarım ürünü uygulama projelerinin aynı şekilde uygulandığı mekanlar, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini daha fazla karşılar. Bu nedenle performans değerleri yüksektir.
- Performans değeri yüksek mekanlar daha fazla kullanılırlar varsayımlarını desteklemektedir.

4. TARTIŞMA

Kullanıcıların çeşitli ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda davranışlarını gerçekleştirdiği mekanlar, kent içinde çeşitli niteliklere sahip ortak yaşam ve kullanım mekanlarıdır (Gür, 200). Bu mekanların kullanıcılara sunduğu çeşitli olanaklar, kullanıcıların bulundukları mekanda ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamasını ve bu mekandan memnun olmalarını sağlar. Günümüzde giderek artan yapılaşma sonucu kentsel açık mekanların azalması ve bu mekanların sağladığı olanaklar, kentsel açık mekanlara olan ihtiyaç ve önemi açıkça göstermektedir. Kentsel açık mekanlara duyulan ihtiyaç ve öneme rağmen bu mekanların istenilen düzeyde kullanılmadıkları görülmektedir. Bu sorun beraberinde kentsel açık mekanlarda yaşanabilir olma ve kalite kavramlarını ön plana çıkarmıştır. Bir mekanın yaşanabilirliği ve kalitesi; kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimleri karşısında gösterdiği performansa bağlıdır (Preiser, 1988). Performans ise gözlenemeyen soyut bir kavram olan kullanıcı gereksinimlerinin ölçülebilen görünümüdür (Aydın, Uysal 2009). Mimarlık literatüründe kalite denetimi, üründen beklenilenin ölçüldüğü bir süreç olagelmiş ve performans çalışmaları başlığı altında incelenmiştir. Bu çalışmalar daha çok kapalı mekanlarda değerlendirilirken, kentsel açık mekanlarda kullanım sonrasında performans değerlendirmesi yapılarak kalite ve kullanıcı memnuniyetini değerlendirme çalışmaları yok denilecek düzeydedir. Bu tez çalışmasında kentsel açık mekanların kullanım süreci değerlendirilerek, mekanların kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyi olan performans kavramı, kalite kavramı ve kullanıcı memnuniyeti kavramı açıklanmıştır. Araştırmada bu kavramları ve ilişkilerini ifade eden bütüncül bir model kurgulanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın temel varsayımları şunlardır;

- Tasarım ürünü uygulama projelerinin, uygulanma aşamasında değiştirilmesi, mekan performansını olumsuz yönde etkilemekte ve kullanıcı memnuniyetini azaltmaktadır.
- Tasarım ürünü uygulama projelerinin aynı şekilde uygulandığı mekanlar, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini daha fazla karşılar. Bu nedenle performans değerleri yüksektir.
- Performans değeri yüksek mekanlar daha fazla kullanılırlar

Trabzon sahili Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunun alanda uygulanması sonucu oluşan mevcut mekanların neden istenilen düzeyde kullanılmadığı sorusu üzerine kurgulanan bu çalışma, kullanım sonrası değerlendirme kapsamında performans, kalite ve kullanıcı memnuniyetine odaklı bir yaklaşımla sonuçlanmıştır.

4.1. Birinci Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: Trabzon Sahili Tasarım Ürünü Uygulama Projesi ve Bunların Alanda Gerçekleştirilmiş Uygulamalarının Karşılaştırılarak Farklılıkların Belirlenmesi

Araştırmanın ilk aşaması olan mekansal analiz ile tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş mevcut uygulamaları karşılaştırılmıştır. Mekansal analiz sonucunda tasarımda hedeflenenlerin uygulama sonrasında ne kadarının alana yansıdığı belirlenmiş ve tasarım ürünü uygulama projesi ve alanda gerçekleştirilmiş uygulamalar arasında oluşan farklılıklar uygulanma düzeylerine göre sınıflandırılmıştır. Tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları;

- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekan ve donatıların uygulanmaması
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekan ve donatıların biçimsel ve fonksiyonel değişikliklere uğraması
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenmediği halde gerçekleştirilen uygulamalar
- Tasarım ürünü uygulama projesinde proje bütünlüğü adına ömrünü tamamlamış yapıların yok sayılması, uygulama aşamasında kaldırılmaması sorunları kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu sorunlar Trabzon sahili kentsel açık mekanlarından Beşirli bölgesi, Toklu bölgesi Ayasofya bölgesi ve kıyı bölgesinde analiz edilmiştir. Bu bölgelerin tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları ilk olarak ulaşım ve etkinlik mekanları işlev ilişkileri bakımından karşılaştırılmıştır. Sonrasında tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları sonucu oluşan mevcut mekanlar sert zeminler, yeşil alanlar, donatılar, su öğeleri ve kapalı fonksiyon mekanları kapsamında yukarıda belirtilen sorunlar kapsamında değerlendirilmiştir.

Mekansal analizler sonucunda kentsel açık mekanlar tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaların açısından farklılık düzeylerine göre

sınıflandırılmıştır. En düşük farklılık düzeyinden en yüksek farklılık düzeyine doğru sıraladığımızda bu sıralama;

- Kıyı bölgesi (Düşük)
- Ayasofya bölgesi (Orta)
- Toklu bölgesi (Yüksek)
- Beşirli bölgesi (Yüksek) şeklindedir.

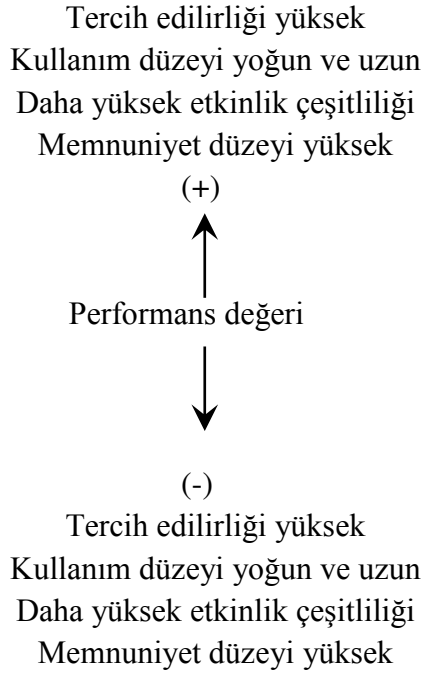
Birinci aşamada belirlenen bu farklılık düzeylerinin mekanların performans değerleri, kullanıcı memnuniyeti ve mekanların tercihi üzerinde etkili olup olmadığı araştırmanın ikinci aşamasının sonunda elde edilen bulgularla karşılaştırılarak açıklanacaktır.

4.2. İkinci Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Performans Değerlerinin Belirlenmesi ve Kullanıcı Memnuniyet - Memnuniyetsizliklerinin Sınanması

Araştırmanın ikinci aşaması olan anketin amacı yüksek performans değerine sahip kentsel açık mekanlarının kullanımlar açısından gerçekten daha başarılı olup olmadığının belirlenmesidir.

Yüksek performans değerine sahip kentsel açık mekanların;

- Yüksek düzeyde tercih edilir olup olmadığı,
- Daha sık ve uzun süreli kullanım oluşturup oluşturmadığı
- Daha yüksek oranda etkinlik çeşitliliği oluşturup oluşturmadığı ve
- Memnuniyet düzeyinin daha yüksek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan anketler, performans değerinin daha yüksek olduğu mekanların daha çok tercih edildiği, daha sık ve uzun süreli kullanım oluşturduğu, daha yüksek oranda etkinlik çeşitliliği oluşturduğu ve memnuniyet düzeyinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Performans değeri düşük olan mekanların ise daha az tercih edildiği, daha kısa süreli kullanım oluşturduğu, daha az etkinlik gerçekleştiği ve memnuniyet düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir.

Böylece memnuniyeti belirlemede performansın etkili olduğu belirlenmiştir. Performans kriterleri arasından (işlevsel, estetik ve teknik) işlevsel performans kriterinin diğer iki kritere göre memnuniyeti belirlemede daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mekanların performans değeri ile tercihi, kullanım düzeyi, etkinlik çeşitliliği ve memnuniyet düzeyi arasındaki bu ilişki performansın bu kavramlar üzerinde etkin olduğu varsayımını doğrular.

Özellikle performans ile ilişkisi bakımından, yüksek performans gösteren mekanlarda etkinliklerin oluşma sıklığı, düşük performans gösteren mekanlara göre daha yüksektir. Aynı zamanda yüksek performans gösteren mekanlarda olması istenen etkinliklerin oluşma sıklığı düşük performans gösteren mekanlara göre daha düşüktür.

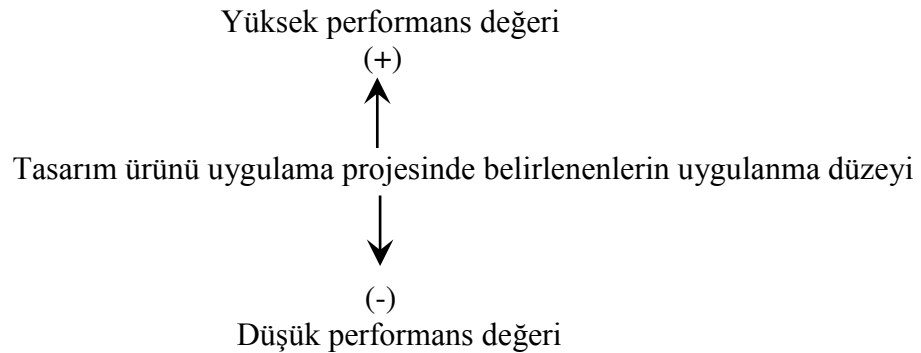
Performans değeri düşük olan mekanlarda kullanıcı memnuniyeti olumsuz etkilenmiştir. Kullanıcı memnuniyetinin olumsuz olduğu mekanlarda (Beşirli ve Toklu bölgesi) memnuniyeti olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda en yoğun olarak “etkinlik çeşitliliğinin az olması” cevabı verilmiştir. Toklu bölgesinde bu olumsuzluğu “donatı elemanlarının eksikliği” ve “kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliği” cevapları takip etmektedir. Beşirli bölgesinde ise “sürekliliğin kopukluğu” ve “donatı elemanlarının eksikliği” cevapları takip etmektedir. Memnuniyeti düzeyi düşük olarak belirlenen bu iki bölgede de memnuniyetlerini en fazla etkileyen olumsuzluk sorulduğunda çoğunlukla “etkinlik mekanlarının ve donatı elemanlarının eksikliği ve kullanışsızlığı” cevabı

verilmiştir. Tüm bu olumsuz cevaplar işlevsel performans kriterine işaret etmektedir. Yani memnuniyet ve memnuniyetsizliğin oluşmasında estetik ve teknik performans kriterlerine oranla işlevsel performans kriterinin daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar Preiser, Rabinowitz, White (1988) ve Preiser, Vischer (2005) yaptığı çalışmalarda kapalı fonksiyon mekanlarında performansa dayalı olarak kullanım sonrası değerlendirme çalışmalarındaki sonuçlarını destekler niteliktedir.

4.3. Üçüncü Aşamaya İlişkin Bulguların Tartışılması: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi; Mekansal Analiz ile Değerlendirilen Trabzon Sahili Açık Mekanlarının Gerçekleşen Etkinlikler, Mekan Performansları ve Kullanıcı Memnuniyeti Bakımından Karşılaştırılması

Üçüncü ve son aşama olan mekansal analiz ve anketin bir arada değerlendirilmesinin temel amacı tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının farklılık düzeylerinin mekan performansına, kullanım sıklığı ve kullanım süresine, mekanın tercihine, gerçekleşen etkinliklere ve kullanıcı memnuniyetine etkisi olup olmadığının bir arada değerlendirilmesidir.

- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenenlerin daha yüksek düzeyde uygulandığı mekanların, daha yüksek performans değerine sahip olup olmadıklarını belirlemek amacıyla yapılan mekansal analiz ve anketler, daha yüksek uygulanma düzeyine sahip mekanların performans değerini arttırdığını ortaya koymuştur.

Böylece daha yüksek düzeyde uygulanan mekanların, performans değerinin arttığı, bunun sonucunda mekanın tercih edilme düzeyinin ve memnuniyet düzeyinin de arttığı ortaya koyulmuş, bunun sonucunda varsayımların doğru olduğu belirlenmiştir. Kullanıcılarla birlikte etkinliklerin gerçekleşme oranının da artması, mekanların kullanıcı

beklentilerini ne düzeyde karşılayabildiğinin de göstergesi olduğu düşünülmüştür. Özetlenecek olursa, mekanların uygulanma düzeyinin artması performans değerini artırır ve performans değeri yüksek mekanların tercih edilirliliği, gerçekleşen etkinliklerin çeşitliliği ve kullanıcı memnuniyeti daha yüksektir.

- Uygulanma düzeyi en yüksek olan mekanın performans değerinin en yüksek olduğu, uygulanma düzeyi en düşük olan mekanın ise en düşük performans değerinde olduğu görülmüştür.
- Performans değerinin yüksek olduğu mekanın tercih olarak da en yüksek olduğu, performans değerinin düşük olduğu mekanın da tercih olarak en düşük olduğu görülmüştür.

Mekanların başarısının göstergesi olarak yalnızca uygulanma düzeyleri performans değerleri ve tercih edilirliliği ele alınmamıştır. Bunlara ek olarak anket aşamasında;

- Kullanıcıların mekanları kullanım sıklıkları ve kullanım süreleri
- Kullanıcıların mekanlarda gerçekleştirdikleri ve gerçekleştirmek istedikleri etkinliklere
- Kullanıcıların memnuniyetsizliklerini oluşturan olumsuzluklara ait bulgulara da ağırlık verilmiştir.

4.3.1. Kentsel Açık Mekanların Performans Değerlerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Mekanlar performans değerleri bakımından incelendiğinde kullanıcı memnuniyetini belirlemede en etkili performans kriterinin işlevsel performans kriteri olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni mekanlar arasındaki uygulanma düzeylerindeki farklılıklardır. Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanları, kapalı fonksiyon mekanları, ulaşım, donatılar bölgelere göre farklı uygulanma düzeyleri oluşturmaktadırlar. Bu farklılıklar çoğunlukla etkinlik mekanlarının çeşitliliği, donatı elemanlarının yeterliliği, etkinlik mekanlarına ulaşım, kapalı fonksiyon mekanlarının yeterliliği gibi faktörlerde olumsuzluklar yaratmaktadır. Bu nedenle kullanıcıların memnuniyet ve memnuniyetsizliklerini belirlemede işlevsel performans kriteri estetik ve teknik performans kriterlerine oranla daha etkili olmuştur.

4.3.2. Kentsel Açık Mekanların Kullanım Sıklıkları Ve Kullanım Sürelerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bir mekanın kullanım sıklığı ve kullanım süresi, o mekanın başarısının göstergesi olduğundan, mekanların kullanım süresi ve kullanım sıklığı da incelenmiştir.

- Uygulanma düzeyi ve performans değeri en yüksek olan mekanın kullanım süreleri, uygulanma düzeyi ve performans değeri düşük olan mekanlardan daha yüksektir. Performans değerleri yüksek olan mekanlarda memnuniyet düzeyi yükselmiş ve bu mekanlar daha sık ve uzun süreli kullanılmıştır. Performans değeri düşük olan mekanların tercih edilme düzeyleri düşük çıkmıştır. Yani kullanıcıların bu mekanları genelde kullanmadıkları ve kısa süreli kullanım oluşturdukları görülmüştür. Amerigo ve Aragones (1997) kullanıcıların memnun oldukları mekanları uzun süreli kullandıklarını, memnun olmadıkları mekanları ise kısa süreli kullandıklarını ya da kullanmadıklarını belirtmiştir. Uygulanma düzeyleri ve performansın memnuniyet düzeyindeki etkisini göz önüne aldığımızda çalışmamızdaki bu bulgular Amerigo ve Aragones' in bulgularını destekler. Aynı şekilde Canter ve Rees (1982)' in yaptığı çalışmalar bu bulgularla desteklenir.

4.3.3. Kullanıcıların Kentsel Açık Mekanlarda Gerçekleştirdiği Etkinlikler ve Gerçekleştirmek İstedikleri Etkinliklere İlişkin Bulguların Tartışılması

Kentsel açık mekanlar etkinlikler bakımından incelendiğinde mekanlarda oluşan etkinlikler farklılık göstermektedir.

- Tasarım ürünü uygulama projesinin en yüksek düzeyde uygulandığı ve memnuniyet düzeyinin en yüksek olduğu kıyı bölgesinde çoğunlukla denizi ve çevreyi seyretmek, yeme içme ve oturmak sohbet etmek etkinlikleri gerçekleşmektedir. Denize en yakın olan kıyı bölgesinin tercih edilmesinde denizin etkisinin de olduğu görülmektedir. Bu bölgede gerçekleştirilen etkinliklerin frekansı diğer bölgelere göre daha yüksektir. Bunun nedeni tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinliklerin kıyı bölgesinde diğer bölgelere oranla daha yüksek düzeyde uygulanmasıdır. Kıyı bölgesi için hazırlanan tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinliklerin gerçekleşme sıklığına bakıldığında, bu etkinliklerin isabetli olduğu görülmektedir. Etkinliklerin en sık

olarak gerçekleştiği bölge bu bölgedir. Kıyı bölgesinde bulunan oturma birimleri, yeme içme satış birimleri, kauçuk koşu platformu kullanıcılar tarafından istenilen düzeyde kullanılmaktadır.

- Kıyı bölgesinde olması istenen etkinlik mekanlarına bakıldığında, diğer bölgelere göre en dşuk frekans değerine sahiptir. Bu sonuçta kıyı bölgesinde kullanıcıların beklentilerini karşılayan mekanların diğer bölgelere göre daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Kullanıcılar kıyı bölgesinde kapalı yeme içme birimleri, denizi seyretme cumbaları ve su sporları kulübü görmek istediklerini belirtmişlerdir.
- Memnuniyet düzeyi olumlu olan Ayasofya bölgesinde çoğunlukla ocuk oyun etkinliği, yürüyüş yapma etkinliği ve oturmak sohbet etmek etkinlikleri gerçekleşmektedir. Kullanıcıların bu bölgedeki etkinlikleri gerçekleştirme frekansı kıyı bölgesine göre daha dşuktur. Bunun nedeni tasarım ürünü uygulama projesi kıyı bölgesine göre daha dşuk düzeyde uygulanmıştır. Kullanım düzeyi yüksek olan ocuk oyun alanı tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlikler arasındadır. Fakat konumu itibariyle projede belirlendiği konumundan farklı bir konumda uygulanmıştır. Yani tasarım ürünü uygulama projesinde kullanıcıların ihtiyaçları gznde bulundurularak belirlenen ocuk oyun alanı, konum itibariyle değiştirilmiştir. Kullanıcılar bu alanı kullanmalarına rağmen konum olarak Ayasofya müzesinin genel görünümünü olumsuz etkilediğini düşünmektedirler.
- Ayasofya bölgesinde olması istenen etkinlik mekanlarına bakıldığında, kıyı bölgesine göre daha yüksek frekans değerine sahiptir. Bunun nedeni tasarım ürünü uygulama projesinin kıyı bölgesine oranla daha dşuk düzeyde uygulanmasıdır. Bu sonuç tasarım ürünü uygulama projesinin daha az uygulandığı mekanlarda etkinliklerin gerçekleşme oranının düştüğünü ve kullanıcının istediği etkinliklerin daha sık olarak belirtildiğini göstermektedir.
- Kullanıcıların memnuniyet durumunun olumsuz olduğu Toklu bölgesindeki kullanıcılar çoğunlukla bu bölgeye yürüyüş yapmak, oturmak sohbet etmek ve futbol oynamak amacıyla geldiklerini belirtmişlerdir. Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanlarının byklde kaldırılması bu bölgedeki memnuniyet düzeyini olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle bu bölgedeki etkinlik mekanlarının gerçekleşme frekansı kıyı ve Ayasofya bölgesine göre daha

düşüktür. Aynı şekilde bu bölgede gerçekleştirilen uygulamaların düzeyi de kıyı ve Ayasofya bölgesine göre daha düşüktür.

- Toklu bölgesinde olması istenen etkinlik mekanlarına bakıldığında, kıyı ve Ayasofya bölgesine göre daha yüksek frekans değerine sahiptir. Bunun nedeni tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanlarının kıyı ve Ayasofya bölgesine göre daha düşük düzeyde uygulanmasıdır. Bunun sonucunda kullanıcılar gerçekleştirmek istedikleri etkinlikleri gerçekleştirememiş ve kullanıcı beklentileri karşılanamamıştır.
- Kullanıcı memnuniyetinin en olumsuz olduğu bölge olan Beşirli bölgesinde de tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanları en düşük düzeyde uygulanmıştır. Bu nedenle en sık oluşan etkinlikler oturmak, sohbet etmek ve yürüyüş yapmak olmuştur. Bu bölgede oluşan etkinliklerin gerçekleşme frekansı en düşük değerdedir.
- Beşirli bölgesinde olması istenen etkinlik mekanlarına bakıldığında, en yüksek frekans değerine sahiptir. Bunun nedeni tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen etkinlik mekanlarının en düşük düzeyde uygulanmasıdır. Bunun sonucunda kullanıcı beklentileri karşılanamamış ve kullanıcıların bu mekanda görmek istedikleri etkinlik mekanları en yüksek frekans değerini almıştır.
- Bu şekilde kullanım sonrası değerlendirme yapılarak kentsel açık mekanların kullanıcı gereksinim ve isteklerine ne kadar düzeyde cevap verdikleri karşılaştırılmış, kullanıcı gereksinim ve isteklerini karşılayan mekanların daha yüksek performans değerine sahip olduğu ve memnuniyet düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç Whyte (1980)' in kullanıcı gereksinim ve isteklerine cevap veren mekanlarda ve kullanıcıların seçim şansını arttıracak mekansal çeşitliliğin memnuniyet duygusunu arttıracığı görüşünü destekler.

4.3.4. Kullanıcıların Kentsel Açık Mekanlardaki Memnuniyetsizliklerini Oluşturan Olumsuzluklara İlişkin Bulguların Tartışılması

Kentsel açık mekanlarda memnuniyetsizliği oluşturan olumsuzluklar değerlendirildiğinde genel olarak etkinlik çeşitliliğinin az olması, kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliği, donatı elemanlarının eksikliği ve sürekliliğin kopukluğu belirlenmiştir.

- Toklu bölgesinde memnuniyetsizliği en fazla etkileyen olumsuzluklar etkinlik çeşitliliğinin az olması, donatı elemanlarının eksikliği ve kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliğidir. Bu olumsuzluklar tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılığın bu bölgede yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Kullanıcılar bu mekana geldiklerinde istedikleri etkinlikleri gerçekleştireceği mekansal örgütlenmeler bulamamakta ve bu da memnuniyetsizlik duygusu oluşturmaktadır. Bunun sonucunda kullanıcılar bu mekanı kısa süreli kullanmakta veya mekanı değiştirmektedirler. Toklu bölgesinde memnuniyetsizliği en az etkileyen olumsuzluklar ise bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği, etkinlik mekanları ve donatıların biçim ve renk açısından uyumsuzluğudur.
- Beşirli bölgesinde memnuniyetsizliği en fazla etkileyen olumsuzluklar etkinlik çeşitliliğinin az olması, sürekliliğin kopukluğu ve kapalı fonksiyon mekanlarının eksikliğidir. Bunun nedeni Beşirli bölgesi için hazırlanan tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılık düzeyinin en yüksek oranda olmasıdır. Özellikle bu bölgede toklu bölgesinden farklı olarak sürekliliğin kopukluğu önemli bir olumsuzluk olarak görülmektedir. Bunun nedeni bu bölgede yapılan uygulamalarda tasarım ürünü uygulama projesinde belirtilmediği halde sonradan bölgede uygulanan tenis sahaları bu bölgedeki etkinlikler arasındaki ulaşımı koparmıştır. Kullanıcılar mevcut olan etkinlik mekanlarına ulaşamamış, istedikleri etkinlikleri gerçekleştirememiş ve bu da kullanıcılarda memnuniyetsizlik duygusu oluşturmuştur. Beşirli bölgesinde memnuniyetsizliği en az etkileyen olumsuzluklar ise etkinlik mekanları ve donatıların biçim ve renk açısından uyumsuzluğu ve etkinlik mekanlarının konumudur.
- Kullanıcılara genel olarak memnuniyetsizliklerini en fazla etkileyen olumsuzluk sorulduğunda her iki bölgede de etkinlik mekanlarının ve donatı elemanlarının eksikliği ve kullanışsızlığı yanıtı ağırlıklı olarak verilmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılık düzeyi arttıkça, mekan performansı ve kullanıcı memnuniyeti olumsuz etkilenmektedir. Tüm bu sonuçlar kullanıcı memnuniyet ve memnuniyetsizliğinde en fazla etkili olan performans kriterinin işlevsel performans kriteri olduğunu göstermektedir.

Lynch(1984) yaşanabilirlik ve kullanılabilirlik kavramını sağlık, güvenlik, işlevsel verimlilik fizyolojik ve psikolojik konfor ve memnuniyet gibi kullanıcının hem fiziksel hemde psikolojik gereksinimlerini sağlayan çevresel bir kalite olarak tanımlamaktadır. Mekan performansının kullanıcı memnuniyeti ve mekanın kullanılabilirliği üzerindeki etkilerini ortaya koyduğumuz bu bulgular Lynch'in bu düşüncesini destekler niteliktedir. Yani bir mekanın yaşanabilir ve kullanılabilir olması, o mekanın performans değeri ve bu değere bağlı olarak kullanıcı memnuniyeti ile ilişkilidir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada tasarım ürünü uygulama projesi ve uygulama süreci tamamlanmış belirli bir süre kullanılan mekanın değerlendirilmesi yaklaşımı doğrultusunda kullanım sonrası değerlendirme çalışmasına dayalı bir araştırma yürütülmüştür. Böylelikle tasarlanmış mekanların kullanıcıları ile bu kullanıcıların gereksinimleri üzerine odaklanılmış, kullanıcıların mekanı kullanım aşamasında fiziksel çevresinden memnuniyet ve memnuniyetsizlikleri değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın en önemli yönlerinden biri, tasarımcıların kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturdukları projelerin, uygulama sonrasında ne derece yerine getirildiğinin belirlenmesi ve mevcut mekandaki kullanıcıların memnuniyet ve memnuniyetsizliklerinin sınanmasıdır.

Genellikle kullanıcı memnuniyetine odaklı çalışmalarda tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılıkların kullanıcı memnuniyetine etkileri göz önüne alınmamıştır. Bu da çalışmanın özgün yanını oluşturur. Araştırmanın başında kentsel açık mekanlara duyulan ihtiyaç ve öneme rağmen bu mekanların istenilen düzeyde kullanılmadığı belirtilmişti. Bu nedenle araştırmada kentsel açık mekanların neden istenilen düzeyde kullanılmadığı sorusu üzerine yoğunlaşmıştır.

Bu sorunu araştırmak amacıyla tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları karşılaştırılmış, oluşan farklılıkların mekanın işlevsel, estetik ve teknik performansına olan etkileri incelenmiştir. Sonuç olarak performans kriterlerinin kullanıcı memnuniyet ve memnuniyetsizliklerine yani mekanın yaşanabilir, kullanılabilir olmasına etkileri belirlenmiştir.

Böylece kullanıcı memnuniyetinin, tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamaları arasındaki farklılık düzeyinin düşük ve performans değerinin yüksek olduğu mekanlarda sağlanabildiği belirlenmiştir.

- Bu doğrultuda çalışmanın uygulamaya en önemli katkısı; daha önce kullanıcı memnuniyetine odaklı çalışmalarda mevcut mekanları değerlendiren ancak mevcut mekanların tasarım ürünü uygulama projesi ile oluşturduğu farklılıkların kullanıcı memnuniyetine etkilerini değerlendirmeyen çalışmalardan farklı olarak kullanıcı memnuniyeti ile mekan performansına ilişkin kriterleri tanımlamasıdır.

- İkinci aşamada yapılan anket çalışması ile mekanların performans değerleri ortaya koyularak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ilk aşamadan elde edilen verilerin sistematik bir şekilde değerlendirilmesine ve karşılaştırılmasına olanak sağlamıştır. Kullanıcı memnuniyet ve memnuniyetsizliklerinin belirlenmesinde daha çok hangi performans kriterinin etkili olduğu belirlenmiştir. Bu sayede kullanıcı memnuniyetsizliklerini en aza indirecek önerilerin hangi öncelik sırasına göre yapılacağı belirlenmiştir.
- Üçüncü aşamada mekansal analiz ve anket çalışmasına ait bulgular bir arada değerlendirilmiştir. Kullanıcı memnuniyetinin tasarım ürünü uygulama projesi ve bunların alanda gerçekleştirilmiş uygulamalarının düzeylerine göre farklılık gösterdiği sonucu tesadüfi olmaktan çıkmış ve güvenilirlikleri sağlanmıştır.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlar şunlardır:

- İşlevsel performans, estetik performans ve teknik performans kriterlerinden kullanıcı memnuniyet ve memnuniyetsizliğinde en etkili olan kriterin işlevsel performans kriteri olduğu saptanmıştır. İşlevsel performans değerinin mekanların uygulanma düzeyiyle orantılı olarak değiştiği belirlenmiştir. Sonuç olarak tasarım ürünü uygulama projesinin uygulanma düzeyinin arttığı mekanlarda performans değerleri artmış ve kullanıcı memnuniyeti sağlanmıştır.
- Memnuniyet düzeyi yüksek olan mekanların daha çok tercih edildiği görülmüştür. Aynı zamanda daha çok etkinlik çeşitliliği ve uzun süreli kullanımlar oluştururlar.
- Memnuniyet düzeyi düşük olan mekanlarda, kullanıcıların memnuniyetsizliklerini en fazla etkileyen olumsuzluklar işlevsel performans kriterine yönelik olumsuzluklardır. Bu mekanlarda etkinliklerin gerçekleşme düzeyi, memnuniyetin sağlandığı mekanlara oranla oldukça düşüktür.
- Performansın yüksek olduğu ve memnuniyetin sağlandığı mekanların daha çok, uzun süreli ve daha sık kullanıldığı belirlenmiştir.. Performansın düşük olduğu ve memnuniyetsizlik oluşturan mekanların ise kullanım düzeyinin düşük olduğu ve kısa süreli kullanımlar oluşturduğu görülmüştür.
- Araştırmada belirlenen tüm bu sonuçlar yeniden programlama sürecine geri besleme oluşturarak, mevcut mekanların iyileştirilmesini sağlamak ve mekan performansını arttırmak amacıyla son derece önemlidir.

Araştırmanın ortaya koyduğu tüm bu sonuçlar çalışmanın başında ortaya koyulan varsayımları doğrular niteliktedir.

Bu bulgular doğrultusunda, kullanım düzeyi yüksek ve kullanıcı memnuniyetinin sağlandığı kentsel açık mekanlar tasarlanırken şu kriterlerin göz önünde bulundurulmasıyla kullanıcıların beklentilerini daha yüksek düzeyde karşılayabilecek mekanlar tasarlanabilir:

- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen, kullanıcıların bu mekanlarda görmek istedikleri fakat uygulanmayan etkinlik mekanları uygulanmalıdır.
- Mevcut etkinlik mekanlarına ulaşımında sürekliliği koparan, tasarım ürünü uygulama projesinden bağımsız olarak uygulanan mekanlar, kullanıcıların bulundukları bölgeyi bütün olarak algılamalarını, aktif olarak etkinliklere katılmalarını ve hareket etmelerini olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle tasarım ürünü uygulama projesinden bağımsız olarak uygulanan mekanlar kaldırılmalıdır.
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen mekanlardan biçim olarak uygulanan fakat fonksiyon yüklenmemiş mekanlara fonksiyon kazandırılmalıdır. Sert zemin döşemeleri uygulanan bu mekanlarda tasarımda belirlenen donatı elemanları (oturma birimi, gölge elemanları, su öğeleri vs) uygulanmadığından mekan örgütlenmesi oluşturulamamış ve kullanıcılar bulundukları mekanlarda gerçekleştirmek istedikleri etkinlikleri gerçekleştirememiştir. Bu nedenle fonksiyon yüklenmemiş mekanlara donatı elemanları yerleştirilerek etkinlik için uygun duruma getirilmelidir.
- Tasarım ürünü uygulama projesi hazırlanırken proje bütünlüğü adına ömrünü tamamlamış yapıların kaldırılacağı belirtilmiş fakat kaldırılmamıştır. Bu yapıların kaldırılarak projenin bütünlüğünün ve mekanlar arasındaki işlevin sağlanması gerekmektedir. Bu yapıların kaldırılmaması ve bazı etkinlik mekanlarının alana uygulanmaması açık mekan örgütlenmesinin sağlanamadığı ve bölgeler arasındaki ilişkinin koparıldığı görülmüştür. Bunun sonucunda her bölgen ayrı bir park olarak izlenim uyandırmış, bütün olarak bir sahil projesi görünümünden uzaklaşmıştır.
- Tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen fakat uygulanmamış kapalı fonksiyon mekanları, kullanıcıların öncelikle bu alanda görmek istedikleri arasındadır. Bu mekanlar projede belirtildiği konumuyla uygulanarak akşamları da kullanılabilen mekanlar haline dönüştürülmelidir. Böylelikle akşam saatlerinde bu mekanları kendilerini güvende hissetmedikleri için kullanmayan kullanıcıların memnuniyeti sağlanmış olur.

- Kullanıcıların bu mekanlardaki memnuniyet düzeylerini arttırmak için öncelikli olarak tasarım ürünü uygulama projesinde belirlenen fakat uygulanmayan veya fonksiyonu değiştirilen mekanlar etkinlik için uygun duruma getirilmelidir. Bu işlevsel eksiklikleri gidermenin yanında, döşeme kaplamaları, donatılar, yeşil alanların estetik ve teknik eksiklikleri de giderilmelidir.

Kentsel açık mekanlarda, kapalı fonksiyon mekanlarına göre kullanıcıların gereksinim ve beklentilerinin çok daha çeşitli ve karmaşık olduğu düşünülürse bu çalışmada ele alınan kriterlerin kullanıcı memnuniyetini belirlemede tüm kriterleri ortaya koyduğu düşünülemez. Bu açıdan çalışmanın eksik yönleri olduğu bir gerçektir;

- Kullanıcı memnuniyetini belirlemede sadece işlevsel, estetik ve teknik performans kriterlerine odaklanarak diğer kriterlerin ya da gereksinimlerin göz ardı edilmesi bu aşamanın temel eksiklikleri olarak gösterilebilir.
- Bu nedenle, bu eksikliklere bağlı olarak araştırmanın ileriki aşamalarına ilişkin şu önerilerde bulunulabilir;
- Farklı fiziksel özellikteki sahil projeleri daha geniş kullanıcı gruplarıyla incelenmeli ve buralardaki bulguların bu tez çalışmasıyla örtüşmeleri kontrol edilmelidir. Böylece bu kriterlerin ve kavramların genel geçerliliği daha güçlendirilmiş olacaktır.
- Kentsel açık mekanlarda memnuniyet ve memnuniyetsizliği etkileyen kavramlar daha derinlemesine tanımlanabilir. Bir kentsel açık mekandaki kullanıcı memnuniyeti başka hangi performans kriterleri ile değerlendirilebilir? İleriki araştırmaların yöneleceği konulardan biri de bu olmalıdır.

Böylece kentsel açık mekanların sahip olması gereken nitelikler ve kentsel açık mekanlarda kullanıcı memnuniyetini etkileyen kriterler daha derinlemesine tanımlanabilir.

6. KAYNAKLAR

- Akçoral, B., 1996. Geleneksel Olmayan Yöntemlerle İnşa Edilmiş Konut Çevrelerinde Kalite Sorunu: Yunuskent Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akal, Z., 2003. Performans kavramları ve performans yönetimi, TC Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Milli Produktivite Merkezi (MPM), Ankara.
- Altaş, N. E., 1994. Kalite Kavramı Üzerine Bir İnceleme, Fiziksel Çevrede Kalite Parametreleri Modeli, Journal of Istanbul Technical University, 52, 37-48
- Amerigo, M ve Arogonas, J. L., 1997. A Theoretical and Methodological Approach To The Study of Residential Satisfaction, Journal of Environmental Psychology, 17, 47-57
- Anonim., 1974. Emerging Issues in Architecture Designing for Human Behavior, Lang, Burnette, Moleski, Vochon (eds.) Pennsylvania.
- Appleyard, D., 1973. Professional Priorities for Environmental Psychology, Proceedings of the Lund Conference: 105-112.
- Aydın, D. ve Uysal M. , 2009. Mimari Program Verilerinin Mekan Performansının Değerlendirilmesi Yoluyla Belirlenmesi: Eğitim Fakültesi Örneği, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 25, 1, 1-23.
- Aydınlı, S., 1992. Mimarlıkta Genel Analiz, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Aydıntan, E., 2005. “İç Mekan Yüzeylerinden Duvarlarda Grafik Tasarım: Yararsal ve Dizimsel Açından Bir Analiz Çalışması, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aziz, A., 2010. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri, Nobel Yayın, Ankara.
- Bayazıt, N., 1994. Endüstri Ürünlerinde ve Mimarlıkta Tasarlama Metodlarına Giriş, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Betchel, R.B. ve Churchman, A., 2002. Handbook of Environmental Psychology, New York.
- Birlik, S., 2006. Tarihi Çevrelerde Kentsel Kimlik Değişiminin Eşik Analizi: Trabzon’da Bir Deneme, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Canter, David., 1977. The Psychology of Place, The Architectural Press Ltd, Ankara.
- Canter, D. V. 1973, Evaluating Buildings: Emerging Scales and the Salience of Building Elements over Controls, Sweden.

- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G. ve Stone, A. M., 1992. Public Open Spaces, Cambridge.
- Çerçi, S., 1997. Konut Yakın Çevresinin Kullanış Bilişsel, Duyuşsal ve Davranışsal Parametrelere Bağlı Olarak Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çubuk, M., 1991. Kamu Mekanları ve Kentsel Tasarım, Kamu Mekanları Tasarım ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, İstanbul Bildiriler Kitabı : 15-17
- Deasy, C. M., 1974. Design for Human Affairs, Hulsted Press, New York.
- Dengiz, N. ve Onat, D., 1999. Ataşehir Örneğinde Toplu Konut Yerleşmelerinde “Kalite” Sorunu Üzerine, 1. Ulusal Kentsel Tasarım Kongresi, Kentsel Tasarım: Bir Tasarımlar Bütünü, M.S.Ü, İstanbul, 385-395.
- Duerk D. P., 1993. Architectural Programming, Information Management For Design, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Düzenli, T., 2010. Kampüs Açık Mekan Olanaklarının Gençlerin Psikososyal Yapısına Bağlı Olarak İncelenmesi: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Örneği, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ekiz, D., 2003. Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ertürk, S., 1984. Mimari Mekanın Algılanması Üzerine Deneyisel Bir Çalışma, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ertürk, Z., 1979. Tasarım ve İnsan Bilimleri, K.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, Trabzon.
- Erkman, U., 1982. Mimari Tasarım için Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi, İ.T.Ü. Yayınları, Ankara.
- Esin N. ve Özsoy, A., 2003. Environmental Quality: Concepts, Contradictions and some Questions, Quality of Urban Life Policy Versus Practice, İstanbul Technical University, İstanbul, 24-32.
- Freidman, A., Zimring, C. ve Zube, E., 1985. Environmental Design Evaluation Plenum Press, New York, ISBN 0-306-40092-8, 225.
- Galster, G., 1987. Hentiying the Correlates Of Duelling Satisfactioni An Empiricl Critigue, Environment and Behaviour, 195, 539-568.
- Gehl, J., 1987. Life Between Buildings: Using Public Spaces, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Günel, B. ve Esin, N., 2007. İnsan- Mekan İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko-Sosyal Kalitenin İrdelenmesi, İ.T.Ü. Dergisi/a, Mimarlık-Planlama-Tasarım, 6,1, 19-30.

- Gür, Ş. Ö., 1996. Mekan Örgütlenmesi, Birinci Baskı, Trabzon.
- Gür, Ş. Ö., 2000. Konut Kültürü, Yem Yayın, İstanbul.
- Gürel, S., 1970. Kent Planlamasına Giriş ve Çevre Kavramı, O.D.T.Ü., Mimarlık Fakültesi Yayını, Ankara.
- İmamoğlu, O., 1992. Psikolojik açıdan İnsan – Çevre İlişkileri: İnsan çevre Toplum (Der. R. Keleş) İmge Kitap Evi Yayınları, Ankara.
- İnceoğlu, N., 1982. Mimarlıkta Bina Programlama Olgusu, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İzgi, U., 1999. Mimarlıkta Süreç Kurumlar – İlişkiler, Yapı Endüstrisi Merkezi Yayınları, İstanbul, 200-204.
- Juran, J. M., 1974. Quality Control Handbook, Third Edition, Newyork,.
- Kahvecioğlu, H., 1998. Mimarlıkta İmaj: Mekânsal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kalın, A. 2004., Çevre Tercih ve Değerlendirmesinde Görsel Kalitenin Belirlenmesi ve Geliştirilmesi: Trabzon Sahil Bandı Örneği, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kaplan, H. 1999. Kentsel Tasarımda Duyarlılığa Bir Yaklaşım: Ankara Kent Merkez Mekanlarının Duyarlı Kentsel Tasarım İlkeleri Çerçevesinde Test Edilmesi. 1. Ulusal Kentsel Tasarım Kongresi, Kentsel Tasarım Bir Tasarımlar Bütünü, M.S.Ü 26-28 Mayıs, İstanbul, s. 385-395.
- Kaplan, R. & Kaplan, S. 1983. Cognition and Environment: Functioning In An Uncertain World, Praeger Publishers, New York.
- Kavrakoğlu, İ., 1996. Kalite, Kalite Güvencesi ve ISO 9000 Kalder Yayınları Rekabetçi Yönetim Dizisi, İstanbul, 1, 2, 67-89.
- Karagenc, O., 2002. Toplu Konut Alanlarında Simgesel Performansa Yönelik Kullanım Sonrası Değerlendirme Modeli, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kellekçi, Ö. M., 2005. Kullanıcıların Konut ve Çevresel Kalite Memnuniyetinin Belirleyicileri: İstanbul Metropolitan Alan Örneği, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kirk, S. J. ve Kent F., 1988. Creative Design Decisions, A Systematic Approach to Problem Solving in Architecture, Van Nostrand Reinhold, New York.

- Lang, J., 1987. Designing for Human Behavior, Architecture and the Behavioral Sciences, Dowden, Hutchinson & Ross Inc. New York.
- Lang, J., 1994. Urban Design: The American Experience John Wiley & Sons, Inc.USA.
- Lawrence, J. R., 1987. Housing, Dwellings and Homes, Design Theory, Research and Practice. John Wiley & Sons Ltd, s.319.
- Madanipour, A., 1999. Why Are The Design and Development of Public Spaces Significant for Cities? Environment and Planning : Planning and Design, 26, 879-891.
- Malkoç, E. 2008., Kamusal Dış Mekanlarda Kullanım Sürecinde Değerlendirme (KSD): İzmir Konak Meydanı ve Yakın Çevresi Örneği, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Marans, R. N. ve Cooper, M., 2000. Measuring The Quality of Living Life A Program of Longitudinal And Comparative International Research, Proceedings of The Second International Conference on Quality of Life In Cities, Singapore.
- Maslow, A., 1987. Motivation and Personality, Ed. Rev. By Robert Frager, James Fadiman, Cynthia McCreynolds and Ruth Cox., New York.
- Mumcu, S., 2009. Açık Mekanlarda Davranış Konumları, Oturma Davranışının Değişiminin İncelenmesi, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Nasar, J. L., 1988. Environment Aesthetics. Environment and Behavior, 26, 3, 377-401.
- Özbilen, A., 1983. Meryemana (Sümela) Kırsal Yöresinde, (Çevre Tasarımı İçin Kullanıcıya Referans Olan) Yapay-Doğal İmgelem Öğelerinin Araştırılması, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Özsoy, A., 1995. Toplu Konutlarda Kalite ve Sürdürülebilirliği, Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İ.T.Ü. Çevre ve Şehircilik Uyg-ar Merkezi ISBN: 975-561-056-1, Cenkler Matbaası, İstanbul s. 208-215.
- Preiser, W. F. E., Robinowitz, H.Z. ve White, E.T., 1988. Post Occupancy Evaluation, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Preiser W. F. E. ve Vischer, J. C. , 2005. Assessing Building Performance, International Journal of Architectural Research, 2, 1, 84-99.
- Preiser W. F. E., 1991. Design Innovation and the Challenge of Change Design Intervention: Toward a More Humane Architecture, Van Nostrand Reinhold Company, New York.
- Rapoport, A., 1990. History and Precedent in Environment Design Plenum Press, New York.

Sanoff, H., 1977. Methods of Architectural Programming. Dowden, Hutchinson & Ross, Inc, 78-101.

Whyte, W., H., 1980. The Social Life of Small Urban Spaces, New York.

Zeisel, J., 2006. Inquiry by Design: Environment/ Behavior/ Neuroscience in Architecture, Interiors, Landscape and Planning, 27-48.

Zimring, C. M., 1987. Methods in Environmental and Behavioral Research, Van Nostrand Reinhold Company Inc., New York.

7. EKLER

Ek 1. Araştırmada kullanılan Beşirli bölgesi anket formu

**BU ANKET KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, PEYZAJ MİMARLIĞI
BÖLÜMÜNDE YÜRÜTÜLMEKTE OLAN BİR ARAŞTIRMAYA YÖNELİK
OLARAK YAPILMAKTADIR. KATILDIĞINIZ İÇİN TESEKKÜR EDERİZ.**

Beşirli Bölgesi Anket Soruları

- Yaşınız:** ☐ 0-18 ☐ 19-25 ☐ 26-40 ☐ 41-60 ☐ 61 ve üstü
- Cinsiyetiniz:** ☐ Kız ☐ Erkek
- Mesleğiniz :** ☐ Memur ☐ Emekli ☐ Serbest meslek ☐ İşçi ☐ Ev hanımı
☐ Öğrenci ☐ İşsiz ☐ Diğer
- Eğitim durumunuz:** ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü

Oturduğunuz semt:

1. Trabzon sahilinde en çok kullandığınız bölge neresidir?

- ☐ Kıyı Bandı
☐ 1 Nolu Beşirli Bölgesi
☐ Toklu Bölgesi
☐ Ayasofya Bölgesi
☐ Faroz Bölgesi
☐ Ganita Bölgesi

2. Bu alanı hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

- ☐ Hergün
☐ Her haftasonu
☐ Haftada birkaç kez
☐ Ayda birkaç kez
☐ Yılda birkaç kez

3. Bu alana geldiğinizde genellikle ne kadar zaman geçiriyorsunuz.

- ☐ Yarım saatten az
☐ Yarım saat
☐ 1-2 saat
☐ 2-3 saat
☐ 3 saatten fazla

4. Bu alana hangi etkinlikleri yapmak için geliyorsunuz?

☐ Yürüyüş yapmak	☐ Çocuk oyun etkinliği
☐ Tenis oynamak	☐ Denizi seyretmek
☐ Piknik yapmak-dinlenmek	☐ Açık hava gösteri- konser etkinliği
☐ Yeme-İçme etkinliği	☐ Oturmak , sohbet etmek
☐ Koşu yapmak	☐ Diğer

5. Bu alanda hangi etkinlik alanları olsa bu alanı daha sık kullanırdınız?

- _____ Açık yüzme havuzu
 _____ Ağaç altı oturma birimleri
 _____ Kapalı yeme içme mekânları(Kafeterya, Çay bahçesi)
 _____ Alışveriş birimleri
 _____ Açık hava tiyatro etkinliğine katılmak
 _____ Ahşap gölge elemanı altında oturma alanları
 _____ Step egzersiz yapmak
 _____ Tenis oynamak
 _____ Diğer

6. Bu alanda bir etkinlikten bir diğer etkinliğe rahatlıkla ulaşabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

7. Bu alandaki etkinliklerden sahil bütünündeki etkinliklere rahatlıkla ulaşabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

8. Bu alandaki etkinlik mekanları yeterlidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

9. Bu alana gelirken alana girişi rahatlıkla bulabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

10. Bu alandaki donatı elemanları(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) yeterlidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

11. Bu alanda donatı elemanları (oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) rahat ve kullanışlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

12. Bu alandaki döşeme elemanları yürümek için rahat ve kullanışlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

13. Bu alanı kullanan başka insanların varlığı güvende olmamı sağlıyor.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

14. Bu alanı akşamları rahatlıkla kullanıyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

15. Bu alandaki donatı elemanlarını(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) biçim ve renk açısından beğeniyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

16. Bu alandaki yer döşeme kaplamalarını biçim- doku- renk açısından beğeniyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

17. Bu alandaki yeşil alanların görünümünü beğeniyorum

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

18. Bu alandaki donatı elemanları(*oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı*) **biçim ve renk açısından bütünlük ve süreklilik göstermektedir.**

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

19. Bu alandaki yer döşeme kaplamaları biçim ve renk açısından bütünlük ve süreklilik göstermektedir

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

20. Bu alandaki döşeme kaplamaları temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

21. Bu alandaki donatı elemanları(*oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı*) **temiz ve bakımlıdır.**

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

22. Bu alandaki yeşil alanlar temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

23. Bu alan etkinlik mekanları, donatılar, döşeme kaplamaları ve yeşil alanların bütünlüğü açısından memnun edicidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

24. Cevabınız hayır ise bu alandaki memnuniyetsizliğinizi oluşturan olumsuzluklar hangileridir.

- _____ Etkinlik çeşitliliğinin az olmasından dolayı yapmak istediğim etkinliği gerçekleştiremiyorum.
- _____ Etkinlik mekanlarının konumlarını beğenmiyorum.
- _____ Donatı elemanlarının (*Oturma, gölgeleme, aydınlatma, çöp kutusu elemanları vb*) eksikliği
- _____ Etkinlik mekanları, donatılar ve döşeme kaplamaları rahat ve kullanışlı değildir.
- _____ Kapalı fonksiyon mekanlarının (*Kafeterya, restoran, çay bahçesi vb*) eksikliği
- _____ Etkinlik mekanlarına ulaşımında sürekliliğin kopukluğu
- _____ Donatılar, (*oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı*) ve Döşeme kaplamaları biçim ve renk açısından beğenmiyorum.
- _____ Başka kullanıcıların eksikliği güvensizlik yaratıyor.
- _____ Bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği
- _____ Diğer

25. Bu alanda memnuniyetsizliğinizi en fazla etkileyen olumsuzluklar hangisidir?

- _____ Etkinlik mekanları ve donatı elemanlarının eksikliği va kullanışsızlığı
- _____ Donatılar ve döşeme kaplamalarını biçim ve renk açısından beğenmiyorum
- _____ Bakım ve temizlik çalışmaları yetersizdir.

Ek 2. Araştırmada kullanılan Toklu bölgesi anket formu

BU ANKET KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜNDE YÜRÜTÜLMekte OLAN BİR ARAŞTIRMAYA YÖNELİK OLARAK YAPILMAKTADIR. KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

Yaşınız: ☐ 0-18 ☐ 19-25 ☐ 26-40 ☐ 41-60 ☐ 61 ve üstü

Cinsiyetiniz: ☐ Kız ☐ Erkek

Mesleğiniz : ☐ Memur ☐ Emekli ☐ Serbest meslek ☐ İşçi ☐ Ev hanımı
☐ Öğrenci ☐ İşsiz ☐ Diğer

Eğitim durumunuz: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü

Oturduğunuz semt:

1. Trabzon sahilinde en çok kullandığınız bölge neresidir?

☐ Kıyı Bandı
☐ 1 Nolu Beşirli Bölgesi
☐ Toklu Bölgesi
☐ Ayasofya Bölgesi
☐ Faroz Bölgesi
☐ Ganita Bölgesi

2. Şu anda bulunduğunuz alanı hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

☐ Hergün
☐ Her haftasonu
☐ Haftada birkaç kez
☐ Ayda birkaç kez
☐ Yılda birkaç kez

3. Bu alana geldiğinizde genellikle ne kadar zaman geçiriyorsunuz.

☐ Yarım saatten az
☐ Yarım saat
☐ 1-2 saat
☐ 2-3 saat
☐ 3 saatten fazla

4. Bu alana hangi etkinlikleri yapmak için geliyorsunuz?

☐ Yürüyüş yapmak	☐ Oturmak, Sohbet etmek
☐ Futbol oynamak	☐ Denizi ve çevreyi seyretmek
☐ Yeme-içme etkinliği	☐ Piknik yapmak-dinlenmek
☐ Koşu yapmak	☐ Diğer

5. Bu alanda hangi etkinlik alanları olsa bu alanı daha sık kullanırdınız?

- _____ Açık yüzme havuzu
 _____ Ağaç altı oturma birimleri
 _____ Kapalı yeme içme mekanları(Kafeterya, Çay bahçesi,Restoran)
 _____ Açık hava animasyon etkinliğine katılmak
 _____ Basketbol oynamak
 _____ Tematik bahçeler
 _____ Diğer

6. Bu alanda bir etkinlikten bir diğer etkinliğe rahatlıkla ulaşabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

7. Bu alandaki etkinliklerden sahil bütünündeki etkinliklere rahatlıkla ulaşabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

8. Bu alandaki etkinlik mekanları yeterlidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

9. Bu alana gelirken alana girişi rahatlıkla bulabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

10. Bu alandaki donatı elemanları(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) yeterlidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

11. Bu alanda donatı elemanları (oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) rahat ve kullanışlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

12. Bu alandaki döşeme elemanları yürümek için rahat ve kullanışlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

13. Bu alanı kullanan başka insanların varlığı güvende olmamı sağlıyor.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

14. Bu alanı akşamları rahatlıkla kullanıyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

15. Bu alandaki donatı elemanlarını(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) biçim ve renk açısından beğeniyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

16. Bu alandaki yer döşeme kaplamalarını biçim- doku- renk açısından beğeniyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

17. Bu alandaki yeşil alanların görünümünü beğeniyorum

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

18. Bu alandaki donatı elemanları(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) biçim ve renk açısından bütünlük ve süreklilik göstermektedir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

19. Bu alandaki yer döşeme kaplamaları biçim ve renk açısından bütünlük ve süreklilik göstermektedir

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

20. Bu alandaki döşeme kaplamaları temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

21. Bu alandaki donatı elemanları (oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

22. Bu alandaki yeşil alanlar temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

23. Bu alan etkinlik mekanları, donatılar, döşeme kaplamaları ve yeşil alanların bütünlüğü açısından memnun edicidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

24. Cevabınız hayır ise bu alandaki memnuniyetsizliğinizi oluşturan olumsuzluklar hangileridir.

- _____ Etkinlik çeşitliliğinin az olmasından dolayı yapmak istediğim etkinliği gerçekleştiremiyorum.
- _____ Etkinlik mekanlarının konumlarını beğenmiyorum.
- _____ Donatı elemanlarının (Oturma, gölgeleme, aydınlatma, çöp kutusu elemanları vb) eksikliği
- _____ Etkinlik mekanları, donatılar ve döşeme kaplamaları rahat ve kullanışlı değildir.
- _____ Kapalı fonksiyon mekanlarının (Kafeterya, restoran, çay bahçesi vb) eksikliği
- _____ Etkinlik mekanlarına ulaşımında sürekliliğin kopukluğu
- _____ Donatılar, (oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) ve Döşeme kaplamaları biçim ve renk açısından beğenmiyorum.
- _____ Başka kullanıcıların eksikliği güvensizlik yaratıyor.
- _____ Bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği
- _____ Diğer

25. Bu alanda memnuniyetsizliğinizi en fazla etkileyen olumsuzluklar hangisidir?

- _____ Etkinlik mekanları ve donatı elemanlarının eksikliği va kullanışsızlığı
- _____ Donatılar ve döşeme kaplamalarını biçim ve renk açısından beğenmiyorum
- _____ Bakım ve temizlik çalışmaları yetersizdir.

Ek 3. Araştırmada kullanılan Ayasofya bölgesi anket formu

BU ANKET KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜNDE YÜRÜTÜLMEKTE OLAN BİR ARAŞTIRMAYA YÖNELİK OLARAK YAPILMAKTADIR. KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

Yaşınız: ☐ 0-18 ☐ 19-25 ☐ 26-40 ☐ 41-60 ☐ 61 ve üstü

Cinsiyetiniz: ☐ Kız ☐ Erkek

Mesleğiniz : ☐ Memur ☐ Emekli ☐ Serbest meslek ☐ İşçi ☐ Ev hanımı
☐ Öğrenci ☐ İşsiz ☐ Diğer

Eğitim durumunuz: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü

Oturduğunuz semt:

1. Trabzon sahilinde en çok kullandığınız bölge neresidir?

☐ Kıyı Bandı
☐ 1 Nolu Beşirli Bölgesi
☐ Toklu Bölgesi
☐ Ayasofya Bölgesi
☐ Faroz Bölgesi
☐ Ganita Bölgesi

2. Şu anda bulunduğunuz alanı hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

☐ Hergün
☐ Her haftasonu
☐ Haftada birkaç kez
☐ Ayda birkaç kez
☐ Yılda birkaç kez

3. Bu alana geldiğinizde genellikle ne kadar zaman geçiriyorsunuz.

☐ Yarım saatten az
☐ Yarım saat
☐ 1-2 saat
☐ 2-3 saat
☐ 3 saatten fazla

4. Bu alana hangi etkinlikleri yapmak için geliyorsunuz?

☐ Yürüyüş yapmak ☐ Oturmak, Sohbet etmek
☐ Futbol oynamak ☐ Denizi ve çevreyi seyretmek
☐ Yeme-içme etkinliği ☐ Piknik yapmak-dinlenmek
☐ Koşu yapmak ☐ Diğer

5. Bu alanda hangi etkinlik alanları olsa bu alanı daha sık kullanırdınız?

☐ Açık yüzme havuzu
☐ Ağaç altı oturma birimleri
☐ Kapalı yeme içme mekanları(Kafeterya, Çay bahçesi,Restoran)
☐ Açık hava animasyon etkinliğine katılmak
☐ Basketbol oynamak
☐ Tematik bahçeler
☐ Diğer

6. Bu alanda bir etkinlikten bir diğer etkinliğe rahatlıkla ulaşabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

7. Bu alandaki etkinliklerden sahil bütünündeki etkinliklere rahatlıkla ulaşabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

8. Bu alandaki etkinlik mekanları yeterlidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

9. Bu alana gelirken alana girişi rahatlıkla bulabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

10. Bu alandaki donatı elemanları(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) yeterlidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

11. Bu alanda donatı elemanları (oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) rahat ve kullanışlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

12. Bu alandaki döşeme elemanları yürümek için rahat ve kullanışlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

13. Bu alanı kullanan başka insanların varlığı güvende olmamı sağlıyor.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

14. Bu alanı akşamları rahatlıkla kullanıyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

15. Bu alandaki donatı elemanlarını(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) biçim ve renk açısından beğeniyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

16. Bu alandaki yer döşeme kaplamalarını biçim- doku- renk açısından beğeniyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

17. Bu alandaki yeşil alanların görünümünü beğeniyorum

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

18. Bu alandaki donatı elemanları(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) biçim ve renk açısından bütünlük ve süreklilik göstermektedir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

19. Bu alandaki yer döşeme kaplamaları biçim ve renk açısından bütünlük ve süreklilik göstermektedir

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

20. Bu alandaki döşeme kaplamaları temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

21. Bu alandaki donatı elemanları(*oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı*) **temiz ve bakımlıdır.**

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

22. Bu alandaki yeşil alanlar temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

23. Bu alan etkinlik mekanları, donatılar, döşeme kaplamaları ve yeşil alanların bütünlüğü açısından memnun edicidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

24. Cevabınız hayır ise bu alandaki memnuniyetsizliğinizi oluşturan olumsuzluklar hangileridir.

- _____ Etkinlik çeşitliliğinin az olmasından dolayı yapmak istediğim etkinliği gerçekleştiremiyorum.
- _____ Etkinlik mekanlarının konumlarını beğenmiyorum.
- _____ Donatı elemanlarının (*Oturma, gölgeleme, aydınlatma, çöp kutusu elemanları vb*) eksikliği
- _____ Etkinlik mekanları, donatılar ve döşeme kaplamaları rahat ve kullanışlı değildir.
- _____ Kapalı fonksiyon mekanlarının (*Kafeterya, restoran, çay bahçesi vb*) eksikliği
- _____ Etkinlik mekanlarına ulaşımında sürekliliğin kopukluğu
- _____ Donatılar, (*oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı*) ve Döşeme kaplamaları biçim ve renk açısından beğenmiyorum.
- _____ Başka kullanıcıların eksikliği güvensizlik yaratıyor.
- _____ Bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği
- _____ Diğer

25. Bu alanda memnuniyetsizliğinizi en fazla etkileyen olumsuzluklar hangisidir?

- _____ Etkinlik mekanları ve donatı elemanlarının eksikliği va kullanışsızlığı
- _____ Donatılar ve döşeme kaplamalarını biçim ve renk açısından beğenmiyorum
- _____ Bakım ve temizlik çalışmaları yetersizdir.

Ek 4. Araştırmada kullanılan Kıyı bölgesi anket formu

**BU ANKET KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, PEYZAJ MİMARLIĞI
BÖLÜMÜNDE YÜRÜTÜLMekte OLAN BİR ARAŞTIRMAYA YÖNELİK
OLARAK YAPILMAKTADIR. KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.**

Sahil Bölgesi Anket Soruları

- Yaşınız:** ☐ 0-18 ☐ 19-25 ☐ 26-40 ☐ 41-60 ☐ 61 ve üstü
- Cinsiyetiniz:** ☐ Kız ☐ Erkek
- Mesleğiniz :** ☐ Memur ☐ Emekli ☐ Serbest meslek ☐ İşçi ☐ Ev hanımı
☐ Öğrenci ☐ İşsiz ☐ Diğer
- Eğitim durumunuz:** ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü

Oturduğunuz semt:

1. Trabzon sahilinde en çok kullandığınız bölge neresidir?

- _____ Kıyı Bandı
 _____ 1 Nolu Beşirli Bölgesi
 _____ Toklu Bölgesi
 _____ Ayasofya Bölgesi
 _____ Faroz Bölgesi
 _____ Ganita Bölgesi

2. Şu anda bulunduğunuz alanı hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

- _____ Hergün
 _____ Her haftasonu
 _____ Haftada birkaç kez
 _____ Ayda birkaç kez
 _____ Yılda birkaç kez

3. Bu alana geldiğinizde genellikle ne kadar zaman geçiriyorsunuz.

- _____ Yarım saatten az
 _____ Yarım saat
 _____ 1-2 saat
 _____ 2-3 saat
 _____ 3 saatten fazla

4. Bu alana hangi etkinlikleri yapmak için geliyorsunuz?

_____ Yürüyüş yapmak	_____ Oturmak, Sohbet etmek
_____ Futbol oynamak	_____ Denizi ve çevreyi seyretmek
_____ Yeme-içme etkinliği	_____ Piknik yapmak-dinlenmek
_____ Koşu yapmak	_____ Diğer

5. Bu alanda hangi etkinlik alanları olsa bu alanı daha sık kullanırdınız?

- _____ Açık yüzme havuzu
 _____ Ağaç altı oturma birimleri
 _____ Kapalı yeme içme mekanları(Kafeterya, Çay bahçesi,Restoran)
 _____ Açık hava animasyon etkinliğine katılmak
 _____ Basketbol oynamak
 _____ Tematik bahçeler
 _____ Diğer

6. Bu alanda bir etkinlikten bir diğer etkinliğe rahatlıkla ulaşabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

7. Bu alandaki etkinliklerden sahil bütünündeki etkinliklere rahatlıkla ulaşabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

8. Bu alandaki etkinlik mekanları yeterlidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

9. Bu alana gelirken alana girişi rahatlıkla bulabiliyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

10. Bu alandaki donatı elemanları(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) yeterlidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

11. Bu alanda donatı elemanları (oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) rahat ve kullanışlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

12. Bu alandaki döşeme elemanları yürümek için rahat ve kullanışlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

13. Bu alanı kullanan başka insanların varlığı güvende olmamı sağlıyor.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

14. Bu alanı akşamları rahatlıkla kullanıyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

15. Bu alandaki donatı elemanlarını(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) biçim ve renk açısından beğeniyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

16. Bu alandaki yer döşeme kaplamalarını biçim- doku- renk açısından beğeniyorum.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

17. Bu alandaki yeşil alanların görünümünü beğeniyorum

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

18. Bu alandaki donatı elemanları(oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) biçim ve renk açısından bütünlük ve süreklilik göstermektedir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

19. Bu alandaki yer döşeme kaplamaları biçim ve renk açısından bütünlük ve süreklilik göstermektedir

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

20. Bu alandaki döşeme kaplamaları temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

21. Bu alandaki donatı elemanları (oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

22. Bu alandaki yeşil alanlar temiz ve bakımlıdır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

23. Bu alan etkinlik mekanları, donatılar, döşeme kaplamaları ve yeşil alanların bütünlüğü açısından memnun edicidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Fikrim Yok ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

24. Cevabınız hayır ise bu alandaki memnuniyetsizliğinizi oluşturan olumsuzluklar hangileridir.

- _____ Etkinlik çeşitliliğinin az olmasından dolayı yapmak istediğim etkinliği gerçekleştiremiyorum.
- _____ Etkinlik mekanlarının konumlarını beğenmiyorum.
- _____ Donatı elemanlarının (Oturma, gölgeleme, aydınlatma, çöp kutusu elemanları vb) eksikliği
- _____ Etkinlik mekanları, donatılar ve döşeme kaplamaları rahat ve kullanışlı değildir.
- _____ Kapalı fonksiyon mekanlarının (Kafeterya, restoran, çay bahçesi vb) eksikliği
- _____ Etkinlik mekanlarına ulaşımında sürekliliğin kopukluğu
- _____ Donatılar, (oturma elemanı, gölge elemanı, aydınlatma elemanı, çöp kutusu elemanı) ve Döşeme kaplamaları biçim ve renk açısından beğenmiyorum.
- _____ Başka kullanıcıların eksikliği güvensizlik yaratıyor.
- _____ Bakım ve temizlik çalışmalarının eksikliği
- _____ Diğer

25. Bu alanda memnuniyetsizliğinizi en fazla etkileyen olumsuzluklar hangisidir?

- _____ Etkinlik mekanları ve donatı elemanlarının eksikliği va kullanışsızlığı
- _____ Donatılar ve döşeme kaplamalarını biçim ve renk açısından beğenmiyorum
- _____ Bakım ve temizlik çalışmaları yetersizdir.

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında Şebinkarahisar’ da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Trabzon’ da yaptı. 2004 yılında başladığı KTÜ Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümündeki öğrenciliğini 2008 yılında bölüm birinciliğiyle tamamladı. Aynı yıl KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda yüksek lisans öğrenimine devam etti.

Aralık 2009’ da K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsüne araştırma görevlisi olarak atandı. Halen aynı bölümde çalışmalarını sürdürmektedir. İyi düzeyde İngilizce bilmektedir.